

บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของหญิงและชายใน
กรุงเทพมหานคร

สารนิพนธ์
ของ
นางชนธ มงคลพุดผางกูร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
ตุลาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

306.874

8133 น

8.3

บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของหญิงและชายใน
กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

ของ

นางชนธ มงคลพุดผางกูร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ตุลาคม 2548

16 กพ. 2549

h 249778

ชนธ มงคลพุดผางกูร. (2548). บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของหญิงและชายในกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์:
อาจารย์ ดร. นิยะดา จิตต์จรัส.

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ทั้งโดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ระหว่างบิดาและมารดา โดยจำแนกตามตัวแปรอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ ครอบครัวยุค สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส และเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบิดาและมารดา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ หญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตร อย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งหมด 417 คน แยกเป็นหญิง 224 คน และชาย 193 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ประกอบไปด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว แบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร และ แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบที (t-test) การทดสอบเอฟ (F-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติ อย่างน้อยที่ .05

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บิดาและมารดามีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ทั้งโดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร และ ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ไม่แตกต่างกัน
2. บิดาและมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ทั้งโดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร แตกต่างกันตามตัวแปรปัจจัยชีวสังคม ในเกือบทุกตัวแปร และผลดังกล่าวนี้พบได้ชัดเจนในกลุ่มบิดามากกว่ากลุ่มมารดา ส่วนในระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ซึ่งพบว่า คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มบิดา แตกต่างกันตามปัจจัยชีวสังคมในเกือบทุกตัวแปร แต่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มมารดา ไม่แตกต่างกันตามปัจจัยชีวสังคมใดๆ ยกเว้น ระยะเวลาของการสมรส

3. บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา กลุ่มมารดา และกลุ่มรวม ส่วนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของกลุ่มมารดา

THE PARENTS' ROLE IN NURTURING CHILDREN AND SATISFACTION IN MARRIAGE LIFE OF
WOMEN AND MEN IN BANGKOK

AN ABSTRACT

BY

MRS.CHANATORN MONGKONPRUTHANGKON

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Development Psychology
at Srinakharinwirot University
October 2005

Chanatorn Mongkonpruthangkoon. (2005). *The parents' role in nurturing children and satisfaction in marriage life of women and men in Bangkok*. Master's Project, M.Ed. (Development Psychology). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Dr. Niyada Chittcharat.

The purposes of this research were 1) to compare the parents' role between women and men in nurturing children in overall and in different 3 stages: pre-pregnant, pregnant and delivery and nurturing newborn baby -1 year, 2) to compare the parents' role in nurturing children of women and men with different ages, educational levels, occupations, family incomes, marital statuses, ages of married, durations of marriage, 3) to study relationship between the parents' role in nurturing children and satisfaction in marriage life of women and men.

The sample of this study consisted of 417 people, 224 women and 193 men, who were 20-40 years old and had at least one child (including pregnant). They were drawn by a purposive sampling.

The data were analyzed by t-test, F-test, Multiple Comparison (Scheffe test) and Pearson Product Moment Correlation and using the statistical level of significant at least at .05

The results were concluded as follows:

1. There were no differences between women and men for parents' role in nurturing children.
2. In overall and in 2 stages, pre-pregnant and pregnant and delivery, parents' role in nurturing children differed by most of the seven biosocial variables. The men difference was clearly shown in men than in women.

At the stage of nurturing newborn baby -1 year, only men differed by most of the seven biosocial variables. On the other hand women did not differ with respect to their biosocial characteristics except for the duration of marriage.

3. In overall and in 2 stages, pre-pregnant and pregnant and delivery, parents' role in nurturing children was positively correlated with marriage life satisfaction in men, women and combined groups.

At the stage of nurturing newborn baby -1 year, however, parents' role in nurturing children was negatively correlated with marriage life satisfaction in men, but it was not correlated with marriage life satisfaction in women.

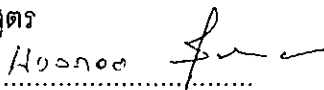
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้
พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

(อาจารย์ ดร. นิยะดา จิตต์จรัส)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

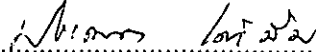
(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลสะอ สุกาม)

คณะกรรมการสอบ

ประธาน

(อาจารย์ ดร. นิยะดา จิตต์จรัส)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต คำจิม)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์

(รองศาสตราจารย์สุภา ปานเจริญ)

วันที่ 14 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2548

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ดร. นิยะดา จิตต์จรัส
รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาผล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประณต คำจิเม
และรองศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร รวมทั้งคณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้
คำแนะนำและข้อคิดในการทำวิจัย รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในแง่ที่ช่วยให้
งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่งและขอกราบ
ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นายแพทย์อานนท์ เรืองอุดมามันท์ สูตินรีแพทย์ และ นายแพทย์วิฑูรย์
อังอิภัทร กุมารแพทย์ โรงพยาบาลมงกุฎวัฒนะ ที่ได้กรุณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือ สำหรับทำวิจัยครั้ง
นี้

ขอขอบพระคุณ คุณสัทยา ตริวิมล พยาบาลหัวหน้าแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลมงกุฎ
วัฒนะ พยาบาลและเจ้าหน้าที่ประจำแผนกสูตินรีเวช และแผนกกุมารเวช ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือใน
การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ เพื่อนๆ ทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ คุณกิตติวัฒน์ มงคลพุดผางกูร สมาชิกที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และ
เสียสละเวลาช่วงหนึ่งที่ควรมีร่วมกันในครอบครัว มาเพื่อทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ เด็กหญิงชนกานต์ มงคลพุดผางกูร ลูกสาวตัวน้อยที่จำยอมต้องสละเวลาบางส่วน
เพื่อให้แม่ได้ทำวิจัยให้สำเร็จลุล่วง

ท้ายที่สุด ขอโน้มระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อคุณแม่ และขอให้คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ได้อุทิศแด่ดวงวิญญาณของท่านทั้งสองด้วย

ชนธร มงคลพุดผางกูร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญในการศึกษา.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
วัยผู้ใหญ่ตอนต้น.....	11
วัยผู้ใหญ่.....	11
การแบ่งช่วงอายุของวัยผู้ใหญ่.....	11
พัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น.....	11
บทบาทการเป็นบิดามารดา.....	16
ความหมายของบทบาท.....	16
ความหมายและองค์ประกอบของบทบาทการเป็นบิดามารดา.....	17
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร.....	23
ระยะก่อนตั้งครรภ์.....	23
ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร.....	26
ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดจนถึง 1 ขวบ.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเป็นบิดามารดา	32
ความพึงพอใจในชีวิตสมรส	37
ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส.....	37
ความสำคัญของความพึงพอใจในชีวิตสมรส	38
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) ความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร.....	42
กรอบแนวคิดในการทำวิจัย.....	43
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	44
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	45
การกำหนดกลุ่มประชากร และกลุ่มตัวอย่าง.....	45
วิธีดำเนินการสุ่มตัวอย่าง.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
ลักษณะของเครื่องมือ.....	46
ตัวอย่างแบบสอบถามและเกณฑ์การให้คะแนน.....	47
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพ.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
การเสนอผลการวิจัย.....	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ.....	91
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	91
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	91
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	92
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ) การวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	94
อภิปรายผล.....	95
ข้อเสนอแนะ.....	101
 บรรณานุกรม.....	 103
 ภาคผนวก.....	 113
 ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	 155

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1	ภารกิจพัฒนาการและการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง..... 14
2	จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง..... 57
3	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม ของบิดาและมารดา..... 61
4	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์ ของบิดาและมารดา..... 65
5	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ของบิดาและมารดา..... 69
6	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1 ปีของบิดาและมารดา..... 73
7	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร ของบิดาและมารดา..... 77
8	การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร ของบิดาและมารดา..... 78
9	การเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา..... 81
10	การเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา..... 84
11	การเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตรของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา 86

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
12	การเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา.....	88
13	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบิดาและมารดา.....	90
14	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร.....	143
15	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ คะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส	150

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การที่คนสองคนจะจดจำรำลึกยึดมั่นถือความมุ่งหวังในการตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตคู่ หรือสามารถคงเป้าหมายและความคาดหวังให้ยั่งยืนยาวนานได้ ทั้งคู่ก็ต้องเรียนรู้เข้าใจกันและกันให้ถ่องแท้ลึกซึ้งมองเห็นคุณค่าการใช้ชีวิตร่วมกัน มีการเตรียมตัวเตรียมใจไว้รับกับปัญหาอุปสรรคหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ในภายภาคหน้า ทำความเข้าใจในบทบาทและการปรับตัวต่อสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยอยู่กับพ่อแม่ของตนเอง โดยยึดหลักการให้อภัยในการดำเนินชีวิตและมุ่งมั่นที่จะร่วมกันสร้างความสุขความมั่นคงให้เกิดขึ้นในชีวิตคู่ รวมไปถึงการวางแผนและการตระเตรียมความพร้อมก่อนการมีบุตร ซึ่งนอกจากจะลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นกับคู่สมรสในเรื่องปัญหาการหย่าร้างแล้วยังจะโยงไปถึงปัญหาอื่น ๆ ในสังคมได้อีกด้วย (เตรียมตัวเป็นครอบครัวใหม่, กรมสุขภาพจิต. 2543)

จากรายงานผลการวิจัย และผลการสำรวจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตคู่จำนวนมากขึ้นให้เราเห็นว่าสภาพชีวิตสมรสในสังคมไทยกำลังเข้าถึงขั้นวิกฤต ไม่ว่าจะเป็น สถิติการหย่าร้างของกรมการปกครองที่พุ่งขึ้นสูงกว่าเดิม 50% จากเมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมา สถิติการหย่าร้างในปี พ.ศ. 2543 ครอบครัวหย่าร้างถึง 70,882 ราย ในขณะที่ปี พ.ศ. 2530 มีจำนวนหย่าร้าง 31,068 ราย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ) ซึ่งอัตราการเพิ่มขึ้น 1 เท่าตัวนั้น ไม่ธรรมดาเลยทีเดียว

นิตยสาร "รีดเดอร์ส ไดเจสท์ สรรสาระ" ได้ร่วมกับสำนักวิจัย เอแบค โพลล์ ทำการสำรวจทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้ชีวิตคู่ของคนไทยในหัวข้อ "คุณเชื่อสัตย์ต่อกันแค่ไหน" พบว่า 61.10% ของชายซึ่งเป็นสามี และ 52 % ของภรรยาแล้วแต่มีความลับที่ปกปิดคู่ครองของตนเองทั้งสิ้น เช่น ปกปิดว่าตนนอกใจอีกฝ่าย ปกปิดในเรื่องค่าใช้จ่ายและเมื่อถามว่าเคยคิดหรือไม่ว่าอยากจะขึ้นนอนขึ้นมาแล้วพบว่าตนเองยังเป็นโสดอยู่ คำตอบที่ได้พบว่ามีภรรยาถึงร้อยละ 41.50 และสามีร้อยละ 35.40 ตอบว่าเคยคิดเช่นนั้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545)

ความมั่นคงในชีวิตแต่งงานจะมีมากเท่าใดนั้น ในเบื้องต้นต้องอยู่ที่รากฐานของการแต่งงานว่าแต่งเพื่ออะไร การแต่งงานเพื่อความต้องการที่ฉาบฉวย เช่น การแต่งงานด้วยความใคร่ แต่งงานเพราะรวย แต่งงานเพราะหน้าตาของสังคม ซึ่งจะเป็นการแต่งงานที่มีพื้นฐานไม่มั่นคงอย่างแท้จริงจึงย่อมง่ายต่อความล้มเหลว เมื่อถูกกระทบต่อปัญหาที่คู่สมรสไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจไว้ล่วงหน้า ดังนั้นผู้ที่

ดำเนินชีวิตคู่จึงต้องถามกันให้แน่ใจว่า เราต้องการมีครอบครัวจริงแล้วหรือไม่ และถามตัวเองว่า เราได้ศึกษาชีวิตของเราจนแน่ใจแล้วหรือยังว่าจะสามารถร่วมทางร่วมชีวิตกับเขาได้ เพราะเมื่อแต่งงานแล้วสามีภรรยาถือว่าเป็นคนคนเดียวกัน สุขทุกข์ด้วยกันจึงต้องปรับตัวเข้าหากันและหมั่นศึกษาหรือเข้าใจชีวิตของเราให้มาก (คัมภีร์ครอบครัว.2544)

เมื่อเริ่มต้นสร้างสังคมเล็ก ๆ ที่เรียกว่า "ครอบครัว" ขึ้นใหม่ โดยใช้รากฐานอันดีงาม ที่แต่ละคนได้รับ จากครอบครัวเดิมมาประสาน ประยุกต์ให้เข้ากันครอบครัวที่เกิดขึ้น ไม่ใช่ครอบครัวตามแบบฉบับของฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชาย อย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นครอบครัวที่สร้างขึ้นด้วยกันให้เป็นครอบครัวที่ผาสุกแก่คนทั้งสองและทายาทที่จะถือกำเนิดขึ้นในอนาคต การมีครอบครัวที่ดี การสร้างครอบครัวที่ถูกต้องจึงเป็นหน้าที่ ที่ผู้ต้องการมีครอบครัวต้องรับผิดชอบถือปฏิบัติตามรากฐานของความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว การที่คนสองคนมาจากสภาพครอบครัว วัฒนธรรม ค่านิยมที่แตกต่างกันต้องมาอยู่ร่วมกันนั้นมิใช่ของง่าย ความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เมื่อเกิดขึ้นจึงควรหันหน้าเข้าปรึกษาหารือกัน พิจารณาและแก้ไขปัญหานั้น ๆ ด้วยกัน ด้วยเหตุผลและสติว่าเราจะอยู่ร่วมกันตามที่เรที่ตั้งใจไว้ก่อนแต่งงาน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีความใจหนักแน่นอารมณ์เย็น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจนเกินไปและขณะเดียวกันก็ไม่ควรให้ความสำคัญของบุคคลภายนอก ครอบครัวมีส่วนสร้างความไม่เข้าใจ อันจะก่อให้เกิดความแตกร้างในครอบครัวขึ้นได้ เพราะเมื่อเราอยู่ด้วยกันแล้วพึงเชื่อว่าไม่มีใครที่จะเข้าใจสภาพของเราทั้งสองได้ดีเช่นตัวเราทั้งสอง คนอื่นเขาเห็นแต่เพียงภายนอก มิได้เห็นถึงความเป็นจริงทั้งหมดที่มีอาจทำได้ถ้าเพียงแต่นำความคิดของเขาเหล่านั้น มาเป็นข้อมูลในการพิจารณาโดย ประกอบกับเหตุผลทั้งหลาย ปัญหาความแตกร้างในชีวิตคู่ ปัญหายุแฉงจากผู้ไม่หวังดีหรือหวังดีโดยขาดความรู้ความเข้าใจในสภาพที่แท้จริงก็จะเบาบางลง ชีวิตคู่ก็หนักแน่นขึ้น (ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์, สุรีย์ กาญจนวงศ์ ; และ จารุณี นະวิโรจน์.2523)

ชีวิตสมรสเป็นชีวิตแห่งการปรับตัวเข้าหากันเพื่อสร้างความผูกพันใกล้ชิดระหว่างคู่สมรส ในคู่ที่ปรับตัวเข้าหากันได้ก็จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข แต่บางคู่ที่ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ ก็จะอยู่กันอย่างไม่มีความสุขทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในสัมพันธ์ภาพระหว่างกัน สัมพันธภาพหรือความความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่คงที่ แต่เปลี่ยนแปลงได้ตามระยะเวลา จึงเป็นสิ่งที่คู่สมรสต้องช่วยกันประคับประคองร่วมกัน (Coleman. 1988 :72) โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการปฏิบัติตนต่อบทบาทภายหลังการสมรส การจะทำอะไรก็ตามหากได้มีการวางแผนงาน ได้ศึกษาเรียนรู้ถึงปัญหาของงานที่จะทำย่อมก่อให้เกิดผลสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางใจการแต่งงานก็เช่นเดียวกัน หากได้มีการวางแผนมีการเตรียมตัวในทุก ๆ ด้านก็ย่อมนำมาซึ่งครอบครัวที่เป็นสุข (จิวัฒน์ สุภดิษฐ์. 2535:1) "ครอบครัว" โดย

แท้จริงแล้วไม่ได้หมายถึงบ้านที่เป็นหลังๆ แต่หมายถึง ตัวบุคคลที่มาอยู่ร่วมกัน ซึ่งได้แก่ ชายหนึ่งและหญิงหนึ่ง ทั้งสองคนมีจิตใจรักสมัครสมานเป็นเนื้อหนึ่งใจเดียวกัน ชีวิตของคนหนึ่งก็คือชีวิตของอีกคนหนึ่งและแล้วก็ก่อให้เกิดอีกชีวิตหนึ่งหรือหลายชีวิตในเวลาต่อมา หน้าที่ตามธรรมชาติของชาย-หญิงคู่นั้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ของพ่อ-แม่นั้นก็มีเพิ่มขึ้น คือ การเลี้ยงดูลูก ทะนุถนอมทั้งร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกายพ่อ-แม่ให้อาหาร ด้านจิตใจให้อาหารเหมือนกัน แต่เป็นอาหารคือความรักความเอ็นดู สอนลูกให้รู้จักดีรู้จักชั่ว สอนให้ลูกรู้ว่าสิ่งไหนควรทำอย่างไร การอบรมสั่งสอนของพ่อ-แม่นั้นสัมพันธ์อย่างยิ่งกับชีวิตจริง เพราะเป็นชีวิตจริง ผู้สอนก็สอนโดยการทำจริง ผู้เรียนก็เรียนเพื่อปฏิบัติจริง สิ่งใดที่พ่อ-แม่ทำ สิ่งนั้นก็สอนให้เรียนแต่ละบท จึงเป็นแหล่งพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เด็กจะเป็นอย่างไรที่ครอบครัวเป็น อะไรที่ครอบครัวบอกว่าดี เด็กจะรับภาพความดีนั้นเข้าไป อะไรที่ครอบครัวบอกว่าไม่ดี เด็กจะรับภาพความไม่ดีนั้นเข้าไปเช่นเดียวกัน ทั้งภาพความดีและภาพแห่งความไม่ดีจะมีอิทธิพลต่อเด็กอย่างแนบแน่น และจะส่งผลต่อไปเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสังคม (วราคม ที่สุกะ. 2524:55) เด็กที่เกิดขึ้นมาจากครอบครัวที่สมบูรณ์ก็จะเติบโตขึ้นเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป เมื่อครอบครัวมีความสุข จะส่งผลโดยตรงต่อคู่สมรสให้มีความสุข ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของตนเองได้

ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในเรื่องบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงชายทั้งหลายว่า พวกเขาเหล่านั้น มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ เพียงใด และการปฏิบัติตนต่อบทบาทของพวกเขานั้น จะส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสของตนเองหรือไม่ อย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการหาทางส่งเสริมในเรื่องความรู้เหล่านี้ ให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่อไป เพื่อส่งผลให้ทรัพยากรมนุษย์ในชนชาติของเราได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพสูงสุดและเป็นคนดีของสังคมสืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชาย
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชายตามตัวแปรทางชีวสังคม ซึ่งได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรกับ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบว่าคุณลักษณะของหญิงและชาย มีบทบาทแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตัวแปรดังกล่าว

2. เพื่อเป็นพื้นฐานทางข้อมูลให้กับองค์กร หน่วยงาน และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทการเป็นบิดามารดา เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว และเป็นข้อมูลในการเตรียมตัวต่อบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ให้กับหญิงชายหรือผู้ที่สนใจจะศึกษาต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นหญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นวัยเจริญพันธุ์ มีบุตร อย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือหญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตร อย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และ อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตร อย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และ อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 460 คน เป็นหญิง 230 คน ชาย 230 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ยุทธ ไกยวรรณ .2546 :109) จากห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ แผนกกุมารเวชในโรงพยาบาลต่างๆ หรือสถานที่ที่ทั่วไป ซึ่งเป็นสถานที่ที่จะสามารถพบกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการได้โดยง่าย และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย ในอาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

3. ตัวแปรที่จะศึกษา กำหนดตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ตัวแปรต้น คือ เพศ

ตัวแปรตาม คือ บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตัวแปรต้น คือ ตัวแปรทางชีวสังคม คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส ระยะเวลาของการ
สมรสและจำนวนบุตร

ตัวแปรตาม คือ บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ตัวแปรที่หาความสัมพันธ์ ได้แก่ บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร
และ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อายุ หมายถึง อายุจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น
 - 1.1 20-24 ปี
 - 1.2 25-29 ปี
 - 1.3 30-34 ปี
 - 1.4 35-40 ปี
2. ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาชั้นสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่ง ออกเป็น
 - 2.1 ระดับประถมศึกษา
 - 2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 2.3 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 - 2.4 ระดับอนุปริญญา / ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
 - 2.5 ระดับปริญญาตรี
 - 2.6 ระดับปริญญาโท / ปริญญาเอก
3. อาชีพ หมายถึง งานซึ่งปฏิบัติเพื่อเป็นรายได้หลัก แบ่งออกเป็น
 - 3.1 แม่บ้าน / พ่อบ้าน / ว่างงาน
 - 3.2 เกษตรกร
 - 3.3 ค้าขาย
 - 3.4 รับจ้าง
 - 3.5 รับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ
 - 3.6 ธุรกิจส่วนตัว
4. รายได้ของครอบครัว หมายถึง เงินเดือนรวมของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่สมรส และ
ค่าตอบแทนอื่น ๆ ที่ครอบครัวได้รับในแต่ละเดือน ซึ่งแบ่งออกเป็น

- 4.1 ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน
- 4.2 10,000 - 40,000 บาท / เดือน
- 4.3 40,001 - 80,000 บาท / เดือน
- 4.4 มากกว่า 80,000 บาทขึ้นไป / เดือน

5. สถานภาพสมรส หมายถึง สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและคู่ของตน ซึ่งคำว่าสมรสในที่นี้ หมายถึง หญิงชายที่มีการจดทะเบียนสมรส และ/หรือมีการจัดงานมงคลสมรส จึงสามารถแบ่งสถานภาพสมรสออกได้ดังนี้

- 5.1 มีได้สมรส
- 5.2 สมรส และยังอยู่กับคู่สมรส
- 5.3 สมรส แต่แยกกันอยู่
- 5.4 หย่าร้าง/หม้าย

6. อายุแรกสมรส หมายถึง อายุในขณะทีสมรส โดยแบ่งช่วงอายุออกเป็น

- 6.1 ต่ำกว่า 20 ปี
- 6.2 20-24 ปี
- 6.3 25-29 ปี
- 6.4 30 ปี ขึ้นไป

7. ระยะเวลาของการสมรส หมายถึง จำนวนปีที่สมรสมาแล้วทั้งสิ้นจนถึงปัจจุบันซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

- 7.1 ต่ำกว่า 2 ปี
- 7.2 2 ปี - 4 ปี
- 7.3 5 ปี - 7 ปี
- 7.4 7 ปี ขึ้นไป

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร หมายถึง พฤติกรรมแสดงออกในหน้าที่ของบิดาและมารดา ที่พึงปฏิบัติต่อครอบครัวในด้านการเลี้ยงดูบุตรอายุไม่เกิน 1 ปี รวมทั้งการเตรียมให้พร้อมต่อการปฏิบัติดังกล่าวทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วย โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

1. การเตรียมตัวระยะก่อนตั้งครรภ์ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1.1 ด้านร่างกาย สุขภาพทางกายพ่อแม่ต้องสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีปัญหาในเรื่องโรคติดเชื้อโรคทางพันธุกรรม อายุของแม่ไม่มากหรือน้อยเกินไป

1.2 ด้านจิตใจ การเลี้ยงลูกนั้นต้องอาศัยจิตใจที่เสียสละของทั้งพ่อและแม่ ต้องเสียสละความสุขส่วนตัว โดยเฉพาะผู้เป็นแม่จะต้องมีความเสียสละสูง เพราะตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์แม่จะต้องปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง แม่ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนใจเย็น ไม่วิตกกังวลหรือเคร่งเครียดกับภารกิจรอบด้าน เพราะลูกน้อยในครรภ์นั้นจะรับรู้ความรู้สึกนึกคิดทุกอย่างในตัวแม่ พ่อและแม่ต้องมีจิตใจที่ยอมรับและพร้อมที่จะมีลูก

1.3 ด้านความรู้ พ่อแม่ควรมีความรู้ในเรื่องของลูก ก่อนจะมีลูก

1.4 พันธุกรรม ลักษณะต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น รูปร่างหน้าตา ลักษณะทางกาย ลักษณะนิสัย ระดับสติปัญญา โรคต่าง ๆ บางโรคที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม เรื่องของพันธุกรรม เป็นเรื่องที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่อนข้างยาก แต่ในบางเรื่องเราก็สามารถกำหนดไม่ให้เกิดขึ้นกับลูกเราได้ เช่น โรคทางพันธุกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถสืบทอดจากพันธุกรรมไปยังลูกหลานได้ อย่างโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย

1.5 สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทั้งช่วยส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโต และกีดกันการเจริญเติบโตของเด็ก บันให้เด็กเป็นคนดีของสังคม หรือเป็นคนเลวก็ได้ มดลูกของแม่เป็นสิ่งแวดล้อมแรกของลูก ยังมีสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ในเรื่องของอาหาร อาหารที่แม่กินในขณะตั้งครรภ์ก็มีส่วนช่วยส่งเสริมระดับสติปัญญาให้กับบุตรได้

1.6 ด้านเศรษฐกิจ ในสังคมปัจจุบัน เงินถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งจะขาดเสียมิได้ การจะมีลูกนั้น รายจ่ายจะต้องเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก ดังนั้นทั้งพ่อและแม่ควรวางแผนเรื่องการใช้เงินไว้ให้ดี และศึกษารายจ่ายต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นว่าต้องมีอะไรบ้าง

2. การปฏิบัติตัวระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

2.1 สุขภาพร่างกายของมารดา ในระยะตั้งครรภ์ของหญิงมีครรภ์ทุกคน จะมีอาการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในระยะสามเดือนแรกจะมีอาการแพ้ท้อง คลื่นไส้ อาเจียน หงุดหงิด และ

กินอาหารไม่ได้ แต่อาการเหล่านี้มักจะลดลงและหมดไปเมื่ออายุครรภ์ราว 12 สัปดาห์ ในระยะสามเดือนแรกนี้ อวัยวะหลัก ๆ ของทารกจะเกิดขึ้น และเป็นเวลาที่เกิดอันตรายต่อทารกได้ง่ายที่สุด จึงควรพยายามที่จะไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งซึ่งอาจมีผลร้ายต่อทารกในครรภ์ ในระยะที่สองของการตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์จะเจริญเติบโตมากขึ้น ทำให้มดลูกขยายทำให้มองเห็นท้องโตขึ้นทำให้มารดาารู้สึกเคลื่อนไหวไม่สะดวกทำอะไรไม่ค่อยคล่อง ความสามารถลดลง และในระยะสามเดือนสุดท้ายของการตั้งครรภ์จะพบการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมากที่สุด ท้องจะโตเต็มที่ขนาดของทารกที่เพิ่มขึ้นในมดลูกจะไปดันกระเพาะอาหารและกระบังลมให้สูงขึ้นมารดาจะรู้สึกหิวบ่อย เนื่องจากมีความต้องการทางร่างกายเพิ่มขึ้น แต่จะรับประทานอาหารได้น้อย ต้องรับประทานอาหารบ่อยๆ เนืองง่าย การทรงตัวลำบาก เคลื่อนไหวได้ช้า และอึดอัด ปัสสาวะบ่อย ท้องผูก อาจเป็นตะคริว ริดสีดวงทวาร และท้องลาย ทางด้านจิตใจเมื่อตั้งครรภ์มารดาแต่ละคนจะมีความวิตกกังวลมากน้อยไม่เท่ากัน

2.2 การเตรียมพร้อมและการวางแผนเพื่อบุตร โดยจัดเตรียมที่พักและของใช้ที่จำเป็นของบุตร พัฒนาแบบแผนการใช้จ่ายภายในครอบครัว ปรับปรุงความรับผิดชอบงานในบ้านใหม่ เพื่อลดภาระของภรรยาที่ตั้งครรภ์ลง หาความรู้เกี่ยวกับการเกิด การดูแลทารก โดยการวางแผนในการปฏิบัติไว้และศึกษาบทบาทของการเป็นบิดามารดาด้วย

3. การเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดจนถึง 1 ปี แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

3.1 ความต้องการพัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กวัยนี้จะใช้ชีวิตส่วนใหญ่ไปกับการรับประทานอาหาร การพักผ่อน การออกกำลังกาย การขับถ่าย เด็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต้องพึ่งพิงบิดามารดาโดยสิ้นเชิง ฉะนั้นบิดามารดาจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกในด้านต่างๆ

3.2 ความต้องการพัฒนาการทางด้านจิตใจและสังคม ทารกต้องการความรักความเอาใจใส่จากบิดามารดา บิดามารดาจึงควรกอดรัดอุ้มชู ประคับประคองทารก และสนองตอบความต้องการของทารกตามจังหวะความต้องการมิใช่ตามนาฬิกา นอกจากนี้บิดามารดาจะต้องฝึกหัดให้ทารกรู้จักการรอเมื่อบิดามารดาจะทำสิ่งใดกับบุตร ควรที่จะอธิบายให้บุตรรู้ด้วยว่าทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น โดยปกติวัยทารกตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปีนั้น เป็นวัยที่ต้องการแม่มากกว่าพ่อ แต่พ่อนั้นจะมีความสำคัญมากในการกำหนดท่าทีทางอารมณ์ของแม่ และเป็นผู้ให้กำลังใจในการเลี้ยงดูลูก รวมทั้งช่วยในการเลี้ยงดูได้เมื่อจำเป็น

บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรนั้น สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประโยคคำถาม

เป็นปรนัย 2 ตัวเลือก คือ ใช่หรือไม่ใช่ และ แบบเลือกตอบและเติมคำลงในช่องว่าง โดยผู้ตอบเลือกตอบตาม การปฏิบัติหรือตรงตามความรู้สึกของตนเองที่คาดว่าจะปฏิบัติ

ผู้ที่ตอบได้คะแนนรวมจากแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดา มากกว่าแสดงว่ามีการเตรียมตัวและปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดาอย่างเหมาะสมมากกว่า ผู้ที่ตอบได้คะแนนรวมน้อยกว่า

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกเชิงอัตวิสัย (Subjective Feeling) ในสถานภาพของความพึงพอใจและความพึงพอใจ ซึ่งคู่สมรสได้รับโดยพิจารณาจากชีวิตสมรสของตน โดยเน้นที่การรับรู้เกี่ยวกับชีวิตสมรสของบุคคลฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากมาตรวัดความพึงพอใจในครอบครัวของ สุพจน์ พันธ์นิยะ (2542) และแบบวัดความสุขในชีวิตสมรสของ วรา รัตน์ กิตติรักษนนท์ (2536) ;และ จันทรเพ็ญ คุปต์กาญจนกุล (2526) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ไม่แน่ใจ ไม่ค่อยจริง ไม่จริงเลย แต่ละข้อคำถามวัดเนื้อหาเกี่ยวกับความพึงพอใจหรือเป็นสุขของหญิงและชายที่สมรสแล้ว ที่มีต่อสถานการณ์ในชีวิตสมรสของตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา โดยผู้ตอบเลือกตอบตามน้ำหนัก ที่ตรงตามความรู้สึกของตนเองมากที่สุด

ผู้ที่ตอบได้คะแนนรวมจากแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากกว่า แสดงว่ามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูงกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนรวมน้อยกว่า

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาบทบาทการเป็นบิดามารดาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงลำดับในการนำเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วัยผู้ใหญ่ตอนต้น

1.1 วัยผู้ใหญ่

1.2 การแบ่งช่วงอายุของวัยผู้ใหญ่

1.3 พัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

2. บทบาทการเป็นบิดามารดา

2.1 บทบาทการเป็นบิดามารดา

2.1.1 ความหมายของบทบาท

2.1.2 ความหมายและองค์ประกอบของบทบาทการเป็นบิดามารดา

2.2 บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร

2.2.1 ระยะก่อนตั้งครรภ์

2.2.2 ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร

2.2.3 ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดจนถึง 1 ขวบ

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเป็นบิดามารดา

3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

3.1 ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

3.2 ความสำคัญของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

4. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร

ความเกี่ยวข้องของความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร

1. วัยผู้ใหญ่ตอนต้น

1.1 วัยผู้ใหญ่

นับตั้งแต่สิ้นสุดช่วงเวลาของวัยรุ่นไปจนถึงสิ้นสุดชีวิต เรียกว่า ช่วงเวลาของ “วัยผู้ใหญ่” นับเป็นเวลาช่วงยาวโดยเฉลี่ยราว ๆ 50 ถึง 65 ปี ซึ่งในทางจิตวิทยาพัฒนาการ (ศรีเรือน แก้วกังวาล.2540 : 391) ได้แบ่งช่วงวัยผู้ใหญ่ออกเป็น 3 ระยะกว้าง ๆ คือ วัยผู้ใหญ่ตอนต้นวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง (วัยกลางคน) และวัยสูงอายุ ซึ่งแต่ละวัยจะมีแบบแผนกระบวนการเป็นลักษณะเด่นจำเพาะวัย

1.2 การแบ่งช่วงอายุของวัยผู้ใหญ่

ระยะวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

ได้แก่บุคคลอายุราว 20-25 ปี ถึง 40 ปี พัฒนาการทางกายเจริญเต็มที่ที่เป็นระยะทดลองเพื่อหาแนวทางชีวิตที่ตนต้องการ และพอใจสืบเนื่องมาจากวัยรุ่น เช่น อาชีพ เพื่อน คู่ครอง และอื่น ๆ ระยะนี้จึงมักเรียกว่า ระยะสำรวจ (exploratory period)

ระยะวัยกลางคน

ได้แก่บุคคลอายุราว ๆ 40 ปี ถึง 60 ปี เมื่อเริ่มระยะวัยนี้ แบบแผนชีวิตเข้ารูปหรือเกือบเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลผู้มีพัฒนาการสมวัยที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในชีวิตด้านอาชีพ ในระดับและในแนวทางตามประสบการณ์ที่ตนได้สะสมตั้งแต่ระยะวัยทารกสืบมา ซึ่งได้รับสมญาว่า ยุคสุดยอดของชีวิต หรือยุคความสำเร็จสุดยอด

ระยะวัยสูงอายุ

ได้แก่บุคคลอายุราว ๆ 60 - 65 ปี ขึ้นไป วัยนี้ปรากฏความเสื่อมถอยทางร่างกายและอาจมีความเสื่อมทางสังคม ทางอารมณ์และจิตใจร่วมด้วย การเตรียมตัวและการปรับตัวเตรียมรับภาวะความเสื่อมถอยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ เพื่อเป็นบุคคลที่ดำรงชีวิตวัยสูงอายุด้วยความผาสุก

1.3 พัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น

พัฒนาการที่สำคัญของวัยนี้มีดังนี้ (นวลละออง สุภาพล.2523 : 56-57)

1. พัฒนาการด้านร่างกาย โดยทั่วไปพัฒนาการและความสามารถทางด้านร่างกายจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งอายุ 25 ปี ถึงระยะนี้จะเป็นระยะที่คงที่จนกระทั่งพ้นวัยนี้จึงจะค่อย ๆ ลดลง ดังนั้น วัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นช่วงที่บุคคลแข็งแรงและสุขภาพดีที่สุด เป็นช่วงที่มีความสามารถทางร่างกายสูง ความด้อยทางประสิทธิภาพของร่างกายในวัยนี้ มักเกิดจากปัญหาทางด้านจิตวิทยา เช่น ความเครียด ความคับข้องใจ และความวิตกกังวล เนื่องจาก บทบาทต่าง ๆ ทางสังคมมากกว่าสาเหตุทางกายจริง ๆ และ

เนื่องจากช่วงนี้บุคคลมีความแข็งแรงทางด้านสุขภาพและร่างกาย ดังนั้นบางคนอาจทำงานโดยไม่คำนึงถึงสุขภาพ เช่น พักผ่อนไม่เพียงพอหรือร่างกายมีความตึงเครียดมาก ซึ่งอาจมีผลต่อโรคบางอย่าง เช่น ความดันโลหิต แผลในกระเพาะอาหารและความผิดปกติอื่นๆ

2. พัฒนาการทางสติปัญญา จากวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ความสามารถทางสมองจะลดอัตราความเร็วลงจากผลการวิจัยของหลายคนพบว่าความสามารถทางสมองจะขึ้นสูงสุดเมื่อบุคคลอายุได้ประมาณ 20 ปี จากนั้นจะคงที่อยู่ระยะหนึ่งแล้วค่อย ๆ เสื่อมลง จึงตั้งสมมติฐานว่า จุดสูงสุดของพัฒนาการทางสมองจะอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น แต่ผลการค้นคว้าในระยะหลังพบว่าความสามารถทางสติปัญญาของผู้ใหญ่ยังเพิ่มขึ้นเป็นปกติ เช่น พบว่าผลงานของผู้ที่มีความสามารถพิเศษ (Gifted) ระยะเวลา 40 ปี ขึ้นไป เป็นช่วงที่มีผลงานมากที่สุด และผลงานจะลดลงเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไป

3. พัฒนาการทางอารมณ์ โดยทั่ว ๆ ไปอารมณ์ในวัยนี้มีลักษณะราบเรียบไม่ค่อยมีปัญหาเหมือนวัยที่ผ่านมา ความรู้สึกมั่นคงและการยอมรับในตนเองมีมากขึ้น มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ กระบวนการพัฒนาการของอารมณ์กำลังดำเนินไปสู่จุดภาวะ อาจกล่าวได้ว่าเป็นระยะของความสมดุล (Equilibrium) ทางด้านอารมณ์ คือ ไม่ค่อยมีปัญหาและสามารถปรับตัวได้

4. พัฒนาการทางด้านสังคม กิจกรรมทางสังคมของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้แก่ การประกอบอาชีพ การเลือกคู่ครอง ความเป็นพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดูบุตร

- การประกอบอาชีพ วัยนี้เริ่มมีความสนใจจริง ๆ จัง ๆ ในอาชีพต่าง ๆ และยอมรับในอาชีพมากกว่าวัยรุ่น องค์ประกอบที่ทำให้บุคคลวัยนี้เกิดความรู้สึกว่าประสบความสำเร็จในอาชีพนอกเหนือไปจากรายได้และความมั่นคงก็คือ ความรู้สึกอิสระที่จะปฏิบัติงานของตนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดความพอใจในการทำงาน

- การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน เมื่อย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่กิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเตรียมตัวสำหรับการเลือกคู่ครอง และการเตรียมตัวแต่งงานตลอดจนเตรียมตัวเป็นพ่อแม่

- ความเป็นพ่อแม่ เมื่อแต่งงานความรับผิดชอบของสามีและภรรยาที่สำคัญประการหนึ่งคือการทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ ปัญหาต่าง ๆ ของเด็กไม่ว่าจะปัญหาทางด้านจิตใจ หรือปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบน มักมาจากความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นสาเหตุสำคัญ ถ้าสามีภรรยาไม่มีความรัก ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่น ทะเลาะวิวาทเป็นประจำแยกกันอยู่ หย่าร้าง ลูกจะขาดความมั่นคงความอบอุ่น เกิดความรู้สึกว่าบ้านไม่ได้ให้ความรักและความสงบสุข จึงเบื่อบ้านและแสวงหาสิ่งชดเชยจากที่อื่น ๆ ซึ่งมักลงท้ายด้วยการมีปัญหาด้านบุคลิกภาพ เช่น ติดยาเสพติด ต่อต้านสังคม ประกอบอาชญากรรม เป็นโรคประสาทหรือโรคจิต หรือปรับตัวไม่ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต

ดังนั้นถ้าพ่อแม่ไม่ทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องย่อมเกิดผลเสียหายแก่ลูก และในที่สุดกลายเป็นปัญหาสังคม พ่อแม่จึงเป็นบุคคลแรกที่จะสร้างลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของลูก เพราะเป็นต้นแบบ (Stereotype) แรกของลูก ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้นความเป็นพ่อแม่ที่สำคัญคือ ความรับผิดชอบในฐานะผู้ให้กำเนิด ซึ่งอาจกล่าวหน้าที่โดยสรุปคือ การให้ความต้องการทางกายแก่ลูก เช่นอาหาร และให้ความต้องการทางใจ เช่น ความรัก ความอบอุ่นมั่นคง ปลอดภัย เป็นต้น

- การอบรมเลี้ยงดูบุตร พัฒนาการทางสังคมของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นอีกประการคือ การอบรมเลี้ยงดูบุตร บุคลิกภาพและความสมบูรณ์ของจิตใจของเด็กมีรากฐานจากความสัมพันธ์ที่อบอุ่นอันเกิดจากการเลี้ยงดูของพ่อแม่ โดยเฉพาะในวัยต้น ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางด้านจิตใจในระยะต่อมา การจะอบรมเลี้ยงดูอย่างไร ไม่อาจวางเป็นหลักตายตัวได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะสภาพแวดล้อมตลอดจนฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่หลักสำคัญควรประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ

1. **ให้ความรัก** หมายถึง การให้ความรักจากใจจริงและสม่ำเสมอ ให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นคงในความสัมพันธ์ และการปฏิบัติของพ่อแม่ การให้ความรักลูก แม่จะต้องสนองตอบทั้งความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจของลูก ในวัยทารกการโอบอุ้มและการสัมผัสของแม่ย่อมมีผลให้ลูกมีวุฒิภาวะทางด้านจิตใจควบคู่กับวุฒิภาวะทางด้านร่างกาย

2. **ให้ความเอาใจใส่** ความรักและความเอาใจใส่ย่อมมีความสัมพันธ์กัน เพราะการเอาใจใส่เป็นการแสดงออกของความรัก แม้ว่าจะมีความรักลูก แต่ถ้าขาดการแสดงออกแล้วเด็กอาจไม่รับรู้ ไม่อบอุ่นและไม่มั่นคง ซึ่งอาจทำให้ลูกรู้สึกผิดหวังในชีวิต เป็นสาเหตุปัญหาสุขภาพจิตได้

3. **การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล** ทุกคนย่อมมีความแตกต่างทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สมอง และความประพฤติ ลูก ๆ ทุกคนก็เช่นเดียวกัน บางคนอาจรูปร่างหน้าตาสวยงาม บางคนสติปัญญาเฉลียวฉลาด บางคนก็มีเจตคติและค่านิยมที่แตกต่างกัน หรือบางคนก็มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน เป็นต้น พ่อแม่ต้องรู้และเข้าใจความแตกต่างเหล่านี้ ไม่คาดหวังว่าลูกทุกคนจะต้องมีพัฒนาการเหมือนกันหรือไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางในพฤติกรรมของลูก เพราะจะทำให้ปฏิบัติต่อลูกแบบขาดเหตุผลหรือมีอคติได้

โดยสรุปแล้ว ระยะเวลาวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นระยะที่บุคคลพัฒนาทางกายสมบูรณ์เต็มที่ เริ่มชีวิตอย่างผู้ใหญ่ แต่แบบของชีวิตยังไม่เข้ารูปเข้ารอยที่แท้จริง จึงยังคงเป็นระยะสำรวจ พัฒนาการทางกายไม่มีจุดเด่น แต่มีลักษณะสำคัญคือมีสมรรถนะทางกายสูงสุด พัฒนาการทางสติปัญญาขั้นสูงสุดในแง่สามารถศึกษาเล่าเรียนในวิทยาการต่าง ๆ ได้ทุกสาขาตามความถนัดเฉพาะทางของตน พัฒนาการทางด้าน

อารมณ์มีความสุข ไม่ค่อยมีปัญหาสามารถปรับตัวได้ ส่วนพัฒนาการทางด้านสังคมจะเกี่ยวข้องกับอาชีพ การเลือกคู่ครอง ความเป็นพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดูบุตร ระยะวัยผู้ใหญ่ตอนต้นนี้เป็นระยะที่บุคคลเริ่มรู้จักตนเองดีขึ้น และเมื่อสิ้นสุดวัยนี้แบบแผนการดำเนินชีวิตของคนส่วนมากเข้ารูปแล้วหรือเกือบเข้ารูป

จากภารกิจพัฒนาการของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ทำให้บุคคลในวัยนี้มีสิ่งซึ่งควรทำการศึกษาทำความเข้าใจอันเกี่ยวเนื่องกับการกิจตามวัยดังตารางต่อไปนี้ (สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน. 2526 : 50)

ตาราง 1 แสดงภารกิจพัฒนาการและการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

ภารกิจพัฒนาการของผู้ใหญ่ตอนต้น	การจัดโปรแกรมการเรียนรู้
การเลือกคู่ครอง	จัดสถานการณ์ให้ชายหญิงมีโอกาสพบกัน เช่น สโมสรคนโสด จัดกิจกรรมในรูปของชมรม จัดรายการนัดพบต่าง ๆ จัดรายการ สนทนาอภิปรายเรื่องที่น่าสนใจของหนุ่มสาว
การใช้ชีวิตคู่ เริ่มชีวิตครอบครัว	เรื่องเพศศึกษา การแต่งงาน เรื่องการคุมกำเนิด บทบาทความเป็นพ่อแม่ การวางแผนครอบครัว การวางแผนการใช้เงิน
การเลี้ยงดูเด็ก การจัดบ้าน	พัฒนาการของเด็ก การเงิน การดูแลรักษากันแบบใหม่ การตกแต่งบ้าน การเลือกซื้อของ โภชนาการและการปรุงอาหาร การประกันและการออมทรัพย์
การเริ่มต้นประกอบอาชีพ	ประชุมแนะแนวอาชีพ

ตาราง 1 (ต่อ)

ภารกิจพัฒนาการของผู้ใหญ่ตอนต้น	การจัดโปรแกรมการเรียนรู้
การเริ่มต้นประกอบอาชีพ	วิชาอาชีพต่าง ๆ การดูงานในสถานประกอบการ การสมัครงาน การเลือกตำแหน่งหน้าที่การงาน
ความรับผิดชอบตามหน้าที่พลเมืองดี (ศาสนา, ชุมชน, เพื่อนบ้าน)	การเตรียมตัวสอบ อาสาสมัครในหมู่บ้าน การเป็นผู้นำ หน้าที่การเป็นพลเมืองดี การจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ การออกเยี่ยมเยียน การบริการ
การเข้าสมาคมที่สนใจ	สโมสร ชุมนุม กลุ่มสนใจเฉพาะอย่าง ร้านค้าแฟ กิจกรรมประชาสงเคราะห์ แนะนำในการเลือกสาขาและหน่วยบริการ
การเตรียมเข้าเป็นทหาร	การติดต่อและการสัมภาษณ์ ทุนการศึกษาต่าง ๆ วิธีการศึกษา การเลือกวิทยาลัย มหาวิทยาลัย การเลือกสาขาการเรียน การใช้เวลาว่าง
การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในเวลาว่าง

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่ามีสิ่งซึ่งหญิง และชายควรทำความเข้าใจและเตรียมตัวเพื่อภารกิจตามวัยอยู่มากมายแต่ในการศึกษาคครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาในเรื่องของบทบาทการเป็นบิดามารดา ดังรายละเอียดที่จะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

2. บทบาทการเป็นบิดามารดา

2.1 บทบาทการเป็นบิดามารดา

2.1.1 ความหมายของบทบาท

ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่า "บทบาท" (Role) ไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมไว้ได้ ดังนี้ คือ สถิต นิยมญาติ (2524 : 128) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่สังคมคาดหวังเอาไว้ บทบาทเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสถานภาพ

พิพัฒน์ โกศลวัฒน์ (2531 : 7) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่ผู้อื่นคาดหวังว่าจะต้องแสดงออกให้สอดคล้องกับตำแหน่งหน้าที่การงานที่บุคคลนั้นดำรงอยู่

เชิดชาติ พุกพูน (2535 : 9) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งหรือสถานะของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไป และบทบาทนี้จะเปลี่ยนอยู่เสมอตามตำแหน่ง หรือสถานภาพที่เปลี่ยนไป

สายพา อังศุภโชติ (2537 : 8) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลตามความคาดหวังของบุคคลแต่ละบุคคล โดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่งหน้าที่ สถานะของบุคคลในแต่ละสถานการณ์ และเป็นไปตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไป

โนแมน; และฮักเจส (Shaw ;& Costanzo. 1982 : 296-304 ; citing Neiman ;& Hudghes, 1951) ได้ให้ความหมายไว้คือ พฤติกรรมที่พึงปรารถนาจากตำแหน่งที่ดำรงอยู่

ฮอยล์ (Hoyle. 1969 : 36) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ สรุปได้ว่าเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่สัมพันธ์ และคล้ายกันของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งเดียวกัน บทบาทของบุคคลจะได้รับการคาดหวังจากบุคคลอื่น และในทางตรงกันข้ามบุคคลก็คาดหวังในบทบาทของคนอื่นเช่นเดียวกัน

โอเวน (Owens. 1987 : 54) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่าเป็นความคาดหวังของบุคคลที่แตกต่างกันไป พฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคลย่อมผูกพันกับความคาดหวังของผู้อื่น

กิบสัน ;และคณะ (Gibson; et al. 1988 : 292) ได้กล่าวถึงบทบาทว่าเป็นส่วนของพฤติกรรมที่คาดหวังอย่างมีเหตุผลตามตำแหน่งหน้าที่ ที่ได้กำหนดไว้ในองค์การ

ดังนั้นโดยสรุป เราอาจให้ความหมายของบทบาทได้ว่า เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติหรือหน้าที่ ที่บุคคลพึงกระทำเมื่อเข้าดำรงตำแหน่ง โดยพฤติกรรมหรือหน้าที่นั้น ๆ จะต้องมีความสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามบทบาทของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปริมาณความสัมพันธ์ของตนกับผู้อื่นที่ติดต่อด้วย ซึ่งช่วงการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้ถือว่ามีความสำคัญต่อบุคคลที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานภาพและบทบาทใหม่ตามแนวคิดของ ออลพอร์ต

(พงษ์สุดา รัตนมาคมงคล . 2533 : 13 ; อ้างอิงจาก Allport. 1967 : 181-184) กล่าวว่าการแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ ดังนี้

1. ความคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามบทบาท(Role Expectation) คือ บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติ กล่าวคือบทบาทนั้นจะถูกกำหนดขึ้นโดยสังคมและเป็นไปตามสถานการณ์ที่บุคคลนั้นดำรงอยู่
2. อคติโนทัศน์ของบทบาท (Role Conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้หรือคาดหวัง ว่าตนควรจะมีบทบาทอย่างไร การรับรู้ จะดีเพียงไร ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของชีวิต ค่านิยมพื้นฐาน และประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ตาม
3. การยอมรับบทบาท (Role Acceptance) หมายถึง การยอมรับบทบาทของบุคคล ซึ่งเกิดขึ้น ภายหลังจากที่บุคคลได้พิจารณาแล้วว่า บทบาทนั้นมีความสำคัญต่อตนเอง และก่อให้เกิดความขัดแย้งกับแนวความคิดของสังคมน้อยที่สุด
4. การปฏิบัติตามบทบาท (Role Performance) หมายถึง การปฏิบัติตามบทบาทของบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทั้ง 3 ดังกล่าวคือ การปฏิบัติตามบทบาท จะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความเข้าใจ การรับรู้ และการยอมรับในบทบาทนั้น ๆ

2.1.2 ความหมายและองค์ประกอบของบทบาทการเป็นบิดามารดา

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า บทบาทของบิดามารดา ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมไว้ได้ดังนี้

เพยาร์ ผลภาค (2539:35) ได้กล่าวถึงบทบาทของบิดาและมารดาว่า หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกหรือหน้าที่ของบิดาและมารดา พึงปฏิบัติต่อครอบครัวและบุตร

พงษ์สุดา รัตนมาคมงคล (2533:16) ได้ให้ความหมายถึงบทบาทการเป็นบิดามารดาไว้ว่า หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมหรือหน้าที่ที่บิดามารดาพึงกระทำ

การเป็นบิดามารดานั้นมีบทบาทที่สังคมคาดหวังไว้มากมาย และเมื่อพิจารณาในด้านพฤติกรรมแล้วอาจกล่าวถึงบทบาทของบิดามารดาได้ดังนี้คือ (สุพัตรา สุภาพ. 2528:66)

บทบาทของบิดา บิดาผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว ควรเป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ เช่นหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว เป็นผู้ให้นามสกุลแก่ภริยาและลูก เป็นผู้ปกป้องคุ้มครองภริยาและลูก เป็นผู้ช่วยงานในบ้านที่ต้องใช้แรงงาน เช่น ช่อมแซมสิ่งของ ยกของหนัก ๆ เป็นผู้ดูแลความทุกข์สุขของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น บิดาควรช่วยภริยาอบรมบุตรให้เป็นคนดี แต่ไม่ใช่ออกในรูปขัดกับแม่บ้าน โดยเฉพาะบุตรชายควรจะมีบิดาเป็นผู้ช่วยสร้างบทบาทของความเป็นชายซึ่งมารดาอาจจะทำหน้าที่นี้ไม่ได้ดีนัก ความเป็นบิดานี้อาจจะออกมาในรูปให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรอย่างเพียงพอ ให้การรักษา

และเอาใจใส่เมื่อบุตรเจ็บป่วย ให้ของขวัญหรือของกำนัลแก่บุตรตามวาระและโอกาส เช่น วันเกิด สบไล้ได้ เป็นต้น ควรจะถ่ายรูปบุตรเป็นครั้งคราวเพื่อดูความเจริญเติบโต เป็นผู้สร้างบรรยากาศที่ดีแก่ครอบครัว โดยพาครอบครัวไปเที่ยวนอกบ้านเป็นครั้งคราวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อการพักผ่อน หย่อนใจ หรือเพื่อความสนุกสนาน ให้ของขวัญหรือของกำนัลแก่ภรรยาและบุตรในบางโอกาส เช่น วันเกิด วันครบรอบแต่งงาน วันเงินเดือนขึ้น เป็นต้น มีอารมณ์ดี ไม่ขุ่นมัว ไม่ทะเลาะเบาะแว้งทุบตีต่อหน้าบุตร เพราะจะทำให้เด็กจิตใจแตกแยกไม่ปกติและหวาดกลัว ควรจะตกลงกันลับหลังเด็ก

บทบาทของมารดา มารดามีหน้าที่จะต้องปฏิบัติต่อสามี โดยใช้สอยให้พอเหมาะพอควร ไม่สร้างหนี้สินให้เป็นภาระแก่สามี รักษาทรัพย์สมบัติที่สามีหามาให้ ดูแลอบรมบุตรให้มีเหตุมีผลโดยไม่ใช้อารมณ์ เป็นที่พึ่งของบุตร ไม่เปรียบเทียบบุตรของตนและบุตรของผู้อื่นไปในทางที่จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นปมด้อย หรือ กระแทกกระเทือนใจ ไม่ทุบตีบุตรโดยไม่มีเหตุผลหรือเกิดกว่าเหตุ ถ้าหากบุตรทำความดีก็ควรจะชมเชย เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่บุตรในการที่จะทำดีต่อไป ขยันขันแข็งงานในบ้านและงานนอกบ้าน อุปการะดูแลคนในบ้านพอเหมาะพอควร แต่งกายให้เหมาะสมกับฐานะและโอกาส พุดจาอ่อนหวานอยู่เสมอ ตลอดจนพยายามเอาใจสามีและบุตร ให้ความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเอง เสริมสร้างความสุขในครอบครัว สอนให้ลูกมีความกตัญญูต่อบิดามารดา เมื่อลูกทำดีก็ชมเชย เมื่อลูกทำชั่วก็ตักเตือน ให้โอกาสคนในบ้าน ไปเปลี่ยนบรรยากาศนอกบ้าน เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและจำเจ ไม่ขี้นั่นจู้จี้ในเรื่องไม่เป็นเรื่อง

ถึงแม้ว่าบิดาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว จะต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านและใช้เวลาอยู่นอกบ้านมากกว่ามารดา ซึ่งในขณะนี้ส่วนใหญ่ก็ต้องออกนอกบ้านประกอบอาชีพหาเงินช่วยเหลือครอบครัว ด้วยเหมือนกัน ทั้งบิดาและมารดาต่างก็มีบทบาทที่จะช่วยพัฒนากุณลักษณะของบุตร ซึ่งความจำเป็นของบุตรที่จะต้องมียิดา มีดังต่อไปนี้ (สมาคมคนเครษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์. 2512:106-107)

1. เด็กหญิงชายจะต้องเห็นแบบอย่างของผู้ใหญ่ชาย เพื่อจะได้รู้ว่าบทบาทของสามีหรือพ่อ นั้นเป็นอย่างไร มีความรับผิดชอบอย่างไรบ้าง
2. เด็กชายจะได้ทราบว่าเมื่อโตขึ้น เขาจะปฏิบัติตัวอย่างไร ลูกชายอยากเคารพนับถือและแบบพ่อเท่านั้น
3. เด็กหญิงจะได้รู้จักบทบาทของผู้ชาย และหัดปรับตัวให้เข้ากับบทบาทของชาย
4. พ่ออาจช่วยปลูกลักษณะทั่วไปของชาย ให้แก่ลูกทั้งหญิงและชาย คือความเข้มแข็งบึกบึน

5. พ่อที่สนิทสนมกับลูกชาย มีโอกาสที่จะพูดคุยกันอย่างผู้ชาย ลูกจะไม่กลัวพ่อและ ไม่รู้สึกอับอายเมื่อเกิดความสงสัยในเรื่องเพศ หรือเรื่องอื่น ๆ ก็จะได้ปรึกษาหาหรือพ่อแทนที่จะไปแสวงหาคำตอบจากผู้ที่ไม่ให้คำตอบถูกต้อง หรือทำให้เห็นเรื่องเพศรสเป็นเรื่องขบขันสกปรกหรือหยาบโลน
6. ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างลูกชายกับพ่อ จะช่วยให้ลูกได้เรียนรู้วิถีผูกมิตรไมตรีกับชายอื่นที่เขาจะต้องคบหาสมาคมด้วย
7. ความเข้มแข็ง เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้นำในเรื่องต่าง ๆ จะช่วยให้ลูกเกิดศรัทธาอยากจะเลียนแบบเช่นนั้นบ้าง

ส่วนแม่ที่ดีจะต้องทำตัวเป็นเพื่อนของลูก มีความรู้รอบตัวดี ปรับปรุงเขาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ใจเย็น แก้ปัญหาได้อย่างสงบ มีอารมณ์ขัน อ่อนโยนและยิ้มแย้มแจ่มใส โดยมีรายละเอียดของสิ่งที่แม่ควรกระทำดังต่อไปนี้

1. คอยดูแลลูกให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่วางไว้ กิน นอน เล่น เรียน พักผ่อนเป็นเวลา
2. จัดหาอาหารที่มีประโยชน์ให้กิน และช่วยลูกฝึกนิสัยการกินที่ดี
3. สอนให้รักษาความสะอาดของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ให้แต่งกายให้สะอาดประณีตอยู่เสมอ
4. คอยฝึกฝนกิริยามารยาทที่ดีงาม ตามความนิยมของวัฒนธรรมไทย เช่น มารยาทในการกิน การแสดงความเคารพผู้ใหญ่
5. สอนศีลธรรม โดยทำตัวอย่างที่ดีให้เห็น ช่วยให้เด็กเข้าใจความสำคัญที่ศาสนามีต่อการดำรงชีวิต ของบุคคล เป็นต้นว่าให้เด็กเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูถูกต้องที่ ฯลฯ
6. สอนให้ลูกรู้จักเก็บรักษาสมบัติข้าวของของตนและของครอบครัว
7. ต้องการใกล้ชิดและเป็นเพื่อนกับแม่เพื่อจะเลียนแบบแม่
8. จะได้เรียนรู้ว่าสิ่งใดมีค่าสำหรับผู้หญิงจากแม่ และทะเยอทะยานหามาให้ได้เป็นของตน เช่น ชีวิตสมรสที่ผาสุก บ้านที่น่าอยู่ ลูกที่น่ารัก สมบัติของสตรีในการเป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ดี เรื่องเพศ การแต่งกาย กิริยามารยาท
9. ช่วยให้พัฒนาทางอารมณ์ ให้ความรู้ในเรื่องเพศตามวัยของลูกสาวที่จะรับได้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องปกติในชีวิต

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญได้กล่าวถึงบทบาทบิดามารดาโดยสรุปไว้ดังนี้ (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ.2536:66-67)

- 1) บทบาทในการตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกายของบุตร เด็กต้องการอาหารที่มีประโยชน์และเพียงพอกับความเจริญเติบโต ซึ่งเมื่อไหร่ที่เด็กต้องการบิดามารดาก็ควรจัดให้เพียงพอไม่ให้เด็กเป็นโรคขาดสารอาหาร เพราะถ้าร่างกายไม่เจริญ สมองและพัฒนาการด้านอื่นก็จะหยุดชะงัก
- 2) บทบาทในการตอบสนองต่อความต้องการทางด้านจิตใจของบุตร เด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ของบิดามารดา และต้องการ การเรียนรู้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานทางสติปัญญา
- 3) บทบาทในการตอบสนองต่อความต้องการการเสริมสร้างความเป็นคน มีการเรียนรู้และทำความเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม บิดามารดาควรให้โอกาสเด็ก ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ และสร้างทักษะต่างๆ ที่ต้องการพัฒนา เช่น กล้ามเนื้อ อวัยวะมอเตอร์ เซาว์นปัญญา

เอเวอร์โซล แบ่งบทบาทการเป็นบิดามารดาออกเป็น 5 ด้าน (พงษ์สุดา รัตนมาตมงคล. 2533:24; อ้างอิงจาก Anderson.1982:151;citingEversoll.1974.) ไว้ดังนี้คือ

1. บทบาทด้านการเลี้ยงดู (Nurturing Sub – Role Dimension)

การเลี้ยงดูบุตรนับได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอันหนึ่งของบิดาในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในลักษณะครอบครัว คู่สมรสจำเป็นต้องแยกครอบครัวมาอยู่ตามลำพัง การเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือกันระหว่างบิดามารดา และจากสภาวะทางเศรษฐกิจทำให้มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน บทบาทด้านการเลี้ยงดูอย่างเดียวจึงลดลงไป ฉะนั้น บทบาทใหม่ของบิดาคือ ช่วยเลี้ยงดูบุตรด้วย ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาบิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยมาก เพราะได้แบ่งหน้าที่นี้ให้แก่ผู้เป็นมารดาไป แต่จากการศึกษาในปัจจุบันพบว่า บิดาและมารดามีความสำคัญเท่ากันในการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากพบว่า ครอบครัวที่ขาดบิดาหรือบิดาไม่สนใจบุตรเท่าที่ควร จะทำให้บุตรขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง กลายเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมผิดปกติเป็นปัญหาของสังคม

ดังนั้น บทบาทการเป็นบิดาในด้านการเลี้ยงดู จึงควรเป็นพฤติกรรมของบิดาเกี่ยวกับการดูแลบุตรให้พัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้แก่ การดูแลสุขภาพร่างกายบุตร การดูแลให้บุตรรู้จักเลือกอาหารที่ถูกต้องเหมาะสม การศึกษาหาความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก การดูแลเมื่อบุตรไม่สบายหรือเจ็บป่วย การรับฟังความคิดเห็นของบุตร การยอมรับสภาพอารมณ์และจิตใจของบุตร การสนใจพฤติกรรมต่างๆของบุตร ฯลฯ (พงษ์สุดา รัตนมาตมงคล.2533 ; อ้างอิงจาก Anderson.1982:9,14-15)

2. บทบาทด้านการแก้ปัญหา (Problem Solving Sub – Role Dimension)

ทาร์กอต พาร์สัน (พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล.2533 ; อ้างอิงจาก Benson. 1985 : 28) กล่าวว่า บิดาเป็นบุคคลภายในครอบครัวซึ่งอยู่ในตำแหน่งเป็นผู้แก้ปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัวได้แก่ การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร การช่วยเหลือบุตรในการแก้ปัญหาต่าง ๆ การแก้ปัญหาเมื่อเกิดการขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว ฯลฯ โดยปกติแล้วบิดาค่อนข้างเห็นห่างจากครอบครัว เนื่องจากหน้าที่การงาน แต่เมื่อมีเวลารว่างจากการทำงาน เช่นในตอนเย็นหรือวันหยุดสุดสัปดาห์ บิดาจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัว การวางแผนต่าง ๆ (พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล.2533 ; อ้างอิงถึงจาก Robischon ; & Scott. 1965 : 55) บิดามักจะมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่ามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับชุมชนภายนอก แต่มารดาจะเป็นที่ปรึกษาของบิดาโดยสามารถเจรจาตกลงกันได้ มิใช่ว่าจะไร้อำนาจเสียเลย (พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล.2533 อ้างอิงถึง Benson. 1985 : 26) นอกจากนี้ บทบาทของบิดามารดา ในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับบุตร แตกต่างไปตามลักษณะของปัญหา จากการศึกษาของ แฮส (พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล.2533 ; อ้างอิงจาก Horna ; & Lupri.1985:69-70;citing Hass. 1981.) ซึ่งได้ศึกษาบิดาชาวสวีเดนและแคนาดา พบว่า บทบาทการเป็นบิดาในการแก้ปัญหาเด่นกว่ามารดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านระเบียบวินัย ส่วนมารดาจะเด่นกว่าบิดาในด้านการแก้ปัญหาทั่วไป ในชีวิตประจำวันของบุตร

3. บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว (Providing Sub – Role Dimension)

บิดาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดและเป็นบุคคลแรก ที่จะช่วยเหลือครอบครัวทางด้านเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่แล้วบิดาจะเป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว (พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล.2533 ; อ้างอิงจาก Bowlby. 1968 :2 ; & Benson.1985 : 26) บิดาเป็นผู้สนองต่อความต้องการของมารดาและบุตรในด้านวัตถุสิ่งของและกำลังทรัพย์ บิดาจะมีความคับข้องใจมากเมื่อพบว่า รายได้ของเขาไม่เพียงพอ กับรายจ่ายของครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับบุตร (พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล.2533 ; อ้างอิงจาก Bell. 1967 : 404 ; citing Winch. 1952) ถึงแม้ว่าในปัจจุบันที่ภาวะสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปโดยที่มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แต่บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของบิดาต่อครอบครัวก็มีได้ลดลง บิดายังคงมีบทบาทเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเช่นเดิม

4. บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างทางสังคม (Societal Model Sub – Role Dimension)

โรบิสคอน ;และ สก็อต (พงษ์สุตา รัตนมาศมงคล.2533 ; อ้างอิงจาก Robischon ;& Scott. 1965 : 55) กล่าวว่าบิดามีบทบาทในการเป็นแบบอย่างทางสังคม และอาชีพการงานของบุตร บิดาจะมีอิทธิพลเกี่ยวกับการเป็นต้นแบบทางด้านบทบาทต่อบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง ในระยะแรก เด็กผู้ชายที่

บิดาให้ความรัก ความอบอุ่น ให้การสนับสนุน จะทำให้บุตรชายมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความสามารถเป็นผู้นำได้ดีกว่าเด็กอื่น สำหรับในเด็กผู้หญิงพบว่า เด็กผู้หญิงก่อนวัยเรียนที่ขาดบิดามีแนวโน้มที่จะเกิดลักษณะที่อายและก้าวร้าวในระยะวัยรุ่น (พงษ์สุตา รัตนมาศมค.2533 ; อ้างอิงจาก Craig. 1980 : 250-251) นอกจากนี้บิดายังเป็น ผู้สอนบุตรเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางกฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ และการลงโทษเมื่อบุตรกระทำความผิด ซึ่งเป็นบรรทัดฐานที่พิจารณาโดยกำหนดวัตถุประสงค์ไปยังการกระทำต่อบุคคลโดยทั่วไปมากกว่าเป็นความรู้สึกส่วนบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มเพื่อน (พงษ์สุตา รัตนมาศมค. 2533 ; อ้างอิงจาก Hoffman.1981 : 372-373)

5. บทบาทด้านสันทนาการ (Recreation Sub – Role Dimension)

บิดามีบทบาทมากกว่ามารดาในการจัดกิจกรรมให้แก่บุตร เมื่อบิดามีเวลาว่างจากหน้าที่การงาน บิดาจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเล่นต่าง ๆ ของบุตร นอกจากนี้ บิดาจะเป็นผู้ชักนำบุตรให้รู้จักสังคมภายนอกบ้าน พาบุตรไปเที่ยว จากการศึกษาของ วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ และงามตา วนินทานนท์ (พงษ์สุตา รัตนมาศมค.2533 ; อ้างอิงจาก วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ ; และงามตา วนินทานนท์ . 2528)

ดังนั้นบทบาทการเป็นบิดามารดาในด้านสันทนาการจึงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในยามว่างให้แก่สมาชิกในครอบครัว บิดาควรหาเวลาว่างเพื่อพักผ่อนหย่อนใจกับครอบครัว จัดสถานที่ภายในบ้านเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกิจกรรมกัน หรือเพื่อให้บุตรได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อน รักษาสมรรถภาพร่างกายให้ดีอยู่เสมอ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกับบุตร วางแผนให้สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้บุตรใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สนใจการใช้เวลาว่างของบุตร พร้อมทั้งแนะนำให้บุตรรู้จักใช้เวลาว่างให้ถูกต้อง (พงษ์สุตา รัตนมาศมค. 2533 ; อ้างอิงจาก Anderson. 1982 : 21-22)

จะเห็นได้ว่าบทบาทการเป็นบิดามารดานั้นมีหลายด้าน ซึ่งแต่ละด้านก็จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป แต่บทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตรนั้น จะเป็นบทบาทของบิดามารดา ที่มีผลกระทบโดยตรงกับบุตร โดยเฉพาะบุตรที่ยังอยู่ในวัยทารก ซึ่งจะต้องการดูแลจากบิดามารดาเป็นอย่างสูง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนด ความหมายของบทบาทการเป็นบิดามารดาไว้ว่า เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติหรือที่บุคคลพึงกระทำต่อครอบครัวและบุตร โดยพฤติกรรมหรือหน้าที่นั้น ๆ จะสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมโดยต้องใช้ทั้งเวลา ความพยายาม และความสามารถพิเศษในการอบรมเลี้ยงดู คำนึงถึงพัฒนาการของบุตรทั้งทางร่างกายจิตใจและสติปัญญา มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรและตอบสนองความต้องการของบุตรรวมไปถึงในการเป็นแบบอย่างให้แก่บุตร ในการพัฒนาบุคลิกภาพของเขาด้วย แต่ในการศึกษครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะบทบาทบิดามารดาในด้านการเตรียมตัวและการเลี้ยงดูบุตร (Nurturing) โดยจะเริ่มตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ไปจนบุตรอายุ 1 ปี

2.2 บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะบทบาทบิดามารดาในด้านการเตรียมตัวและการเลี้ยงดูบุตร ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ไปจนบุตรอายุ 1 ปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้แบ่งช่วงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรออกเป็น 3 ช่วงดังต่อไปนี้

1. ระยะก่อนตั้งครรภ์
2. ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร
3. ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดจนถึง 1 ขวบ

2.2.1 ระยะก่อนตั้งครรภ์

ความพร้อมของพ่อแม่ในด้านต่างๆ ที่ควรเตรียมตัวสามารถแยกออกได้ดังนี้ (พรณี ศรีสุพัท พงษา, 2540 : 9-18)

1. ด้านร่างกาย สุขภาพทางกายพ่อแม่ ต้องสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีปัญหาในเรื่องโรคติดเชื้อโรคทางพันธุกรรม อายุของแม่ หากแม่มียุอายุน้อยเกินไปร่างกายของแม่มักไม่เจริญถึงวุฒิภาวะที่จะตั้งครรภ์ได้อย่างปลอดภัย แม่มักไม่พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในร่างกายเมื่อมีลูก หรือแม่อายุมากเกินไป ความแข็งแรงทางร่างกายย่อมลดน้อยถอยลง ก็จะก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนของการตั้งครรภ์และการคลอด และพบภาวะการณเสียชีวิตของแม่และเด็กมากขึ้น เมื่อตั้งครรภ์อายุน้อยเกินไปหรือมากเกินไป ซึ่งทางการแพทย์ได้แนะนำอายุในการมีบุตรไว้ดังนี้ (พรณี ศรีสุพัท พงษา, 2540 : 11; อ้างอิงจากชนิกา ตูจินดา)

1. อายุที่เหมาะสมสำหรับการเป็นมารดา คือ 18-22 ปี เป็นเวลาที่ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรง ทำให้การคลอดเป็นไปได้ดี แต่ทางด้านจิตใจอาจจะไม่สมบูรณ์ดีพอจะเป็นแม่บ้าน (บางรายยังมีพฤติกรรมเหมือนเด็ก ๆ)

2. อายุ 22-30 ปี ยังจัดว่าดีทั้งร่างกายและจิตใจ สำหรับผู้เป็นมารดาเหมาะสำหรับผู้ที่จะจบอุดมศึกษาด้วย มีงานทำและรับผิดชอบมากขึ้น

3. อายุ 30-35 ปี อัตราเสี่ยงสำหรับมารดาและบุตรจะเพิ่มขึ้น

4. อายุเกิน 40 ปี มีอัตราเสี่ยงมากขึ้นโดยเฉพาะมารดาท้องแรก ทั้งนี้เพราะผนังหน้าท้องมดลูกกล้ามเนื้อ ข้อต่อเอ็นและอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของมารดาในอุ้งเชิงกรานที่ใช้ในการอุ้มครรภ์และการคลอดก็มีความเสื่อมไปตามอายุเมื่ออายุมากขึ้น โอกาสที่คลอดยากหรือมดลูกหดตัวไม่ดี การตกเลือดก็จะมีมากขึ้นโดยเฉพาะแม่แก่ ๆ และท้องหลัง ๆ จึงควรมีลูกไม่เกิน 2 คน และลูกห่างกันอย่างน้อย 2 ปี

2. ด้านจิตใจ ด้านจิตใจเป็นด้านที่สำคัญมาก เพราะการเลี้ยงลูกนั้นต้องอาศัยจิตใจที่เสียสละของทั้งพ่อและแม่ ทั้งพ่อและแม่ต้องเสียสละความสุขส่วนตัว และเวลาที่เคยได้ไปเที่ยว ไปดูหนัง ดูละครมานั่งเลี้ยงลูก โดยเฉพาะผู้เป็นแม่จะต้องมีความเสียสละสูง เพราะตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์ แม่จะต้องปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง แม่ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทนใจเย็น ไม่วิตกกังวลหรือเคร่งเครียดกับการกิจรอบด้าน เพราะลูกน้อยในครรภ์นั้นจะรับรู้ความรู้สึกนึกคิดทุกอย่างในตัวแม่ จากการวิจัยทางแพทย์พบว่าแม่ที่มีจิตใจสบาย อารมณ์แจ่มใส ร่าเริง ขณะตั้งครรภ์ลูกน้อยที่เกิดก็จะเป็นเด็กทารกที่มีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริงตามไปด้วย ส่วนแม่ที่ขี้โมโห เคร่งเครียด หงุดหงิดง่าย อารมณ์เสียง่ายขณะตั้งครรภ์ ลูกก็จะเป็นคนหงุดหงิดง่ายอารมณ์เสียง่ายเหมือนแม่ จิตใจของแม่ในขณะตั้งครรภ์จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกของลูก

แม่ที่มีสุขภาพจิตใจเสื่อมโทรมขณะตั้งครรภ์ ลูกที่คลอดออกมาอาจเป็นเด็กปัญญาอ่อนได้ ถ้าหากแม่ยังไม่อยากมีลูก ใจยังไม่พร้อมอาจด้วยสาเหตุใดก็ตาม เป็นต้นว่า ยังอยากเที่ยวอยู่ ยังอยากเป็นอิสระ ไม่ต้องการรับภาระ หรืออาจเป็นเพราะพ่อยังไม่อยากให้มี แม่ก็เลยพลอยไม่ต้องการตามไปด้วย ถ้าพ่อแม่ยังปรับตัวเข้าหากันไม่ได้ ยังไม่มีความผูกพันอาหารห่วยไยกันแล้วยังยังไม่สมควรมีลูกในช่วงนั้น เพราะเมื่อใจยังไม่พร้อม แต่บังเอิญตั้งครรภ์ทั้งพ่อและแม่ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านไม่ยอมรับลูกที่เกิดมาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ จะไปตกอยู่ที่ลูก ลูกต้องได้รับความทุกข์ทรมานจากสิ่งที่พ่อแม่ช่วยกันสร้างขึ้น

3. ด้านความรู้ พ่อแม่สมัยก่อนมักจะคิดว่าเด็กจะดี ก็ดีเอง หรือเป็นเพราะฟ้าลิขิตถึงทำให้ลูกกลายเป็นโจร หรือเป็นเด็กเกเร เป็นเด็กอันธพาล สร้างปัญหาให้กับสังคมให้กับบ้านเมือง บางคนก็บอกว่าแล้วแต่บุญแต่กรรม ทำบุญมาดีก็จะได้ลูกที่ดี ลูกไม่ดี ไม่ฉลาด เด็กพิการก็หาว่าชาติก่อนทำกรรมไว้ แต่ในปัจจุบัน จากการศึกษาค้นคว้าเราเข้าใจแล้วว่า เด็กจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม พ่อแม่จึงควรมีความรู้ในเรื่องของลูก ก่อนจะมีลูก

4. พันธุกรรม หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น รูปร่าง หน้าตา ลักษณะทางกาย ลักษณะนิสัย ระดับสติปัญญา โรคต่าง ๆ บางโรคที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม เรื่องของพันธุกรรม เป็นเรื่องที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงค่อนข้างยาก แต่ในบางเรื่องเราก็สามารถกำหนดไม่ให้เกิดขึ้นกับลูกเราได้ เช่น โรคทางพันธุกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถสืบทอดจากพันธุกรรมไปยังลูกหลานได้อย่างโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่สำหรับประเทศไทยในขณะนี้ หากเราได้มีการตรวจเลือดทั้งพ่อและแม่ ก่อนการตั้งครรภ์ หรือมีการฝากครรภ์ ได้รับการตรวจวินิจฉัยโรค ตั้งแต่อยู่ในครรภ์โรคนี้ก็จะไม่เกิดกับลูกเราได้

ในเรื่องของระดับสติปัญญาก็เช่นกัน แม้ว่าพันธุกรรมจะเป็นตัวกำหนดแต่อาหารที่แม่กินในขณะตั้งครรภ์ก็มีส่วนช่วยส่งเสริมให้

5. สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใหญ่มาก ปัญหาต่าง ๆ มากมายของลูกแล้วแต่สิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดแทบทั้งสิ้น สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทั้งช่วยส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโต และกีดกันการเจริญเติบโตของเด็ก บั่นให้เด็กเป็นคนดีของสังคม หรือเป็นคนเลวก็ได้

มดลูกของแม่เป็นสิ่งแวดล้อมแรกของลูก ดังนั้นสุขภาพของแม่ทั้งทางร่างกายและจิตใจตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ ตลอดจนถึงช่วงระยะของการตั้งครรภ์นั้น มีความสำคัญต่อระยะเริ่มแรกของชีวิตลูกในครรภ์ ในปัจจุบันจากการศึกษาและค้นคว้า เราพบว่าพัฒนาการทางสมองของเด็กเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์แม่ที่มีความรู้จะทำให้สบาย ๆ เปิดเพลงบรรเลงเย็น ๆ เบา ๆ ให้ลูกฟังตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เพื่อให้ลูกมีจิตใจสงบ เยือกเย็น แล้วยังเป็นการช่วยกระตุ้นเซลล์สมอง แดกกิ่งก้านสาขา เจริญเติบโต เป็นเด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการกระตุ้นทางสมอง

ยังมีสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกมากมายที่จะหล่อหลอมลูกของเราให้มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงและมีสติปัญญาดี เช่น ในเรื่องของอาหาร อาหารที่แม่กินในระหว่างตั้งครรภ์ และในระยะให้นมลูกนั้น ล้วนมีส่วนช่วยให้ลูกแข็งแรงและมีสมองที่เจริญเติบโต เป็นเด็กมีสติปัญญาดีกว่าแม่ที่ขาดอาหารในสองระยะดังกล่าวนี้

การรู้จักเลือกของเล่นให้ลูกตั้งแต่ยังอยู่ในวัยทารก จนลูกโตขึ้นนั้นก็เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีอันหนึ่งในลูก เป็นการช่วยให้ลูกมีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้านคือ มีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน เด็กจำนวนไม่น้อย ที่เป็นเด็กที่เฉลียวฉลาด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา จนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่รู้จักใช้เหตุผลเป็นนักคิด นักพัฒนาชั้นเยี่ยมของโลก ส่วนหนึ่งนั้นเกิดจากการเล่นการที่พ่อแม่รู้จักเลือกและจัดหาของเล่นให้ตามวัยที่เหมาะสม

มีหนังสือมากมายที่เขียนถึงหลักการเลือกซื้อของเล่น การจัดสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการเล่น ตลอดจนจนถึงการเล่นกับการพัฒนาของเด็ก พ่อแม่ควรศึกษาจากหนังสือเหล่านี้ เพื่อให้พัฒนาการของลูกเป็นอย่างเหมาะสม เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ ถือเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งที่จะกำหนดให้ลูกเป็นคนดีที่สังคมต้องการ หรือเป็นคนเลวที่ไม่มีใครต้องการ

การอบรมเลี้ยงดูลูกนั้น ไม่ใช่การบ่นว่าตำหนิเมื่อลูกทำชั่ว หรือให้เงินทอง ข้าวของที่ลูกต้องการเมื่อลูกทำดี แต่การอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องนั้น พ่อแม่จะต้องให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก จะต้องให้ลูกรู้ว่า พ่อแม่รักเขาความรักที่พ่อแม่มีให้ลูกนั้นก็สมควรเก็บไว้ในใจ ควรให้ลูกได้รับรู้ถึงความรู้สึกนั้นด้วย

เด็ก ๆ มีความรู้สึกไวต่อสิ่งเหล่านี้มาก เราแสดงให้เห็นลูกได้ด้วยการโอบกอด จูบลูก และการบอกด้วยวาจาถ้าลูกโตพอที่จะเข้าใจ การได้โอบกอดลูก ให้ลูกนั่งตัก นอนหนุนตักพูดคุยกับลูกนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่อบอุ่นเหนือสิ่งอื่นใด ยากที่จะแลกได้ด้วยเงินหรือข้าวของใด ๆ ทั้งสิ้นเมื่อลูกได้รับความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ มีพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่ดีในการกระทำสิ่งต่าง ๆ แล้ว ค่อยให้คำชี้แนะเป็นที่ปรึกษา แน่แน่นอนลูกจะเติบโตขึ้นมาเป็นเด็กดี มีคุณภาพไม่ก่อปัญหาให้กับสังคมอย่างแน่นอน

6. ด้านเศรษฐกิจ ในสังคมปัจจุบัน เงินถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งจะขาดเสียมิได้ การจะมีลูกนั้น รายจ่ายจะต้องเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมาก ดังนั้นทั้งพ่อและแม่ควรวางแผนเรื่องการใช้เงินไว้ให้ดี และศึกษา รายจ่ายต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นว่าต้องมีอะไรบ้าง

- ค่าอาหารที่ต้องจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อซื้ออาหารบำรุงทั้งตัวแม่ที่กำลังตั้งครรภ์ และลูกในครรภ์ด้วย
- ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายของแม่ ที่ต้องเปลี่ยนใหม่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เช่น ต้องซื้อเสื้อใหม่ทั้งหมด ชุดคลุมท้อง รองเท้าส้นเตี้ย เป็นต้น

- ค่าทำคลอดและค่าพักรักษาตัว เราจะต้องเผื่อเงินไว้ก่อนหนึ่งเพื่อว่าแม่คลอดเองไม่ได้จำเป็นต้องผ่าออกนั้น ค่าผ่าตัดจะสูงกว่าการคลอดธรรมดา จึงต้องเผื่อไว้

- ค่าอาหาร บำรุงแม่หลังคลอด
- ค่านม และอาหารอื่น ๆ ของลูก
- ค่าเสื้อผ้า และเครื่องใช้อื่น ๆ ของลูก เช่น ขวดนม ที่นอน หมอน มุ้ง เป็นต้น
- ค่าตรวจสุขภาพ และค่ารักษาพยาบาลเมื่อลูกเจ็บป่วย
- ค่าคนเลี้ยง ในกรณีที่ไม่ได้เลี้ยงเอง
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ เช่น ค่าพาหนะ ค่าผงซักฟอก ค่าน้ำ มีอื่น ๆ อีกมากมายที่ต้องเพิ่มขึ้น

2.2.2 ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร

การตั้งครรภ์ของภริยาเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งในชีวิตครอบครัวและมีผลทำให้สามีและภรรยาเกิดความวิตกกังวล ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาอันจะส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสขึ้นได้ ทั้งนี้ก็เพราะว่าในระยะตั้งครรภ์ของหญิงมีครรภ์ทุกคน จะมีอาการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในระยะสามเดือนแรกของการตั้งครรภ์ฮอร์โมนที่ถูกสร้างขึ้นจากรกจะเพิ่มสูงขึ้นโดยเฉพาะใน สัปดาห์แรก เพื่อให้ร่างกายพร้อมที่จะปกป้องทารกในครรภ์ ซึ่งจะทำให้หญิงที่ตั้งครรภ์มีอาการแพ้ท้อง คลื่นไส้ อาเจียน หงุดหงิด และกินอาหารไม่ได้ แต่อาการเหล่านี้มักจะลดลงและหมดไปเมื่ออายุครรภ์

ราว 12 สัปดาห์ ในระยะสามเดือนแรกนี้ อวัยวะหลัก ๆ ของทารกจะเกิดขึ้น และเป็นเวลาที่เกิดอันตรายต่อทารกได้ง่ายที่สุด จึงควรพยายามที่จะไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งซึ่งอาจมีผลร้ายต่อทารกในครรภ์

ในระยะที่สองของการตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์จะเจริญเติบโตมากขึ้น ทำให้มดลูกขยายทำให้มองเห็นท้องโตขึ้นทำให้มารดารู้สึกเคลื่อนไหวไม่สะดวกทำอะไรไม่คล่อง ความสามารถลดลง และถ้ามารดามีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความสวยงามของร่างกายก็จะรู้ว่าการตั้งครรภ์ทำให้แต่งตัวได้จำกัดลง

และในระยะสามเดือนสุดท้ายของการตั้งครรภ์จะพบการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมากที่สุด ท้องจะโตเต็มที่ขนาดของทารกที่เพิ่มขึ้นในมดลูกจะไปดันกระเพาะอาหารและกระบังลมให้สูงขึ้นมารดาจะรู้สึกหิวบ่อย เนื่องจากมีความต้องการทางร่างกายเพิ่มขึ้น แต่จะรับประทานอาหารได้น้อย เพราะกระเพาะอาหารถูกกด ทำให้มีอาการท้องอืด ต้องรับประทานอาหารบ่อยๆ ในระยะนี้จะทำอะไรก็เหนื่อยง่าย การทรงตัวลำบาก เคลื่อนไหวได้ช้า และอึดอัด ปัสสาวะบ่อย ท้องผูก ในบางรายมีอาการเป็นตะคริว ริดสีดวงทวาร และท้องลาย ทางด้านจิตใจเมื่อตั้งครรภ์มารดาแต่ละคนจะมีความวิตกกังวลมากน้อยไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตที่ตนได้พบเห็นหรือเคยได้ยินได้ฟังมาตลอดจนค่านิยมทางสังคมและประเพณีในสังคมนั้นๆ

ในระยะระหว่างการตั้งครรภ์และการคลอด บิดามารดาต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้นเพื่อให้บิดามารดาที่มีความวิตกกังวลน้อยลง และมีความสุขในการดำเนินชีวิตในช่วงนี้คือ บิดาและมารดาจะต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงบทบาท และหน้าที่ของครอบครัวใหม่ ภายใต้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเป็นเอกฉันท์ซึ่งกันและกันโดย (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา. 2527 : 30)

1. ศึกษาหาความรู้ในเรื่อง การตั้งครรภ์ การปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์และคลอด
2. เตรียมพร้อมเพื่อบุตร โดยจัดเตรียมที่พักและของใช้ที่จำเป็นของบุตร ปรับปรุง

การใช้จ่ายเงินเพื่อบุตร ปรับตัวในการเข้าสังคมกับเพื่อนและญาติ ปรับความสัมพันธ์ทางเพศทางการสื่อสารระหว่างสามีและภรรยาให้สอดคล้องกัน

3. มีความคิดเห็นว่าเป็นบทบาทในการเป็นบิดามารดานั้นเป็นพฤติกรรมที่สามี และภรรยาจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

คูวอลล์ (Duvall. 1971 : 199) ได้กล่าวสิ่งที่สำคัญที่ผู้เป็นบิดามารดาจะต้องเตรียมพร้อมในระยะการตั้งครรภ์ไปจนกระทั่งคลอด ดังนี้คือ

1. จัดหาที่พักและของใช้จำเป็นทางด้านร่างกายเพื่อบุตร
2. พัฒนาแบบแผนการใช้จ่ายภายในครอบครัว เพื่อแบ่งเงินบางส่วนไว้ใช้ในการคลอด

บุตร และการเลี้ยงบุตร

3. ในระยะการตั้งครรภ์ของภรรยา จะต้องมีการปรับปรุงความรับผิดชอบงานในบ้านใหม่ เพื่อลดภาระของภรรยาที่ตั้งครรภ์ลง เนื่องจากขนาดของครรภ์โตขึ้นเรื่อยๆ และทำงานไม่สะดวก รวมทั้งเหนื่อยง่ายด้วยควรได้มีเวลาพักผ่อนบ้าง

4. ปรับความต้องการทางเพศให้เข้ากับระยะตั้งครรภ์ของภรรยา

5. พัฒนาระบบการสื่อสารภายในครอบครัวใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงมากในระยะนี้

6. จะต้องปรับปรุงสัมพันธภาพกับญาติใหม่

7. จะต้องปรับปรุงการเข้าสังคมใหม่ทั้งกับเพื่อน และสังคมอื่น ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการตั้งครรภ์ทั้งสามีและภรรยา

8. จะต้องหาความรู้เกี่ยวกับการเกิด การดูแลทารก โดยการวางแผนในการปฏิบัติได้และศึกษาบทบาทของการเป็นบิดามารดาด้วย

ในช่วงหลังคลอด แม่ยังคงต้องอยู่ในโรงพยาบาลจนกว่าจะแข็งแรงและปลอดภัยจากโรคแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การตกเลือด แม่ควรลุกจากเตียงเมื่อรู้สึกว่าจะตนเองแข็งแรงแล้ว คือประมาณวันที่สอง การลุกเดินจะช่วยให้อึดลูกกลับสู่สภาพปกติได้เร็ว น้ำคาวปลาไหลได้สะดวก ป้องกันอาการท้องผูก และการอุดตันของหลอดเลือดดำ แต่ในการลุกจากเตียงต้องค่อยๆทำ โดยเปลี่ยนจากท่านอนมาเป็นท่านั่งก่อน แล้วค่อยๆลุกขึ้นยืนเกาะราวข้างเตียงไว้ หากมีอาการตาลายคล้ายจะเป็นลมควรหลับตาไว้ก่อน หากไม่ดีขึ้นควรขึ้นนอนต่อ อาการเช่นนี้เกิดจากการเสียเลือดและเสียเหงื่อมากในตอนคลอด โดยเฉพาะครรภ์แรก

อย่างไรก็ตามแม้ว่าแม่จำเป็นต้องพักผ่อนอย่างเต็มที่ แต่ก็จำเป็นที่จะต้องอยู่กับลูกน้อยแรกคลอดให้เร็วที่สุด เนื่องจากทันทีที่ลูกคลอด ลูกจะตื่นตัวโดยเฉพาะ 1-2 ชั่วโมงแรกเกิด เตรียมพร้อมรับความผูกพันและความอบอุ่นจากแม่ รับรู้ความสัมพันธ์จากสัมผัสแม่ได้ดีที่สุด เรียนรู้การ ดูนมแม่ได้ดี เกิดพันธะผูกพันได้สูง (พรณี ศรีสุททพงษ์. 2540 : 62)

นอกจากนั้นบิดามารดาควรคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะการมีบุตร แต่ในรายที่มารดาให้นมบุตร (Breast feeding) การคุมกำเนิดชนิดรับประทานยา (Oral pill) จะทำให้ปริมาณน้ำนมลดน้อยลง (จริยาวัตร คมพยัคฆ์ ; และ อุดม คมพยัคฆ์. 2523:86; อ้างอิงจาก S. Koetsawang; T.Chiemprasert ; & P. Bhiralens. 1967)ซึ่งจำเป็นจะต้องหลีกเลี่ยงไปใช้วิธีอื่น โดยอาจใช้การคุมกำเนิดทางฝ่ายชายแทน

ดังนั้นโดยสรุป การเตรียมตัวที่ควรมีในระหว่างการตั้งครรภ์และคลอดบุตร สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ด้าน ดังนี้คือ

1. สุขภาพร่างกายของมารดา

2. การเตรียมพร้อมและการวางแผนเพื่อบุตร

2.2.3 ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดจนถึง 1 ขวบ

การเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดควรจะต้องทำความเข้าใจ ความต้องการของเด็ก ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบใหญ่ 2 ประการ คือ (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา.2527:33-35)

1) ความต้องการพัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กวัยนี้จะใช้ชีวิตส่วนใหญ่ กับการรับประทานอาหาร การพักผ่อน การออกกำลังกาย การขับถ่าย เด็กไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต้องพึ่งพิงมารดาโดยสิ้นเชิง ฉะนั้นบิดามารดาจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกในด้านต่างๆ ดังนี้

1. อาหาร อาหารสำหรับทารกมีความสำคัญมากในการเจริญเติบโตของทารกทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทารกในวัยนี้จำเป็นต้องได้อาหารที่มีสารอาหารเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ชนิดของอาหารที่ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษได้แก่

ก. โปรตีน สำหรับทารก อาหารที่มีโปรตีนมากที่สุดและดีที่สุดก็คือ นมมารดา ฉะนั้นผู้เป็นมารดาควรเลี้ยงดูบุตรด้วยนมของตนเองจนกว่าจะถึงเวลาหย่านม หรือเมื่อทารกอายุประมาณ 6-9 เดือน ซึ่งจะเป็นระยะที่พ้นขึ้น การดูนมไม่สะอาด และนมแม่มีธาตุอาหารไม่เพียงพอ ในรายที่มารดาต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ไม่สามารถให้นมบุตรได้ มารดาควรเลือกใช้นมผง ชนิดที่ใช้เลี้ยงทารกได้ ใช้แทนนมมารดาในระยะนั้น

ข. ไขมัน ในวัยทารกนี้ไม่จำเป็นต้องเพิ่มให้ทารก เพราะไขมันมีมากเพียงพอแล้วในนมมารดา

ค. เหล็ก เมื่อเด็กแรกเกิดจะมีเหล็กสะสมไว้เพียงพอที่จะใช้ได้ประมาณ 5-6 เดือน หลังจากนั้นควรเพิ่มอาหารที่มีเหล็กให้ทารก เพราะในนมมารดามีเหล็กอยู่น้อยมาก รวมทั้งในนมวัวด้วย

ง. แคลเซียมและไอโอดีน ทารกได้เพียงพออยู่แล้วในนมมารดาและนมวัว ส่วนวิตามินซีมีน้อย ดังนั้นควรให้วิตามินซี ซึ่งได้แก่ น้ำส้ม น้ำสับปะรด น้ำมะเขือเทศ เพิ่มให้กับทารกทุกวัน ตั้งแต่ทารกอายุได้ 1 เดือน นอกจากนี้วิตามินดีก็เป็นสิ่งที่ทารกควรได้รับเพิ่มเนื่องจากมีอยู่น้อยในนมมารดาและนมวัว จึงควรให้ทารกได้มีโอกาสถูกแสงแดดบ้างโดยเฉพาะเวลาเช้าและเวลาเย็นที่มีแสงแดดอ่อน ๆ

จ. น้ำ ทารกมีความต้องการน้ำสูงกว่าผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะร่างกายเสียน้ำทางผิวหนังและไตมากกว่าผู้ใหญ่ จึงควรให้น้ำดื่มสุกที่สะอาดแก่ทารกให้เพียงพอ

อาการของทารกที่ได้รับอาหารหรือน้ำนมจากมารดาไม่เพียงพอ

1. ทารกจะร้องไห้ทั้งก่อนและภายหลังเมื่อตีสนมแล้ว
2. ถ่ายอุจจาระน้อย เช่น 2 วันถ่ายเพียงครั้งเดียว มีสีน้ำตาลแกมเขียว บางทีอุจจาระเป็นสีเขียวมีเมือกปนคล้ายเสมหะ ออกมาที่ละหยดวันละ 3-4 ครั้ง
3. น้ำหนักตัวทารกไม่เพิ่ม หรือเพิ่มน้อยกว่าปกติ

อาการของทารกที่ได้รับอาหารหรือน้ำนมจากมารดามากเกินไป

1. ทารกมีอาการกระสับกระส่ายไม่ยอมนอน เสียดท้อง ร้องไห้งอแง ถึงให้น้ำนมตีสนมอีก ทารกก็ยังมีอาการเหมือนเดิม
2. ถ่ายอุจจาระบ่อย บางทีเป็นน้ำเหลว ต่อไปเป็นสีเขียวมีเมือกคล้ายเสมหะปนอยู่
3. อาเจียนและลงท้อง เนื่องจากกระเพาะอาหารอ่อนเพลีย ไม่มีกำลังพอที่จะทำงานในการที่ต้องย่อยอาหารมาก ๆ
4. น้ำหนักในตอนแรกจะเพิ่มขึ้นอย่างพอใจ แต่ต่อมาจะลดลงเป็นลำดับ เพราะฉะนั้นการทดลองโดยวิธีซึ่งน้ำหนัก จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ทารกได้รับน้ำนมตามความต้องการ
5. ทารกมักจะแหวะนมหลังตีสนมเสร็จแล้ว

2. ภูมิคุ้มกันโรค

การป้องกันทารกมิให้เกิดโรคก็เป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการทางร่างกายของทารก ตามปกติทารกจะได้ภูมิคุ้มกันโรคติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่มีไม่เท่ากันในแต่ละบุคคล บางคนมีมาก บางคนมีน้อย และภูมิคุ้มกันโรคนี้จะมียู่ชั่วระยะเวลา 6 เดือน ถึง 1 ปีเท่านั้น ฉะนั้นเพื่อเป็นการป้องกันโรคในทารกบิดามารดา จึงควรนำทารกมาตรวจสุขภาพทุกๆ 1 เดือน และฉีดวัคซีนสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อต่อต้านโรค คอตีบ บาดทะยัก ไอกรน และให้กินวัคซีนป้องกันโรคโปลิโอ วัคซีนทั้ง 4 ชนิดนี้จะต้องให้ติดต่อกันทุก 1 เดือน ทั้งหมด 3 ครั้ง ถ้าทารกเป็นไข้หวัด มีไข้หรือโรคติดเชื้ออื่นๆ ก็อาจเลื่อนระยะเวลาไปเป็น 6-8 อาทิตย์ต่อเดือน นอกจากนี้ทารกควรได้รับการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ ฉีดวัคซีนป้องกันวัณโรค ซึ่งแพทย์จะนัดให้นำทารกไปพบ บิดามารดา ควรที่จะพาทารกไปพบแพทย์ตามนัดทุกครั้ง

3. สารเป็นพิษและอุบัติเหตุ

การที่บิดาสูบบุหรี่ และมารดาตีสนมเหล้าหรือใช้ยาบางชนิด ที่สามารถส่งผ่านไปยังทารกจากการตีสมน้ำนมมารดานั้น อาจเป็นอันตรายต่อปอด สารบางอย่างทำอันตรายต่อเซลล์สมองของทารก ฉะนั้นบิดามารดา จึงควรระมัดระวังในการใช้ยา ควรปรึกษาหรือใช้ยา

ตามคำแนะนำของแพทย์ และควรระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดแก่ทารก เช่น อุบัติเหตุจากน้ำร้อนลวก ไฟฟ้าดูด ดื่มสารเป็นพิษต่างๆ เป็นต้น

2) ความต้องการพัฒนาการทางด้านจิตใจและสังคม ทารกต้องการความรักความเอาใจใส่จากบิดามารดา บิดามารดาจึงควรกอดรัดอุ้มชู ประคับประคองทารก และสนองตอบความต้องการของทารกตามจังหวะความต้องการมิใช่ตามนาฬิกา นอกจากนี้บิดามารดาจะต้องฝึกหัดให้ทารกรู้จักการรอ เมื่อบิดามารดาจะทำสิ่งใดกับบุตร ควรที่จะอธิบายให้บุตรรู้ด้วยว่าทำไมจึงต้องทำเช่นนั้น โดยปกติวัยทารกตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปีนั้น เป็นวัยที่ต้องการแม่มากกว่าพ่อ แต่พ่อนั้นจะมีความสำคัญมากในการกำหนดท่าทีทางอารมณ์ของแม่ และเป็นผู้ให้กำลังใจในการเลี้ยงดูลูก รวมทั้งช่วยในการเลี้ยงดูได้เมื่อจำเป็น

การพัฒนาการทางด้านจิตใจของทารกนั้น รัทเทอร์ (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา.2527:35; อ้างอิงจาก Rutter) ได้กล่าวถึงความต้องการของทารกจากการเลี้ยงดู 6 อย่างคือ

1. ความสัมพันธ์ที่มีความรัก
2. ความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง
3. การกระตุ้นที่พอเพียง การตอบสนองของผู้แวดล้อมที่ไม่มากเกินไป
4. มารดาหรือผู้เลี้ยงดูควรเป็นบุคคลคนเดียว
5. การดูแลทารกควรอยู่ภายในครอบครัวของเขา
6. การรับผิดชอบดูแลบุตรควรกระทำโดยสม่ำเสมอ

ฉะนั้นการช่วยทารกให้มีพัฒนาการทางด้านจิตใจและสังคมนั้น บิดามารดาจึงควรที่จะจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่บุตร ดังนี้

1. บิดามารดาควรให้ความรักความอบอุ่น และสนองตอบความต้องการของบุตรด้วยความเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอ
2. บิดามารดาควรที่จะรักใคร่กลมเกลียวกัน ไม่ควรทะเลาะกันต่อหน้าบุตร
3. ดูแลบุตรภายในบ้านของเขา ไม่ควรนำบุตรไปฝากเลี้ยงตั้งแต่แรกเกิดโดยที่บิดามารดานำมาเลี้ยงดูเองเป็นบางครั้งบางคราว ไม่ควรเปลี่ยนคนเลี้ยงบ่อยๆ

กล่าวโดยสรุป บทบาทการเป็นบิดามารดาในระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1ปีนั้น ประกอบด้วย

1. บิดามารดาจะต้องมีความรู้ในการให้อาหาร การให้อุณหภูมิคุ้มกันโรค การป้องกันสารพิษและอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะเกิดกับทารกตามพัฒนาการของทารก

2. บิดามารดาจะต้องเลี้ยงดูบุตรภายในครอบครัวของเขาโดยเฉพาะในระยะแรกเกิดด้วยตนเอง ให้ความรักและให้ความมั่นใจกับบุตร สนองตอบความต้องการของบุตรอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในด้านการให้อาหาร การให้ตามความต้องการของบุตรมากกว่าให้ตามนาฬิกาที่บิดามารดาตั้งไว้ รู้จักสังเกตอาการผิดปกติของบุตรและให้การช่วยเหลือได้

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเป็นบิดามารดา

ในด้านบทบาทการเป็นบิดามารดานั้น ได้มีผู้ทำการวิจัยไว้มากมาย ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมไว้ได้ดังนี้ คือ บราเวอร์แมน ; และ เราช (Braverman ; & Roux 1978 : 1-3) ได้ศึกษาความผิดปกติทางด้านอารมณ์ มารดาหลังคลอด 120 คน พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ถึง 16 คน หรือ 13% ภาวะ ผิดปกติ ทางจิตใจของมารดาหลังคลอดมีปัจจัยมาจาก

1. อารมณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างตั้งครรภ์และการคลอด
2. อ่อนเพลียและเมื่อยล้าจากการไม่ได้นอนพักผ่อนอย่างเพียงพอระหว่างคลอด และภายหลัง

คลอด

3. กระวนกระวายใจอยู่ในส่วนลึกของจิตใจว่าจะไม่สามารถดูแลบุตรด้วยตนเองได้

4. กลัวว่าจะมีเสน่ห์ (Attractive) น้อยลงในสายตาของสามี

5. ความไม่สุขสบายภายหลังคลอด ได้แก่การปวดมดลูก ปวดแผลฝีเย็บ คัดเต้านมหรือมารดาบางคนอาจจะปวดศีรษะเนื่องจากการให้ยาชาเข้าไขสันหลัง (Spinal Nerve block) ระหว่างการคลอด จากปัจจัยข้อ 3 จะเห็นได้ว่า เมื่อบิดามารดาที่ไม่มีการเตรียมตัวที่ดีเพียงพอ หรือยังไม่พร้อมที่จะมีบุตร จะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะความผิดปกติทางด้านอารมณ์ขึ้นได้

ซูพ (Shoop. 1979 : 26) ได้กล่าวว่า ในระหว่างการตั้งครรภ์ การเจ็บครรภ์และการคลอดของภรรยา ทำให้สามีมีความผิดปกติทางด้านอารมณ์เกิดขึ้นด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ชายส่วนใหญ่ไม่ได้รับการเตรียมตัวเพื่อรับบทบาทในการเป็นบิดามาก่อน การที่บิดาและมารดาครรภ์แรกต่างก็มีความวิตกกังวลทั้งทางร่างกายและจิตใจการเตรียมพร้อมในระยะนี้ก็คือบิดามารดาจะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการปฏิสนธิ การตั้งครรภ์ การคลอด ว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเป็นอย่างไร อาการอย่างไรที่เป็น การเปลี่ยนแปลงปกติ และอาการอย่างไรที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผิดปกติต้องไปรับการรักษา การที่ผู้ที่จะเป็นบิดาจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงในระยะการตั้งครรภ์และระยะคลอด ก็เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือภรรยาหรือมารดาของบุตรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น และก็เป็นการแสดงให้เห็นว่าตนยอมรับและยินดีในการตั้งครรภ์ของภรรยาครั้งนี้ นอกจากบิดาและมารดาจะต้องปรับตัวแล้ว การ

เตรียมของใช้ต่างๆ เพื่อบุตรให้สามารถใช้ได้ทันทีก็เป็น สิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน เช่น การจัดเตรียมเตียงเด็ก เสื้อผ้าเด็กอ่อนรวมทั้งของใช้จำเป็นต่างๆ

อ็อบซัท (Obrzut . 1976 : 1440-1443) ได้สัมภาษณ์บิดาที่มีบุตรคนแรก จำนวน 20 คน เกี่ยวกับการเตรียมตัวและความรับรู้ต่อการเป็นบิดา พบว่าบทบาทที่สำคัญของการเป็นบิดาคือ บิดามีบทบาทในการจัดหาเพื่อบุตร (Provider) ร้อยละ 39 มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูบุตรร้อยละ 21 และมีบทบาทในการส่งสอนบุตรร้อยละ 31 บทบาทของการเป็นบิดาจะช่วยประกอบให้บทบาทของมารดาสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้ โดยบิดาจะต้องเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง

จะเห็นได้ว่าในงานวิจัยในต่างประเทศนั้น พบว่า บิดาให้ความสำคัญในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าบทบาทในด้านอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้เป็นบิดาละเลยในการปฏิบัติในบทบาทดังกล่าวได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาถึงบทบาทการเลี้ยงดูบุตรของทั้งบิดามารดาในกลุ่มประชากรภายในประเทศ ว่าจะสอดคล้องกับงานวิจัยดังกล่าวหรือไม่อย่างไร เพื่อจะเป็นข้อมูลให้สามารถส่งเสริมความรู้ในด้านดังกล่าวได้ถูกต้อง

จากการศึกษาของ เพนนิ่ง (ประมวญ ดิตตินสัน. 2520 : 242 ;อ้างอิงจากPenning. 1968.) พบว่าสาเหตุแห่งการฆ่าตัวตายของวัยรุ่น ส่วนมากเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับครอบครัวและเพื่อนฝูง ผลการศึกษาของ กราเมอร์ (ประมวญ ดิตตินสัน. 2520:240 ; อ้างอิงจาก Kramer.1969.) ซึ่งใช้เวลา 4 ปี ติดตามศึกษาเด็กชั้นมัธยมในย่านชนชั้นกลางแห่งสหรัฐอเมริกา พบว่า วัยรุ่นที่มีทัศนคติด้านดีต่อพ่อแม่ ส่วนมากมีความอบอุ่นในสมัยเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญ ทำให้เมื่อเด็กเติบโตขึ้นสู่วัยรุ่นมีความรู้สึกไว้วางใจพ่อแม่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีทัศนคติด้านดีในเรื่องเพศและมีความหวังในอนาคต

จะเห็นได้ว่าการที่บุตรจะเติบโตขึ้น เป็นบุคคลที่สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขหรือไม่นั้น บิดามารดาต้องมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สนับสนุนซึ่งกันและกันและรู้คุณค่าของกันและกันบุตรจึงจะรู้สึกในความเข้มแข็งและความรัก เด็กช่างสังเกตและเอาแบบอย่างจากผู้ใหญ่ คำสอนและการกระทำของบิดามารดา ต้องไม่แตกต่างกันมากในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรเป็นสำคัญ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่บิดามารดาจะต้องรู้และเตรียมพร้อม เพื่อการปฏิบัติที่สอดคล้องร่วมกันก่อนการมีบุตร เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว

เพอเซลล์ (Purcell .1980 : 316) ได้สรุปองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการทอดทิ้งบุตรไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อมในสังคม (Socioenvironmental Factors)
 - 1.1 ถูกแยกตัวจากสังคม (Social Isolation)
 - 1.2 ไม่มีคนช่วยดูแลบุตร (Close succession of Children)
 - 1.3 ครอบครัวขนาดใหญ่ (large Family size)

- 1.4 ความจน (Poverty)
- 1.5 การไม่มีงานทำ (Unemployment)
- 1.6 ที่พักอาศัยคับแคบ (Poor Housing)
2. องค์ประกอบด้านบิดามารดา
 - 2.1 ไม่ต้องการตั้งครรภ์หรือบุตร (Unwanted Pregnancy or child)
 - 2.2 ขาดความรู้ ความชำนาญในการเป็นบิดามารดา (Lack of parenting skills) เช่น ขาดความชำนาญในการเลี้ยงดูบุตร (Lack of child rearing skills) ขาดความสามารถในการอ่านอาการผิดปกติในบุตรวัยยังไม่เหมาะสมที่จะมีบุตร (Lack of age appropriate expectation)
 - 2.3 ได้รับความทุกข์ทรมานจากการตั้งครรภ์ การคลอดและผิดหวังจากการได้บุตรที่เจ็บป่วย
 - 2.4 มีประวัติการทอดทิ้งบุตรในครอบครัวของบิดามารดา
3. องค์ประกอบทางด้านบุตร
 - 3.1 น้าหนักแรกเกิดต่ำ
 - 3.2 มีความพิการทางด้านร่างกาย และสุขภาพไม่สมบูรณ์
 - 3.3 มีปัญหาทางด้านอารมณ์จิตใจ

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทั้งปัจจัยทางชีวสังคม คือ ฐานะความเป็นอยู่และงานที่ทำ ปัจจัยทางด้านความรู้ความชำนาญ และปัจจัยทางด้านความผิดปกติของบุตร สามารถส่งผลกระทบต่อ การเลี้ยงดูบุตรได้ ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ อาจสามารถป้องกันได้ หากบิดามารดาเข้าใจและตระหนักถึง บทบาทของตนเอง

การมีบุตรนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งของชีวิตครอบครัว และมีผลกระทบต่อทุก ๆ คน ภายในครอบครัว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการ ของครอบครัวต่อไปในอนาคต รวมทั้งจะมีผลต่อปัญหาเด็ก และเยาวชนอีกด้วย วิธีการที่จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงนี้สามารถดำเนินไป โดยในสมาชิกทุกคนใน ครอบครัวกระทบกระเทือนน้อยที่สุด คือ การป้องกันตั้งแต่ระยะเริ่มต้น โดยการศึกษาถึงบทบาทการเป็น บิดามารดา ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา ด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงปัญหาต่าง ๆ นั้นผ่านเข้ามา ในชีวิตครอบครัวในแต่ละระยะก็จะทำให้สามารถเรียนรู้และปรับตัวได้

ในส่วนของปัจจัยชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการเป็นบิดามารดาได้มีงานวิจัยกล่าวถึงดังนี้

ชูจิตต์ พิทักษ์ผล (2505) ได้ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูบุตรในครอบครัว ที่มีฐานะเศรษฐกิจ สังคม ระดับต่ำ ในพระนครธนบุรีจากมารดาจำนวน 30 คน พบว่ามารดาที่มีฐานะเศรษฐกิจสังคมต่ำ มัก

ทำงานบ้านคนเดียว นิยมไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาล ให้บุตรดื่มนมแม่ วิธีการให้นมให้เมื่อบุตรหิว เริ่มให้ข้าวกับกล้วยบดเมื่อบุตรอายุ 3 – 6 เดือน ฝึกการขับถ่ายเมื่ออายุ 1 ½ ปีการลงโทษเด็กมารดา มักใช้อารมณ์และมีการฝึกให้ช่วยเหลือตนเองตั้งแต่อายุน้อย

ศรีสวัสดิ์ ชลวิสุทธิ (2505) ได้ทำวิจัยเรื่อง ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุตรในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษามารดา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีบุตรอายุ 1 – 7 ปี และกลุ่มที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 1 ปี พบว่ามารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าขึ้นไป และมีสามีที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่าขึ้นไป ค่าใช้จ่ายระหว่างตั้งครรภ์และค่าใช้จ่ายในการคลอดสูงกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ในการเข้าถึงสื่อมวลชนพบว่ามารดาที่เคยอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เข้าถึงสื่อมวลชนสูง และมีค่าใช้จ่ายระหว่างตั้งครรภ์สูงกว่ามารดาที่มีระดับการเข้าถึงสื่อมวลชนต่ำ

อรดี จันทวสุ (2522) ได้ศึกษาการติดเชื้อโรอินในหญิงที่ตั้งครรภ์และทารกแรกเกิด โดยตรวจหญิง 17 คนที่ติดเชื้อโรอินในระหว่างการตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอด ตลอดจนตรวจเด็กที่เกิดจากมารดาเหล่านี้ พบว่ามารดาทั้งหมดมีระดับเศรษฐกิจสังคมต่ำ ไม่มารับการฝากครรภ์หรือมารับการฝากครรภ์เมื่อใกล้คลอดแล้ว ส่วนใหญ่มีวิธีหาเงินเพื่อซื้อยามาเสพ โดยการขายเฮโรอินหรือเป็นโสเภณี ซึ่งทำให้ต้องเสี่ยงต่อการเป็นกามโรค สามีของหญิงพวกนี้ส่วนใหญ่จะติดเชื้อโรอินด้วย ส่วนเด็กโดยส่วนรวมแล้วมักมีขนาดเล็กกว่าอายุครรภ์จริง ๆ เมื่อคลอดน้ำหนักมักน้อยกว่า 2,500 กรัม และเกือบทุกคนแสดงอาการขาดยาหลังคลอด นอกจากนั้นเด็กหลายคนติดเชื้อซิฟิลิสเหมือนมารดาด้วย

สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบความพร้อมในการเป็นบิดามารดาของบิดามารดาในภาคเหนือของประเทศไทย จำแนกตามที่อยู่อาศัย อายุ รายได้ และระดับการศึกษา จำนวน 100 คู่ พบว่าบิดามารดาในภาคเหนือส่วนใหญ่ มีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง บิดาและมารดาที่มีอายุ 21-30 ปีและสูงกว่า มีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 20 ปีและต่ำกว่า บิดามารดาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลมีความพร้อมมากกว่าที่อาศัยอยู่นอกเขต บิดามารดาที่มีรายได้สูง มีความพร้อมมากกว่าที่มีรายได้ต่ำ และบิดาที่มีการศึกษาในระดับสูง มีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำ

สำเนียง แยมสะอาด (2528) ศึกษาบทบาทการเลี้ยงดูทารก พบว่าบิดาที่มีอายุสูงกว่า 30 ปี รับรู้บทบาทของตนเอง สูงกว่า บิดาที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี และเมื่อจำแนกตามการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา พบว่า บิดาที่มีการศึกษาสูง รับรู้บทบาทของบิดาในเรื่องการเลี้ยงดูบุตรได้ดีกว่า

ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล (2528) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุของสามี กับการรับรู้ บทบาทการเป็นบิดาในขณะที่ยังดำรงชีวิต พบว่า สามีที่มีอายุมาก จะมีการรับรู้บทบาทดีกว่าสามีที่อายุน้อย และยังพบว่าสามีของหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาสูง มีการรับรู้บทบาทการเป็นบิดา ดีกว่า สามีของหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาต่ำ

สุวาริน มิตรสัมพันธ์ (2542) ศึกษาพบว่า บิดาที่มีรายได้ในครัวเรือนสูงจะมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่าบิดาที่มีรายได้ในครัวเรือนต่ำกว่า

เกื้อ วงศ์บุญสิน (พิทักษ์ คู่เจริญถาวร. 2539 ; อ้างอิงจาก เกื้อ วงศ์บุญสิน . 2534) ศึกษาพบว่า ภรรยาที่ ประกอบอาชีพค้าขาย หรือทำกิจกรรมของตนเองอยู่ที่บ้านนั้น ย่อมจะแสดงบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกัน ชายที่ประกอบอาชีพค้าขาย หรือประกอบอาชีพที่เป็นกิจการของตนเองนั้น ย่อมจะแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรได้มากกว่า ชายในกลุ่มวิชาชีพหรือบริหาร ซึ่งมีเวลาการทำงานตายตัว และต้องออกไปประกอบกิจการนอกบ้าน ส่วนด้านสถานภาพการทำงานนั้น ชายที่เป็นลูกจ้าง ไม่ว่าของราชการ หรือเอกชน มักจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่า ชายที่มีสถานภาพเป็นนายจ้าง ซึ่งชายที่มีสถานภาพเป็นนายจ้างนั้น ส่วนมากมักจะประกอบกิจการเป็นของตนเอง ซึ่งย่อมมีเวลาปลีกตัวหรือลงงานเพื่อมาดูแลบุตรได้ง่ายกว่า

จากผลการวิจัยเหล่านี้ทำให้ทราบว่าบทบาทการเป็นบิดามารดาก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับ อายุ รายได้ การศึกษา หรือฐานะทางสังคมของบิดามารดา และจะเห็นได้ว่าปัญหาบางส่วนนั้นเกิดจากการที่บิดามารดาแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาที่ไม่เหมาะสมเพียงพอ ซึ่งปัญหาที่เกิดจากการเลี้ยงดูบุตรนั้นย่อมก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวตามมา และส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3. ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

3.1 ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ได้มีผู้ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรส ไว้มากมายซึ่งผู้วิจัยพอรวบรวมได้ดังนี้

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนกุล (2526:24) ให้ความหมาย ความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจของสามีหรือภรรยา ที่มีต่อสถานการณ์ในชีวิตสมรสของตนเองในแง่ต่างๆ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา

สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535:27) กล่าวถึง ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจที่ผู้ตอบมีต่อสภาพชีวิตสมรสของตนเองในด้านต่างๆ คือ สถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว กิจกรรมที่สามีภรรยากระทำร่วมกันนอกบ้าน การแสดงออกเกี่ยวกับความรัก ความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ภาระงานภายในครอบครัว ความเกี่ยวข้องทางเครือญาติ และความสัมพันธ์ทางเพศ

วรารัตน์ กิตติรักษนนท์ (2536:13) ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจ หรือเป็นสุข ของผู้ที่สมรสแล้ว ที่มีต่อสถานการณ์ในชีวิตสมรสของตนเองในแง่ต่าง ๆ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา โดยใช้ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ในความหมายเดียวกับความสุขในชีวิตสมรสด้วย

ฉันทจิต จริยจรรุญโรจน์ (2541:26) กล่าวถึง ความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นการรับรู้ระดับความสุขและความพอใจของบุคคล เมื่อพิจารณาชีวิตสมรส คู่สมรส และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยรวม สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงชีวิตของบุคคล และตามการเปลี่ยนแปลงของชีวิตครอบครัว

นันทกานต์ วงษ์ปัญญา (2542:28) ได้กล่าวถึงความหมายของ ความพึงพอใจในชีวิตครอบครัว หรือชีวิตสมรสไว้ว่า หมายถึงระดับความพึงพอใจที่บุคคลมีต่อคู่สมรสตนเอง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรัก ความเข้าใจ ความรับผิดชอบต่อน้ำที่สามีและภรรยา ความสัมพันธ์ทางเพศ และสถานภาพทางการเงินภายในครอบครัว

ฮอว์คินส์ (บุญประครอง ภาณุรัตน์. 2531:11:อ้างอิงจาก Hawkins. 1968) กล่าวว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกเชิงอัตวิสัย (Subjective Feeling) ใน ลักษณะของ ความพึงพอใจและความเพลิดเพลินซึ่งคู่สมรสได้รับ โดยพิจารณาจากชีวิตสมรสในแง่ต่าง ๆ ใน หลาย ๆ ด้าน โดยเน้นที่การรับรู้เกี่ยวกับชีวิตสมรสของบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

มอร์ (Moore.1979:74) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า จะต้องประกอบด้วยสัมพันธภาพที่มีพื้นฐานของเสรีภาพระหว่างคู่สมรส การรับรู้สิ่งที่ดีของกันและกัน การร่วมมือร่วมใจกันของคู่สมรส และการติดต่อสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ

บาร์ (Bahr.1989:797) ได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า เป็นระดับของความรู้สึกส่วนบุคคล ในการประเมินคุณภาพของชีวิตสมรสโดยรวม เป็นระดับที่แสดงถึงความสมหวังตามความต้องการ ความคาดหวังและความปรารถนาในชีวิตสมรส

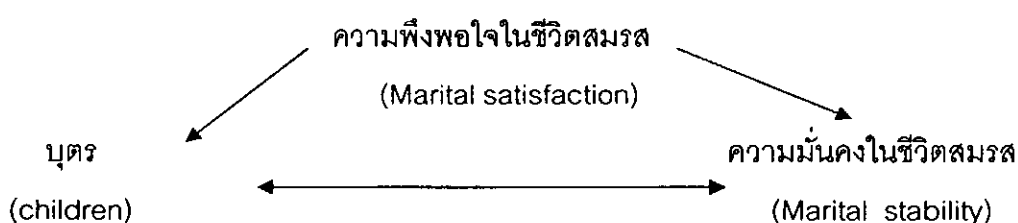
เบอร์ (Burr.1990:35) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึง ระดับซึ่งความปรารถนาของบุคคลได้รับการตอบสนอง โดยอาจเป็นความพึงพอใจในความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต เป็นต้น ความพึงพอใจในชีวิตสมรสเป็นเป้าหมายที่สำคัญในชีวิตสมรส

โดยสรุป ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจซึ่งเกิดขึ้นจากการรับรู้ของบุคคลหนึ่งที่มีต่อคู่สมรสของตน โดยพิจารณาจากสถานการณ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา ว่าได้รับการตอบสนองที่ดีเพียงใด ซึ่งความพอใจในชีวิตสมรสนั้นเป็นเป้าหมายที่สำคัญของชีวิตสมรส

3.2 ความสำคัญของความพึงพอใจในชีวิตสมรส

มีแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้ามายังดังต่อไปนี้

เฮิร์ลอค. (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา. 2527 ;อ้างอิงจากHurlock.1960 : 324) ได้เสนอโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตสมรส (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา ใช้คำว่าความพึงพอใจในการแต่งงาน) ความมั่นคงในชีวิตสมรส และบุตร ไว้ดังนี้

จะเห็นได้ว่า การมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้น จะช่วยชีวิตสมรสมั่นคงและส่งผลต่อพัฒนาการของบุตรด้วย ฉะนั้นในการเป็นบิดามารดาในระยะหลังการสมรสแต่ก่อนการมีบุตรคือ บิดามารดาจะต้องมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสและมีความมั่นคงในชีวิตสมรส

การศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรส นั้น เมเยอร์วิทซ์ และ เฟลด์แมน (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา. 2527; อ้างอิงจาก Hobbs; & Cole 1976:724 ; citing Meyerowitz ;& Feldman. 1966) ได้ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรสที่แต่งงานครั้งแรกจำนวน 400 คู่ จากพื้นที่ต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาข้อมูลเป็น 3 ระยะคือ ระยะก่อนคลอด ระยะ 5 อาทิตย์หลังคลอด และระยะ 5 เดือนหลัง

คลอด พบว่าคู่สมรสมีความพึงพอใจในการสมรสสูงเมื่อมีบุตรอายุได้ 1 เดือน โดยสูงกว่าความพึงพอใจในการสมรสในระยะตั้งครรภ์ และในระยะก่อนตั้งครรภ์ รวมทั้งในระยะ 5 เดือนหลังคลอด การที่มีความพึงพอใจดังนี้พบว่าคู่สมรสมีความรู้สึกในด้าน "บวก" เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในระยะก่อนการตั้งครรภ์ โดยมีนัยสำคัญในกลุ่มสามีมากกว่ากลุ่มภรรยา การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาในอนาคตจะดีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสหรือความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในระยะก่อนการตั้งครรภ์

โรลลินซ ; และ แคนนอน (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา. 2527; อ้างอิงจาก Chadwick; Albrecht ;& Kunz 1976:431; citing Rollins; & Cannon 1974) ได้ศึกษา ความพึงพอใจใน ชีวิตสมรส พบว่า ความพึงพอใจในระยะเริ่มต้นและระยะสุดท้ายของชีวิต มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง แต่ในระยะกึ่งกลางชีวิต พบว่ามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ โดยให้เหตุผลว่าเนื่องมาจากการมีบุตรและมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการเป็นบิดามารดาและผ่านพ้นสภาพการเป็นคู่สมรสใหม่ ผลการศึกษานี้ทำให้ทราบว่าความพึงพอใจมีความสำคัญต่อชีวิตสมรสและการวัดความพึงพอใจนั้น วัดได้จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในแต่ละระยะ และระยะที่มีผลต่อระยะอื่นๆ นั่นคือ ความสัมพันธ์ในระยะก่อนการตั้งครรภ์

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในชีวิตสมรส

บลัค ; และ วูล์ฟ (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา.2527; อ้างอิงจาก Chadwick; Albrecht ;& Kunz 1976:431;citing Blood ;& Wolfe 1960) ได้ศึกษาภรรยาในเมืองดีทรอยต์ จำนวน 900 คน พบว่าสาเหตุที่สำคัญของความพึงพอใจใน ชีวิตสมรสของภรรยาคือ การได้สามีเป็นบุคคลมีชื่อเสียง หรือมีฐานะดีทางสังคม และในกลุ่มภรรยาที่มีสามีมีหน้าที่การงานในระดับสูงมีความพึงพอใจในชีวิตการแต่งงานมากกว่ากลุ่มภรรยาที่มีสามีมีอาชีพต่ำ จะเห็นได้ว่าความมั่นคงในชีวิตสมรสนั้นปัญหาที่เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ หรือรายได้ การที่สามีมีหน้าที่การงานในระดับสูงก็หมายถึงครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ปัญหาทางเศรษฐกิจจึงเป็นสิ่งที่ช่วยชี้ถึงความมั่นคงในชีวิตสมรสได้

จากการศึกษาของ ออท (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา.2527 ;อ้างอิงจาก Chadwick; Albrecht ;& Kunz 1976:431;citing Ort 1950) ได้ ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยใช้ความคาดหวังเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมของคู่สมรสที่เหมือนกันหรือเป็นมติเอกฉันท์ (Consensus) กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในวิทยาลัยจำนวน 100 คู่ ออกให้ คู่สมรสแต่ละคน ประเมินค่าคงที่ของความรับผิดชอบที่ตนคาดหวังกับที่คู่สมรสคาดหวัง พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่ไม่เป็นมติเอกฉันท์ของคู่สมรสกับ

ความพึงพอใจในชีวิตการสมรสมีค่า -.83 นั่นก็แสดงว่าความพึงพอใจในชีวิตสมรสมีผลมาจากความคิดเห็นที่เหมือนกัน หรือเป็นเอกลักษณ์ของสามีภรรยา

นอกจากนี้ เซดวิก ; ออลเบรชท์ ; และ คันทซ์ (Chadwick ;Albrecht ;& Kunz . 1974 : 431-439) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจในการแต่งงานและบทบาทของครอบครัวกลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดาที่อาศัยอยู่ในรัฐยูทาห์ จำนวน 2054 คู่ เครื่องมือที่ใช้ ใช้แบบสอบถามโดยส่งไปทางไปรษณีย์ ได้รับแบบสอบถามคืนมา 1199 ชุด หรือร้อยละ 58 ผลการศึกษาพบว่าบิดามารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในการแต่งงาน 2 ใน 3 ของผู้ตอบทั้งหมดเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัว กลุ่มบิดาตอบว่ามีความพึงพอใจในบทบาททางเพศสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาคือบทบาทในการจัดหาและบทบาททางสันติภาพการรองลงมา คือ บทบาทในการเลี้ยงดูบุตร และบทบาททางเพศสัมพันธ์ ด้านการประเมินบทบาทและหน้าที่ต่อครอบครัวโดยให้ประเมินตนเองและให้คู่สมรสประเมิน พบว่าระดับความสนใจของบิดาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของมารดาบิดาได้ให้น้ำหนักสูงในทุกๆ บทบาท ยกเว้นบทบาทในการจัดหา (Provider) แต่มารดาให้น้ำหนักตนเองเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการดูแลบ้าน บทบาทต่อญาติ บทบาทในการเลี้ยงดูบุตรและบทบาทในการส่งเสริมนุตรมาก ด้านความคาดหวังในบทบาทหน้าที่ของครอบครัวระหว่างบิดามารดา พบว่าทั้งคู่มีความคาดหวังที่เป็นเอกลักษณ์ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการจัดหาเพื่อบุตร บทบาทในการดูแลบ้าน บทบาททางเพศสัมพันธ์ บทบาททางสันติภาพการ และบทบาทในการเลี้ยงดูบุตร ยกเว้น บทบาทต่อญาติที่มีความคาดหวังต่างกันมาก เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวของบิดา พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่างกันในการที่ให้บิดาประเมินตนเอง และประเมินโดยคู่สมรสในบทบาทเกี่ยวกับการดูแลบ้าน สำหรับมารดาบทบาทเกี่ยวกับการจัดหาและบทบาทในการอบรมเด็กโต มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันมากจากการให้ประเมินด้วยตนเอง และประเมินโดยคู่สมรส ความสอดคล้องกันในด้านความคาดหวังของบิดาที่มีต่อหน้าที่ของมารดา และความคาดหวังของมารดาที่มีต่อหน้าที่ของบิดา พบว่าคล้ายคลึงกันมาก สิ่งที่บิดามารดาที่มีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุดคือ บทบาทและหน้าที่ในการดูแลบ้าน บทบาทที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันน้อยที่สุดคือบทบาทในการดูแลรักษาบุคคลในครอบครัว และบทบาทในการอบรมเด็ก

3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ในการใช้ชีวิตสมรสนั้น มีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ (จันทร์รัตน์ เจริญสันติ.2533:26-27)

1) *ระยะเวลาของการสมรส* เป็นที่ยอมรับว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงตามช่วงชีวิต ในลักษณะรูปตัวยู (U-Shape) ตามวงจรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) โดยความพึงพอใจจะมีมากที่สุดเมื่อเริ่มต้นชีวิตครอบครัว จากนั้นความพึงพอใจจะเริ่มลดลง

อย่างรวดเร็วเมื่อมีบุตรคนแรก และลดลงเรื่อยๆ จนถึงระยะบุตรอยู่ในวัยเรียน หลังจากนั้นความพึงพอใจในชีวิตสมรสจะเริ่มมีมากขึ้นจนถึงระยะที่บุตรเริ่มมีครอบครัวของตนเองและออกจากบ้านไป

2) *การมีบุตร* ทั้งนี้เนื่องจากการมีบุตร ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของชีวิตสมรส โดยเฉพาะครอบครัวที่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในรูปแบบดั้งเดิม พบว่า การมีบุตรทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของมารดาลดลงมากกว่าผู้เป็นบิดา ทั้งนี้เพราะมารดาต้องเหน็ดเหนื่อยกับภาระในการดูแลบุตรตลอดเวลาโดยขาดความช่วยเหลือจากผู้เป็นบิดา ในขณะที่บทบาทของบิดามีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย หรือไม่เปลี่ยนแปลงเลย แม้ว่าโดยตัวบุตรแล้วไม่ได้เป็นบุคคลที่ทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดามารดาลดลง ไม่ว่าจะเป็นลำดับที่ของบุตรหรือเพศของบุตรก็ตาม

3) *ความสอดคล้องในความคิดเห็นเรื่องบทบาทของครอบครัว* คู่สมรสที่มีความสอดคล้องในความคิดเห็นต่อบทบาทหน้าที่ของกันและกัน และได้แสดงบทบาทตามความคาดหวังของอีกฝ่าย จะมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากขึ้น ดังเช่นครอบครัวที่มีการแบ่งบทบาทแบบสมัยเก่านั้น การเป็นผู้หาเลี้ยงที่ดีของสามี โดยการมีรายได้สูงและมีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับสูง จะเป็นสิ่งที่สามารถทำนายความพึงพอใจในชีวิตสมรสของทั้งสองฝ่าย สำหรับครอบครัวที่ภรรยาทำงานนอกบ้าน โดยที่สามีไม่เห็นด้วยนั้น ย่อมจะมีความขัดแย้งทางความคิดเห็นระหว่างคู่สมรส และส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดลง

4) *ความคล้ายคลึงกันของภูมิหลังทางสังคม* การที่คู่สมรสมีฐานะทางสังคมภูมิหลังและระดับการศึกษา ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาที่คล้ายคลึงกัน จะทำให้การสื่อความหมายในเรื่องต่างๆ ได้ตรงกัน เข้าใจในความคิดเห็นของกันและกันได้โดยง่าย ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งในเรื่องชีวิตการเป็นอยู่ อีกทั้งทำให้คู่สมรสมีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ทั้งกิจกรรมภายในบ้านและภายนอกบ้าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่แน่นแฟ้น ในครอบครัวและความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรสนั้นๆ

5) *ทักษะในการสื่อสารระหว่างคู่สมรส* การที่คู่สมรสมีโอกาสในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดเผยความรู้สึก ได้แสดงความคิดเห็นและความคาดหวังที่มีต่อบทบาทของกันและกัน ความคาดหวังในชีวิตสมรส การเป็นอยู่ในครอบครัว รวมตลอดถึงการไว้วางใจกันอย่างจริงจังนั้นจะเป็นตัวทำนายความพึงพอใจในชีวิตสมรสของทั้งสามีและภรรยา

จากปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้น จะเห็นได้ว่าการมีบุตรและความสอดคล้องในความคิดเห็นเรื่องบทบาทของครอบครัว ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส จึงทำให้ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษากลุ่มประชากรครั้งนี้

4. ความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร

ในเรื่องของความพึงพอใจในชีวิตสมรส กับ บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมามีดังนี้

ฮอบบ์ (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา.2527:16;อ้างอิงจากHobbs. 1968 : 413-417)ได้ศึกษาพบว่าภาวะวิกฤติในการเป็นบิดามารดา เกี่ยวข้องกับ อายุ การศึกษา และอาชีพ คู่สมรสที่มีการเตรียมตัวพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรร้อยละ 96 มีสามีที่สำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ไม่พบว่ามีภาวะวิกฤติชนิดรุนแรง ร้อยละ 91 ของบิดามารดามีความสุขและมีความพึงพอใจในการแต่งงานมาก

ไนย์และบลัด (พิมลวรรณ วายาจุต.2536; อ้างอิงจากNye; & Blood.1973) การออกไปทำงานนอกบ้านทำให้ความสัมพันธ์ของสตรีและสามีเป็นไปในทางลบ กล่าวคือ ทำให้สตรีและสามีมีความขัดแย้งกันในเรื่องรายได้และบทบาทที่มีต่อครอบครัว นอกจากนี้ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับบุตรยังพบว่า สตรีทำงานนอกบ้านรู้สึกว่าคุณเองมีความสามารถในการทำหน้าที่เป็นมารดาได้ไม่ด้นัก คือ ไม่ได้ทำหน้าที่ในการเป็นมารดาอย่างสมบูรณ์

ในด้านการเลี้ยงดูบุตร บรรอดดี (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา.2527:16;อ้างอิงจากBrody. 1968 : 656-660) ได้ทำการศึกษา การเลี้ยงดูบุตรของมารดาผิวขาวทางภาคใต้ของอเมริกา พบว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมระดับสูงและระดับต่ำมีการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน นอกจากนี้ ฮิคส์และแพลท (Hicks and Platt 1970 : 556) ได้พบต่อมาว่า ฐานะทางสังคมสูงจะทำให้มีการเตรียมบทบาทและหน้าที่ต่อครอบครัวมาก และหน้าที่การงานของสามีมีความสำคัญมากกับการรับรู้ของภรรยา และความพึงพอใจในการแต่งงาน

จากการศึกษาของ อีริคสัน (ฉันทจิต จิตจรรุญโรจน์.2541;อ้างอิงจากErickson.1979) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการทำงานในครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตสมรส โดยการศึกษาสัมภาษณ์สตรีที่กำลังจะสมรส 205 คน ในสหรัฐอเมริกา พบว่า การเข้ามาช่วยทำงานบ้านและดูแลบุตรของสามี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส ในทางตรงกันข้ามพบว่า การปล่อยให้ทำงานบ้านเป็นภาระของภรรยาเพียงฝ่ายเดียว อาจจะทำให้เกิดปัญหาบทบาทที่ขัดแย้งกัน และยังมีผลเสียต่อภรรยา ทั้งในด้านการงานและสุขภาพของภรรยา ซึ่งอาจส่งผลลดความมั่นคงในชีวิตสมรสได้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคาดหวังให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้ามามีส่วนช่วยเหลือทำงานในครัวเรือน

สมศรี กิจจะพานิช ; และคณะ (2540 : 106) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรคนแรก โดยพบว่า บิดาที่มีส่วนร่วมในการอบรมเลี้ยงดูบุตรโดยมีความยินดีที่จะช่วยเหลือมารดาเลี้ยงดูบุตรนั้น เป็นผู้มีความภาคภูมิใจในตนเองสูง และมีความพึงพอใจในชีวิตสมรส

จากการศึกษาของชิดชม วัชรเนตร (2522 : 216-217) เรื่องสตรีที่ทำงานกับภาระความรับผิดชอบในครอบครัว โดยศึกษาถึงสาเหตุที่สตรีในปัจจุบันต้องออกไปทำงานนอกบ้าน สถานภาพการทำงานนอกบ้านของสตรีภาระภายในครอบครัวและทัศนคติต่างๆ ของสตรีในปัจจุบันที่มีต่อการทำงานนอกบ้านและในบ้าน พบว่าสตรีส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ในปัจจุบันสตรีควรจะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยรับภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว และสตรีที่ทำงานจะมีภาระความรับผิดชอบในครอบครัวน้อยลง ซึ่งการออกไปทำงานนอกบ้านของสตรีนั้นก็ส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาในเรื่องของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าต่าง ๆ ทำให้ทราบว่า ครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ และการที่ครอบครัวจะสร้างสมาชิกที่มีคุณภาพได้นั้น สมาชิกในครอบครัวต้องมีการแสดงบทบาทที่เหมาะสม มีการวางแผนมีขั้นตอนในการดำเนินชีวิตครอบครัว และเมื่อครอบครัวมีความมั่นคงเกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรส มีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดีย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อตัวคู่สมรสเองและสมาชิกคนอื่น ๆ ในบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ บุตร เด็กที่มาจากครอบครัวที่สมบูรณ์มีความอบอุ่น เชื้ออาหารต่อกัน ย่อมเป็นบุคคลที่มีคุณภาพไม่เป็นปัญหาแก่สังคมพร้อมที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าในแต่ละข้อดังนี้

1. หญิงและชายมีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
2. หญิงที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
3. หญิงที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าหญิงที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
4. หญิงที่มีอาชีพแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
5. หญิงที่มีรายได้ครอบครัวสูงกว่ามีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าหญิงที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า
6. หญิงที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
7. หญิงที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
8. หญิงที่มีระยะเวลาของการสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
9. ชายที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
10. ชายที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าชายที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
11. ชายที่มีอาชีพแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
12. ชายที่มีรายได้ครอบครัวสูงกว่ามีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าชายที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า
13. ชายที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
14. ชายที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
15. ชายที่มีระยะเวลาของการสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
16. บทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส
17. บทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของชายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส
18. บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการสุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตรอย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตรอย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ความเชื่อมั่นอย่างน้อย 95 % ($\alpha = .05$) ซึ่งเทียบจากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sampling Size Table) ปรากฏว่าต้องให้กลุ่มตัวอย่างหญิงและชายอย่างน้อย 400 คน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 95)

วิธีดำเนินการสุ่มตัวอย่าง มีการดำเนินการดังนี้

1. สุ่มเลือกหญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตรอย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 460 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ยุทธ ไกยวรรณ .2546 :109) แยกเป็นหญิง 230 คน และชาย 230 คน จากห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ แผนกกุมารเวชในโรงพยาบาลต่างๆ หรือสถานที่ทั่วไป ซึ่งเป็นสถานที่ที่จะสามารถพบกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการได้โดยง่าย และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย ในอาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

2. จากนั้นนำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พบว่าข้อมูลที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวนทั้งหมด 417 คน คิดเป็นร้อยละ 90.65 แยกเป็นหญิง 224 คน และชาย 193 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส ระยะเวลาของการสมรส จำนวนบุตร เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและเติมคำ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามตัวแปรที่จะศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ระยะ จำนวน 67 ข้อ แยกเป็น

ระยะที่ 1 ระยะก่อนตั้งครรภ์ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน รวม 27 ข้อ แบ่งเป็น

- ก. ด้านร่างกาย มี 4 ข้อ
- ข. ด้านจิตใจ มี 6 ข้อ
- ค. ด้านความรู้ มี 6 ข้อ
- ง. ด้านพันธุกรรม มี 1 ข้อ
- จ. ด้านสิ่งแวดล้อม มี 6 ข้อ
- ฉ. ด้านเศรษฐกิจ มี 4 ข้อ

มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประโยคคำถาม เป็น ปรนัย 2 ตัวเลือก คือใช่หรือไม่ใช่

ระยะที่ 2 ระยะตั้งครรภ์ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน รวม 17 ข้อ แบ่งเป็น

- ก. ด้านร่างกาย มี 9 ข้อ
- ข. ด้านจิตใจ มี 8 ข้อ

ระยะที่ 3 ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดถึง 1 ปี แบ่งออกเป็น 2 ด้าน รวม 18 ข้อ แบ่งเป็น

- ก. การเลี้ยงดูบุตรด้านร่างกาย มี 9 ข้อ
- ข. การเลี้ยงดูบุตรด้านจิตใจและสังคม มี 9 ข้อ

มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประโยคคำถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและเติมคำ โดยผู้ตอบเลือกตอบตาม การปฏิบัติหรือตรงตามความรู้สึกของตนเองที่คาดว่าจะปฏิบัติ

ตัวอย่างแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดา

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าตรงกับการปฏิบัติของท่านหรือไม่ ในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง หลังข้อความที่ตรงกับระดับการ ปฏิบัติของท่าน

ระยะที่ 1 : ระยะก่อนตั้งครรภ์

ข้อ	ข้อความ	การปฏิบัติของท่าน	
		ใช่	ไม่ใช่
0	<u>ด้านร่างกาย</u> ท่านและคู่สมรสไปตรวจเลือดก่อนการมีบุตรเพื่อป้องกันความผิดปกติที่จะเกิดขึ้นกับบุตรของท่านใช่หรือไม่		
00	<u>ด้านจิตใจ</u> ก่อนการตั้งครรภ์ท่านต้องการและตั้งใจที่จะมีบุตรใช่หรือไม่		
00 0	<u>ด้านความรู้</u> ก่อนการตั้งครรภ์ท่านได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรใช่หรือไม่		

ระยะที่ 2 : ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร

ด้านร่างกาย

0 ในระหว่างการตั้งครรภ์ ท่าน/ภรรยาของท่าน เคยสูบบุหรี่หรือไม่

☐ เคย

☐ ไม่เคย

00 ในระหว่างการตั้งครรภ์ ท่าน / ภรรยาของท่าน เคยดื่มสุราหรือไม่

☐ เคย

☐ ไม่เคย

ด้านจิตใจ

0 ท่านและคู่สมรสร่วมกันวางแผนการดูแลบุตร เช่น การให้นม การเปลี่ยนผ้าอ้อม ตั้งแต่นับตรอยู่ในครรภ์ ใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

00 ในระหว่างการตั้งครรภ์ ท่านและคู่สมรสมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเพศสัมพันธ์ ไปในทางที่ท่านพอใจใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

ระยะที่ 3 : ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด

ด้านร่างกาย

0 ท่านให้บุตรของท่านได้รับนมมารดาในระยะแรกเกิด ใช่หรือไม่

- ☐ ใช่ (.....เดือน) ☐ ไม่ใช่

00 ท่านให้นมบุตรของท่านอย่างไร

- ☐ ให้เป็นเวลา
☐ ให้ทุกครั้งที่บุตรร้อง
☐ ให้เมื่อร้อง และทำท่าดูดปากหรือนิ้วมือ
☐ ไม่ทราบ

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดาให้คะแนนการตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะก่อนตั้งครรภ์ คำถามข้อที่ 1-27 ให้ 35 คะแนน

ก. ด้านร่างกาย คำถามข้อที่ 1-3 ให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อคู่สมรสไปตรวจเลือดก่อนการมีบุตร มีน้ำหนักที่สัมพันธ์กับส่วนสูง และไม่เคยแท้งบุตร ตามลำดับ ส่วนข้อที่ 4 มี 3 ข้อย่อยให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อมารดาไม่เคยเป็นโรค ที่จะทำให้เกิดปัจจัยเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ รวมเป็น 6 คะแนน

ข. ด้านจิตใจ คำถามข้อที่ 5-10 ให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อคู่สมรสตั้งใจที่จะมีบุตร ได้ปรึกษาหารือกันถึงจำนวนบุตรที่ต้องการจะมีก่อนการมีบุตร และไม่มีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ รวมเป็น 6 คะแนน

ค. ด้านความรู้ คำถามข้อที่ 11-16 ให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อคู่สมรสศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตร รวมถึงมีการวางแผนครอบครัว รวมเป็น 6 คะแนน

ง. ด้านพันธุกรรม คำถามข้อที่ 17 มี 6 ข้อย่อย ให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อคู่สมรสไม่เป็นโรคทางพันธุกรรม รวมเป็น 6 คะแนน

จ. ด้านสิ่งแวดล้อม คำถามข้อที่ 18-23 ให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อคู่สมรสเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงดูบุตร รวมเป็น 6 คะแนน

ฉ. ด้านเศรษฐกิจ คำถามข้อที่ 24- 26 ให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อคู่สมรสมีการควบคุมค่าใช้จ่ายของครอบครัวที่เหมาะสม ส่วนข้อที่ 27 มี 2 ข้อย่อยให้ข้อละ 1 คะแนน เมื่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวดี รวมเป็น 5 คะแนน

ระยะที่ 2 ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร คำถามข้อที่ 28-44 ให้ 26 คะแนน

ก. ด้านสุขภาพร่างกายของมารดา คำถามข้อที่ 28 ให้ 2 คะแนน เมื่อฝากครรภ์เมื่ออายุครรภ์ต่ำกว่า 3 เดือน ให้ 1 คะแนนเมื่อฝากครรภ์เมื่ออายุครรภ์ระหว่าง 3-9 เดือน ข้อที่ 29-34 และ 36 ให้ข้อละ 1 คะแนนเมื่อมารดามีการเตรียมสุขภาพร่างกายโดยมาฝากครรภ์สม่ำเสมอ งดบริโภคสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์ รวมทั้งมีร่างกายปกติตลอดการตั้งครรภ์ และสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวในการคลอด ส่วนข้อ 35 มี 3 ข้อย่อย ให้ข้อละ 1 คะแนน หากมารดาไม่เคยป่วยเป็นโรคเหล่านั้น รวมเป็น 12 คะแนน

ข. ด้านการเตรียมพร้อมเพื่อบุตร คำถามข้อ 37 ให้ 2 คะแนน เมื่อเลือกเรียนในหลักสูตร ให้ 1 คะแนน เมื่อมีการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ ข้อที่ 38-39 และ 41-44 ให้ข้อละ 1 คะแนน ถ้ามีการวางแผน ข้อที่ 40 ให้ 2 คะแนน ถ้าบิดามารดาร่วมกันวางแผนเพื่อบุตร ทั้งหมด 14 คะแนน

ระยะที่ 3 ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด – 1 ปี คำถามข้อที่ 45-62 ให้ 24 คะแนน

ก. ด้านร่างกาย คำถามข้อที่ 45-53 ถ้าบิดามารดามีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรถูกต้องตามหลักวิชาการ ให้ข้อละ 1 คะแนน และ 2 คะแนน ทั้งหมด 11 คะแนน

ข. ด้านจิตใจและสังคม คำถามข้อที่ 54-62 ถ้าบิดามารดาเลี้ยงดูบุตรภายในครอบครัวของตนเองโดยช่วยกันเลี้ยงดูบุตร รู้สึกพอใจที่ได้บุตรในระยนี้ เริ่มรู้สึกรักบุตรเมื่อตั้งครรภ์หรือภรรยาตั้งครรภ์ ให้ความรักความเอาใจใส่บุตร ให้ข้อละ 1-3 คะแนน ทั้งหมด 13 คะแนน

การแปลผลคะแนน ผู้ตอบแต่ละคนได้คะแนนรวมระหว่าง 0-85 คะแนน ผู้ที่ตอบได้คะแนนรวมจากแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดามากกว่าแสดงว่ามีการเตรียมตัวและปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดาอย่างเหมาะสมมากกว่า ผู้ที่ตอบได้คะแนนรวมน้อยกว่า

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบวัดความพึงพอใจในครอบครัวของสุพจน์ พันธะนิยะ(25) ซึ่งสร้างขึ้นโดยยึดแนวการสร้างจากมาตรวัดประเมินองค์การของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกน (1975) และแบบวัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของวรารัตน์ กิตติรักษนนท์(2536);และ จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนกุล (2526) ซึ่งแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน จำนวน 36 ข้อ แยกเป็น

1. ด้านเศรษฐกิจ มี 12 ข้อ
2. ด้านสังคม มี 12 ข้อ
3. ด้านจิตวิทยา มี 12 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ไม่แน่ใจ ไม่ค่อยจริงและไม่จริงเลย แต่ละข้อคำถามวัดเนื้อหาเกี่ยวกับความพึงพอใจหรือเป็นสุขของหญิงและชายที่สมรสแล้วที่มีต่อสถานการณ์ในชีวิตสมรสของตนเอง โดยผู้ตอบเลือกตอบตามน้ำหนักที่ตรงตามความรู้สึกของตนเองมากที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส

โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าตรงกับระดับความพึงพอใจหรือความเป็นสุขของท่านที่มีต่อสถานการณ์ในชีวิตสมรสของท่านเอง แล้วทำ เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง หลังข้อความที่ตรงกับระดับความพึงพอใจ โดยเลือกตอบตามน้ำหนักที่ตรงตามความรู้สึกของตนเองมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความพึงพอใจ				
		จริง ที่สุด	ค่อนข้างจริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่ค่อย จริง	ไม่จริง เลย
0	ท่านมีความภาคภูมิใจในตัวของคุณสมรสของท่านเป็นอย่างมาก					
00	ถ้าย้อนเวลากลับไปได้ ท่านอยากกลับไปมีชีวิตโสดอีกครั้ง					

เกณฑ์การให้คะแนน

แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส ให้คะแนนการตอบแบบสอบถามเป็นรายข้อดังนี้

	ข้อความเป็นไปในทางบวก แสดงถึง มีความพึงพอใจสูง	ข้อความเป็นไปในทางลบ แสดงถึง มีความพึงพอใจต่ำ
เลือกตอบ	(คะแนน)	(คะแนน)
จริงที่สุด	5	1
ค่อนข้างจริง	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่ค่อยจริง	2	4
ไม่จริงเลย	1	5

การแปลผลคะแนน ผู้ตอบแต่ละคนได้คะแนนรวมระหว่าง 30-150 คะแนน ผู้ที่ตอบได้คะแนนรวมมากกว่าแสดงว่ามีความพึงพอใจสูงกว่าผู้ที่ตอบได้คะแนนรมน้อยกว่า

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม ตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี นิยาม งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเป็นบิดามารดาและความพึงพอใจในชีวิตสมรส เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดขอบเขตที่จะศึกษา ซึ่งในการศึกษครั้งนี้จะศึกษาในเรื่องของบทบาทการเป็นบิดามารดาและความพึงพอใจในชีวิตสมรส จากนั้นเขียนนิยามให้สอดคล้องกับเรื่องที่จะศึกษา

3. ศึกษาหลักเกณฑ์ และวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากตำราและเอกสารต่างๆ

4. สร้างแบบสอบถามความรู้สึก ความคิด พฤติกรรม และการปฏิบัติตัวก่อนการ เป็นบิดามารดา โดยดัดแปลงให้ครอบคลุม ตามนิยามที่กำหนดไว้

5. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเบื้องต้น ด้วยการหาค่าความเป็นปรนัย (Objectivity) ดูความแจ่มแจ้งชัดเจนของคำถามการตรวจให้คะแนนมีความแน่นอนตรงกัน และมีความชัดเจนในการแปลความหมาย ซึ่งตรวจสอบโดยผู้วิจัยเอง

6. จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพ ด้วยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อกรรมการผู้ควบคุมปริญญาโท เพื่อขอคำแนะนำ แก้ไข และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพเชิงพิณิจ ได้

แบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรจำนวน 67 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสจำนวน 36 ข้อ และนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อ เสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 60 คน และนำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนน จากนั้นนำข้อสอบของแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดา ตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงรายข้อ (Item Validity) ด้วยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมทั้งฉบับกับคะแนนเฉพาะข้อนั้นๆ โดยใช้สูตรการหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2536) โดยถือว่าคะแนนรวมเป็นคะแนนที่แทนโครงสร้างรวมของสถานการณ์ที่ต้องการจะวัด ดังนั้นข้อคำถามใดก็ตามที่มีค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนรวมต่ำ แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้วัดในสิ่งที่เป็นโครงสร้างของเรื่องที่จะศึกษา จึงต้องตัดข้อคำถามนั้นออกไป และคัดเลือกคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนสูงสุดโดยเลือกจากแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรจำนวน 62 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรสจำนวน 36 ข้อ

8. ภายหลังจากที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้วได้นำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ความคงที่ภายใน (Internal Consistency) ทั้งแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร และแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส ใช้วิธี ของ ครอนบัค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α Coefficient) ได้ผลดังนี้คือ

บทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม	alpha .7889
บทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์	alpha .6934
บทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร	alpha .5160
บทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี	alpha .6313
ความพึงพอใจในชีวิตสมรส	alpha .9505

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ คือ

1. นำแบบสอบถาม ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามห้างสรรพสินค้า และสวนสาธารณะ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และขอความร่วมมือจากพยาบาลแผนกกุมารเวช และแผนกสูติรีเวช ช่วยรวบรวมข้อมูลจากบิดาและมารดาที่มาใช้บริการของโรงพยาบาลมงกุฎวัฒนะ ให้ช่วยเก็บข้อมูล โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ยุทธ ไทยวรรณ .2546 :109) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง20-40ปี มีบุตรอย่างน้อย1คน(รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร
2. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ และนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ของเครื่องมือแต่ละตอน แล้วนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดกระทำโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) และในการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ ยอมรับความมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรตามลำดับตัวแปรอิสระ และคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรส
2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของ 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 1 ซึ่งจำแนกตามตัวแปรเพศ
3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) หรือทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2-15 และถ้าพบว่าผลการตรวจสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ต่อไป โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe Test)
4. หาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และการทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าดังกล่าว เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 16-18

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์และแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายและเพื่อความสะดวกต่อการนำเสนอผล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติแจกแจงแบบ t (t – distribution)
F	แทน	ค่าสถิติแจกแจงแบบ F (F – distribution)
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเสนอตามลำดับขั้นดังนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรตามลำดับตัวแปรอิสระ และคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรส
2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของ 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ซึ่งจำแนกตามตัวแปรเพศ
3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) หรือทดสอบค่าเอฟ (F-test) และถ้าพบว่าผลการตรวจสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ต่อไป โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe Test)
4. หาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และการทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าดังกล่าว

การเสนอผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ได้เสนอเป็นลำดับขั้นดังนี้

ตอนที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของบิดาและมารดา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของบิดาและมารดา โดยใช้ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า หญิงและชายมีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของ

บิดาและมารดา โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2-15 ที่ว่า หญิงและชายที่มี ปัจจัยทางชีวสังคมที่แตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรที่ต่างกัน และถ้า พบว่าผลการตรวจสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ต่อไป โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe Test)

ตอนที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดู บุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบิดาและมารดา เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 16-18 ที่ว่า บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึง พพอใจในชีวิตสมรส

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ตาราง 2 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา สูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ตัวแปร	บิดา		มารดา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ						
20 – 24 ปี	3	4.6	9	4.0	12	2.9
25 – 29 ปี	27	14.7	35	15.7	62	15.0
30 – 34 ปี	55	28.8	85	38.1	140	33.8
35 – 40 ปี	106	55.5	94	42.2	200	48.3
รวม	193	100	224	100	417	100
2. ระดับการศึกษาสูงสุด						
ประถมศึกษา	5	2.6	5	2.2	10	2.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	7	3.6	9	4.0	16	3.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	69	35.8	86	38.4	155	37.2
อนุปริญญา	19	9.8	31	13.8	50	12.0
ปริญญาตรี	72	37.3	76	33.9	148	35.5
ปริญญาโท / ปริญญาเอก	21	10.9	17	7.6	38	9.1
รวม	193	100	224	100	417	100

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร	บิดา		มารดา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. อาชีพ						
แม่บ้าน / พ่อบ้าน /ว่างงาน	2	1.0	17	7.6	19	4.6
เกษตรกร	3	1.6	3	1.3	6	1.4
ค้าขาย	20	10.4	12	5.4	32	7.7
รับจ้าง / พนักงานบริษัท	119	61.7	166	74.1	285	68.3
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	42	21.8	18	8.0	60	14.4
ธุรกิจส่วนตัว	7	3.6	8	3.6	15	3.6
รวม	193	100	224	100	417	100
4. รายได้ครอบครัว						
ต่ำกว่า 10,000.- / เดือน	45	23.4	67	30.3	112	27.1
10,001 – 40,000.- / เดือน	82	42.7	92	41.6	174	42.1
40,001 – 80,000.- / เดือน	37	19.3	42	19.0	79	19.1
มากกว่า 80,000.- / เดือน	28	14.6	20	9.0	48	11.6
รวม	193	100	224	100	417	100
5. สถานภาพสมรส						
มิได้สมรส	17	8.8	14	6.3	31	7.5
สมรสและยังอยู่ด้วยกัน	166	86.0	198	88.8	364	87.5
สมรสแต่แยกกันอยู่	5	2.6	7	3.1	12	2.9
หย่าร้าง / หม้าย	5	2.6	4	1.8	9	2.2
รวม	193	100	224	100	417	100

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวแปร	บิดา		มารดา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6. อายุแรกสมรส						
ต่ำกว่า 20	4	2.2	17	8.4	21	5.5
20 – 24 ปี	15	8.2	25	12.4	40	10.4
25 – 29 ปี	88	48.4	118	58.4	206	53.6
30 ปี ขึ้นไป	75	41.2	42	20.8	117	30.5
รวม	193	100	224	100	417	100
7. ระยะเวลาสมรส						
ต่ำกว่า 2 ปี	36	18.8	33	15.1	69	16.8
2 – 4 ปี	59	30.9	53	24.2	112	27.3
5 – 7 ปี	43	22.5	61	27.9	104	25.4
7 ปี ขึ้นไป	53	27.7	72	32.9	125	30.5
รวม	193	100	224	100	417	100

จากตาราง 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างบิดาส่วนใหญ่มีอายุ 35-40 ปี การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้างหรือเป็นพนักงานบริษัท มีรายได้ครอบคลุมระหว่าง 10,000 – 40,000 บาท / เดือน สมรสแล้วและยังอยู่กับคู่สมรส มีอายุแรกสมรสระหว่าง 25-29 ปี และมีระยะเวลาของการสมรสระหว่าง 2-4 ปี ส่วนกลุ่มตัวอย่างมารดาส่วนใหญ่มีอายุ 35-40 ปี การศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีอาชีพรับจ้างหรือเป็นพนักงานบริษัท มีรายได้ครอบคลุมระหว่าง 10,000 – 40,000 บาท / เดือน สมรสแล้วและยังอยู่กับคู่สมรส มีอายุแรกสมรสระหว่าง 25-29 ปี และมีระยะเวลาของการสมรสระหว่าง 7 ปี ขึ้นไป จะเห็นได้ว่าข้อมูลโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา มีความคล้ายคลึงกันในทุกตัวแปร ยกเว้นด้านระดับการศึกษาสูงสุด ที่บิดาส่วนใหญ่ มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี และมีระยะเวลาของการสมรส 2-4 ปี ในขณะที่มารดาส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีระยะเวลาของการสมรส 7 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และ
 ระยะเวลาต่างๆ คือ ระยะเวลาก่อนตั้งครรภ์ ระยะเวลาตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเวลาเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด - 1 ปี ของบิดา
 และมารดา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรก
 สมรส และระยะเวลาของการสมรส

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม
 ของบิดาและมารดา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพ
 สมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
1. อายุ				
20 – 24 ปี	47.00	3.46	64.78	2.86
25 – 29 ปี	66.07	7.79	65.37	5.98
30 – 34 ปี	67.43	5.99	68.45	6.71
35 – 40 ปี	67.77	6.96	67.10	7.79
2. ระดับการศึกษาสูงสุด				
ประถมศึกษา	53.60	10.50	57.20	10.50
มัธยมศึกษาตอนต้น	66.00	10.30	60.44	7.47
มัธยมศึกษาตอนปลาย	67.72	8.18	67.47	7.73
อนุปริญญา	71.16	3.61	67.13	6.32
ปริญญาตรี	66.74	5.92	67.99	5.63
ปริญญาโท / ปริญญาเอก	67.43	4.14	69.41	5.26

ตาราง 3 (ต่อ)

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
3. อาชีพ				
แม่บ้าน / พ่อบ้าน /ว่างงาน	70.50	.71	64.65	6.88
เกษตรกร	46.00	2.00	64.00	6.56
ค้าขาย	64.80	8.90	64.75	5.89
รับจ้าง / พนักงานบริษัท	67.33	6.71	67.27	7.35
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	70.19	3.70	70.67	4.20
ธุรกิจส่วนตัว	63.00	9.85	69.25	4.43
4. รายได้ครอบครัว				
ต่ำกว่า 10,000บาท / เดือน	62.82	10.21	64.31	8.56
10,001 – 40,000บาท / เดือน	68.70	6.25	68.01	6.38
40,001 – 80,000บาท / เดือน	68.16	4.39	69.33	5.26
มากกว่า 80,000บาท / เดือน	68.64	3.64	68.95	3.98
5. สถานภาพสมรส				
มิได้สมรส	60.59	9.56	64.36	3.73
สมรสและยังอยู่ด้วยกัน	67.69	6.66	67.41	7.27
สมรสแต่แยกกันอยู่	73.00	3.61	68.86	4.14
หย่าร้าง / หม้าย	68.80	6.38	65.25	6.50

ตาราง 3 (ต่อ)

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
6. อายุแรกสมรส				
ต่ำกว่า 20	57.50	13.53	60.88	7.88
20 – 24 ปี	63.67	9.86	66.24	4.00
25 – 29 ปี	68.94	6.26	67.87	7.63
30 ปีขึ้นไป	66.71	6.52	69.14	5.88
7. ระยะเวลาสมรส				
ต่ำกว่า 2 ปี	65.14	8.01	63.79	6.36
2 – 4 ปี	67.58	5.19	69.06	6.20
5 – 7 ปี	69.30	9.03	68.23	7.14
7 ปีขึ้นไป	67.04	6.22	66.85	7.38

จากตาราง 3 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรต่างๆมีลักษณะดังต่อไปนี้

ตัวแปรอายุ พบว่า บิดาที่มีอายุระหว่าง 20-24 ปีมีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีช่วงอายุอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านการศึกษาสูงสุด พบว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านอาชีพ พบว่า บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอาชีพอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมมากกว่า มารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ตัวแปรด้านรายได้ครอบครัว พบว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านสถานภาพสมรส พบว่า บิดาที่ไม่ได้สมรส มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านอายุแรกสมรส พบว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ

ตัวแปรระยะเวลาของการสมรส พบว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อน
ตั้งครรภ์ ของบิดาและมารดา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว
สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
1. อายุ				
20 – 24 ปี	19.00	1.73	25.33	2.24
25 – 29 ปี	26.85	4.19	27.63	3.41
30 – 34 ปี	29.98	2.73	29.45	3.46
35 – 40 ปี	29.25	3.15	27.96	4.19
2. ระดับการศึกษาสูงสุด				
ประถมศึกษา	24.80	3.27	24.60	4.34
มัธยมศึกษาตอนต้น	25.86	4.14	23.78	3.83
มัธยมศึกษาตอนปลาย	28.83	4.11	27.80	4.14
อนุปริญญา	29.79	1.44	29.00	3.21
ปริญญาตรี	29.15	3.16	29.03	3.31
ปริญญาโท / ปริญญาเอก	30.14	2.83	30.59	2.40
3. อาชีพ				
แม่บ้าน / พ่อบ้าน / ว่างงาน	28.50	.71	27.47	3.48
เกษตรกร	22.67	2.08	27.00	3.00
ค้าขาย	27.95	3.79	27.67	3.39
รับจ้าง / พนักงานบริษัท	28.75	3.39	28.28	4.01
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	30.81	2.57	30.28	2.56
ธุรกิจส่วนตัว	27.57	5.62	29.25	3.41

ตาราง 4 (ต่อ)

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
4. รายได้ครอบครัว				
ต่ำกว่า 10,000.- / เดือน	27.13	4.96	26.18	4.44
10,001 – 40,000.- / เดือน	29.28	2.72	28.85	3.32
40,001 – 80,000.- / เดือน	28.97	2.98	29.81	2.77
มากกว่า 80,000.- / เดือน	30.89	2.10	30.25	3.84
5. สถานภาพสมรส				
มิได้สมรส	24.29	4.84	26.50	2.74
สมรสและยังอยู่ด้วยกัน	29.36	3.09	28.49	3.95
สมรสแต่แยกกันอยู่	30.80	1.30	29.14	2.04
หย่าร้าง / หม้าย	30.40	2.07	27.75	3.30
6. อายุแรกสมรส				
ต่ำกว่า 20	24.50	7.14	25.29	3.93
20 – 24 ปี	25.67	5.02	27.92	2.83
25 – 29 ปี	29.55	2.96	28.40	4.04
30 ปี ขึ้นไป	29.35	2.96	30.17	3.33
7. ระยะเวลาสมรส				
ต่ำกว่า 2 ปี	28.22	3.98	27.30	3.70
2 – 4 ปี	29.02	2.89	29.83	3.50
5 – 7 ปี	29.23	4.18	28.46	3.96
7 ปี ขึ้นไป	29.42	3.14	27.78	3.80

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรต่างๆมีลักษณะดังต่อไปนี้

ตัวแปรอายุ พบว่า บิดาที่มีอายุระหว่าง 20-24 ปีมีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีช่วงอายุอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านการศึกษาสูงสุด พบว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีการศึกษาระดับอื่นๆ

ตัวแปรด้านอาชีพ พบว่า บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอาชีพอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมมากกว่า มารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ตัวแปรด้านรายได้ครอบครัว พบว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ

ตัวแปรด้านสถานภาพสมรส พบว่า บิดาที่ไม่ได้สมรส มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่ไม่ได้สมรส แตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านอายุแรกสมรส พบว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ

ตัวแปรระยะเวลาของการสมรส พบว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรส 2-4 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะก่อนตั้งครรภ์เหมาะสมมากกว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะ
 ตั้งครรภ์และคลอดบุตร ของบิดาและมารดา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ
 รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
1. อายุ				
20 – 24 ปี	15.33	1.15	20.11	3.02
25 – 29 ปี	19.07	2.45	18.49	2.15
30 – 34 ปี	18.84	2.52	19.06	2.40
35 – 40 ปี	18.35	2.92	18.57	2.62
2. ระดับการศึกษาสูงสุด				
ประถมศึกษา	13.20	4.44	14.60	1.82
มัธยมศึกษาตอนต้น	19.57	2.51	17.11	2.71
มัธยมศึกษาตอนปลาย	17.94	2.69	18.71	2.52
อนุปริญญา	19.42	1.30	18.74	2.08
ปริญญาตรี	19.06	2.63	19.28	2.26
ปริญญาโท / ปริญญาเอก	18.52	2.64	19.47	2.72
3. อาชีพ				
แม่บ้าน / พ่อบ้าน / ว่างงาน	22.00	.00	17.88	2.60
เกษตรกร	10.00	1.00	17.00	1.73
ค้าขาย	18.10	3.23	18.08	3.03
รับจ้าง / พนักงานบริษัท	18.50	2.59	18.77	2.42
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	19.12	2.20	20.50	2.26
ธุรกิจส่วนตัว	18.57	2.30	19.63	1.77

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
4. รายได้ครอบครัว				
ต่ำกว่า 10,000.- / เดือน	16.67	3.15	18.13	2.87
10,001 – 40,000.- / เดือน	18.89	2.57	18.97	2.09
40,001 – 80,000.- / เดือน	19.65	2.30	19.52	2.50
มากกว่า 80,000.- / เดือน	18.71	1.92	19.05	2.44
5. สถานภาพสมรส				
มิได้สมรส	18.00	3.06	18.36	2.06
สมรสและยังอยู่ด้วยกัน	18.58	2.77	18.94	2.48
สมรสแต่แยกกันอยู่	18.60	1.95	18.00	2.58
หย่าร้าง / หม้าย	17.40	3.05	16.75	2.06
6. อายุแรกสมรส				
ต่ำกว่า 20	16.00	3.56	17.12	3.10
20 – 24 ปี	18.40	3.25	18.60	2.06
25 – 29 ปี	18.74	2.44	18.96	2.42
30 ปี ขึ้นไป	18.33	3.08	19.50	2.31
7. ระยะเวลาสมรส				
ต่ำกว่า 2 ปี	18.67	2.84	18.27	2.44
2 – 4 ปี	19.00	2.26	19.02	2.16
5 – 7 ปี	18.91	2.96	18.93	2.66
7 ปี ขึ้นไป	17.62	2.95	18.78	2.63

จากตาราง 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตรของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรต่างๆมีลักษณะดังต่อไปนี้

ตัวแปรอายุ พบว่า บิดาที่มีอายุระหว่าง 20-24 ปีมีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีช่วงอายุอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านการศึกษาสูงสุด พบว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีการศึกษาระดับอื่นๆ

ตัวแปรด้านอาชีพ พบว่า บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอาชีพอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมมากกว่า มารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ตัวแปรด้านรายได้ครอบครัว พบว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านสถานภาพสมรส พบว่า บิดาที่หย่าร้างหรือเป็นหม้าย มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่หย่าร้างหรือเป็นหม้าย มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ

ตัวแปรด้านอายุแรกสมรส พบว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการ

เป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ

ตัวแปรระยะเวลาของการสมรส พบว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร เหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร **ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด – 1 ปี** ของบิดาและมารดา จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
1. อายุ				
20 – 24 ปี	12.67	.58	19.33	2.00
25 – 29 ปี	20.15	2.76	19.26	2.97
30 – 34 ปี	19.11	3.21	19.94	3.02
35 – 40 ปี	20.18	2.96	20.56	2.59
2. ระดับการศึกษาสูงสุด				
ประถมศึกษา	15.60	3.13	18.00	4.42
มัธยมศึกษาตอนต้น	20.57	3.91	19.56	2.01
มัธยมศึกษาตอนปลาย	20.96	3.24	20.95	2.71
อนุปริญญา	21.95	1.78	19.39	3.01
ปริญญาตรี	18.53	2.47	19.68	2.52
ปริญญาโท / ปริญญาเอก	18.76	2.55	19.35	3.26
3. อาชีพ				
แม่บ้าน / พ่อบ้าน / ว่างงาน	20.00	.00	19.29	1.76
เกษตรกร	13.33	.58	20.00	2.00
ค้าขาย	18.75	3.13	19.00	2.09
รับจ้าง / พนักงานบริษัท	20.08	3.01	20.22	2.99
รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	20.26	2.89	19.89	2.89
ธุรกิจส่วนตัว	16.86	2.97	20.38	1.85

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	M	S.D.	M	S.D.
4. รายได้ครอบครัว				
ต่ำกว่า 10,000.- / เดือน	19.02	3.71	20.00	2.96
10,001 – 40,000.- / เดือน	20.52	2.96	20.20	3.01
40,001 – 80,000.- / เดือน	19.54	2.75	20.00	2.40
มากกว่า 80,000.- / เดือน	19.04	2.67	19.65	2.50
5. สถานภาพสมรส				
มิได้สมรส	18.29	3.08	19.50	2.18
สมรสและยังอยู่ด้วยกัน	19.75	3.09	20.02	2.88
สมรสแต่แยกกันอยู่	23.60	.89	21.71	2.43
หย่าร้าง / หม้าย	21.00	2.74	20.75	2.36
6. อายุแรกสมรส				
ต่ำกว่า 20	17.00	5.35	18.47	2.83
20 – 24 ปี	19.60	2.92	19.72	2.30
25 – 29 ปี	20.66	3.14	20.52	2.92
30 ปี ขึ้นไป	19.03	2.84	19.48	2.72
7. ระยะเวลาสมรส				
ต่ำกว่า 2 ปี	18.25	3.10	18.21	2.85
2 – 4 ปี	19.56	2.99	20.21	2.84
5 – 7 ปี	21.16	3.15	20.84	2.47
7 ปี ขึ้นไป	20.00	2.72	20.29	2.76

จากตาราง 6 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1 ปีของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรต่างๆ มีลักษณะดังต่อไปนี้

ตัวแปรอายุ พบว่า บิดาที่มีอายุระหว่าง 20-24 ปีมีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีช่วงอายุอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านการศึกษาสูงสุด พบว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีการศึกษาระดับอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีการศึกษาแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านอาชีพ พบว่า บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและบิดาที่ประกอบธุรกิจส่วนตัว มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอาชีพอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านรายได้ครอบครัว พบว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 10,000-40,000 บาท / เดือน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมมากกว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านสถานภาพสมรส พบว่า บิดาที่มีได้สมรส มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ ในขณะที่มารดาที่มีสถานภาพสมรส แตกต่างกัน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมใกล้เคียงกัน

ตัวแปรด้านอายุแรกสมรส พบว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีอายุแรกสมรสระดับอื่นๆ

ตัวแปรระยะเวลาของการสมรส พบว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปีเหมาะสมน้อยกว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของบิดาและมารดา โดยใช้ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า หญิงและชายมีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน

ตาราง 7 เปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร และระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของบิดาและมารดา โดยใช้ t-test แบบสองหาง

บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร	บิดา		มารดา		t-test (two-tailed)
	M	S.D.	M	S.D.	
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม	67.23	7.20	67.23	7.03	-.001
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์	28.97	3.53	28.36	3.83	-1.695
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร	18.50	2.77	18.80	2.48	1.184
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี	19.75	3.12	20.06	2.82	1.050

จากตาราง 7 ผลการทดสอบความแตกต่าง คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา พบว่า บิดาและมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านเลี้ยงดูบุตรไม่แตกต่างกัน ทั้งโดยรวม และระยะต่างๆคือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร และ ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของ บิดาและมารดา โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2-15 ที่ว่า หญิงและชายที่มี ปัจจัยทางชีวสังคมที่แตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรที่แตกต่างกัน ทั้งนี้โดย ใช้การทดสอบเอฟ ได้ผลแสดงดังตาราง 8 และกรณีที่ค่าเอฟ มีนัยสำคัญ ก็ทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe Test) ผลแสดงดังตาราง 9

ตาราง 8 ค่าสถิติเอฟของการทดสอบความแตกต่างของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส ในกลุ่มบิดาและกลุ่มมารดา

ปัจจัย	บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร							
	โดยรวม		ระยะก่อนตั้งครรภ์		ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร		ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด - 1 ปี	
	บิดา	มารดา	บิดา	มารดา	บิดา	มารดา	บิดา	มารดา
1. อายุ	9.55***	2.06	15.81***	5.15**	2.10	1.58	7.33***	2.21
2. การศึกษาสูงสุด	5.45***	4.57***	3.40	6.33***	6.12***	4.90***	10.49***	3.30
3. อาชีพ	9.32***	1.91	5.38***	1.34	7.99***	2.96	5.12***	.72
4. รายได้ครอบครัว	8.11***	6.31***	7.78***	13.23***	10.63***	3.05*	3.12	.22
5. สถานภาพสมรส	6.75***	1.07	13.49***	1.32	.49	1.52	4.22**	1.07
6. อายุแรกสมรส	5.92***	6.25***	8.75***	7.07***	1.36	4.07**	5.06**	3.58
7. ระยะเวลาของการสมรส	2.34	4.47**	.90	4.15**	2.82	.68	6.46***	6.94***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตาราง 8 พบว่าคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันตามตัวแปรปัจจัยชีวสังคมต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร **โดยรวม**

ในกลุ่มบิดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส และอายุแรกสมรส แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร ระยะเวลาของการสมรส

ในกลุ่มมารดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ อาชีพ และสถานภาพสมรส

2. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร **ระยะก่อนตั้งครรภ์**

ในกลุ่มบิดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส และอายุแรกสมรส แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด และระยะเวลาของการสมรส

ในกลุ่มมารดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร อาชีพ และสถานภาพสมรส

3. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร **ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร**

ในกลุ่มบิดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ครอบครัว แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ในกลุ่มมารดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว และอายุแรกสมรส แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส และระยะเวลาของการสมรส

4. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร **ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี**

ในกลุ่มบิดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส แต่ไม่แตกต่างกันตามตัวแปร รายได้ครอบครัว

ในกลุ่มมารดา คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระยะเวลาของการสมรส เท่านั้น ตัวแปรอื่นๆ

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมา พบข้อที่น่าสังเกตคือ ในภาพรวม บิดาและมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ทั้งโดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร แตกต่างกันตามตัวแปรปัจจัยชีวิตสังคม ในทุกๆ ตัวแปร และผลดังกล่าวนี้พบได้ชัดเจนในกลุ่มบิดามากกว่ากลุ่มมารดา ยกเว้นในระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ซึ่งพบว่า คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มบิดา แตกต่างกันตามปัจจัยชีวิตสังคม แต่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มมารดา ไม่แตกต่างกันตามปัจจัยชีวิตสังคมใดๆ ยกเว้น ระยะเวลาของการสมรส

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรชีวสังคม

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่
อายุ	9.55***	20-24 ปี < 25-29 ปี 20-24 ปี < 30-34 ปี 20-24 ปี < 35-40 ปี	2.06	-
การศึกษา สูงสุด	5.45***	ประถม < ม. ปลาย ประถม < อนุปริญญา ประถม <ปริญญาตรี ประถม < ปริญญาโท/เอก	4.57***	ประถม < ปริญญาตรี ประถม < ปริญญาโท/เอก
อาชีพ	9.32***	เกษตรกร < พ่อบ้าน/ว่างงาน เกษตรกร < ค้าขาย เกษตรกร < รับจ้าง/พณ.บริษัท เกษตรกร < รับราชการ/ พณ.รัฐวิสาหกิจ เกษตรกร < ธุรกิจส่วนตัว	1.91	-
รายได้ ครอบครัว	8.11***	น้อยกว่า10,000 <10,000-40,000 น้อยกว่า10,000 <40,001-80,000 น้อยกว่า10,000 <มากกว่า80,000	6.31***	น้อยกว่า10,000 < 10,000-40,000 น้อยกว่า10,000 < 40,001-80,000
สถานภาพ สมรส	6.75***	มิได้สมรส < สมรสและอยู่ด้วยกัน มิได้สมรส < สมรสแต่แยกอยู่	1.07	-
อายุแรกสมรส	5.92***	ต่ำกว่า 20 ปี < 25-29 ปี	6.25***	ต่ำกว่า 20 ปี < 25-29 ปี ต่ำกว่า 20 ปี < 30ปีขึ้นไป
ระยะเวลา ของการสมรส	2.34	-	4.47**	ต่ำกว่า 2 ปี < 2-4 ปี ต่ำกว่า 2 ปี < 5-7 ปี

จากตาราง 9 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดาที่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม มีผลตามตัวแปรต่างๆดังต่อไปนี้

ตัวแปรอายุ พบว่า บิดาที่มีอายุ 20-24 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรโดยรวม น้อยกว่า บิดาที่มีอายุ 25-29 ปี, 30-34 ปี และ 35-40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และ ปริญญาโท/เอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรอาชีพ พบว่า บิดาที่มีอาชีพเกษตรกร มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า บิดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรรายได้ครอบครัว พบว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนมารดาที่มีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า มารดาที่มีรายได้ครอบครัว 10,000-40,000 บาท/เดือน และ 40,001-80,000 บาท/เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรสถานภาพสมรส พบว่า บิดาที่มีได้สมรส มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า บิดาที่สมรสและยังอยู่กับคู่สมรส และ บิดาที่สมรสแต่แยกกันอยู่กับคู่สมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรอายุแรกสมรส พบว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสระหว่าง 25-29 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนมารดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า มารดาที่มีอายุแรกสมรสระหว่าง 25-29 ปี และ มารดาที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรระยะเวลาของการสมรส พบว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม น้อยกว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรส 2-4 ปี และ มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรส 5-7 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

โดยสรุปในภาพรวมของคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม พบว่า บิดาซึ่งมี อายุ น้อย (20-24 ปี) การศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร รายได้

ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มิได้สมรส หรือ มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดง
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ ส่วนมารดาที่มีการศึกษา
สูงสุดระดับประถมศึกษา รายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี
หรือมีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร
เหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยบทบาทเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร
ระยะก่อนตั้งครรภ์ ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรชีวสังคม

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่
อายุ	15.81***	20-24 ปี < 25-29 ปี 20-24 ปี < 30-34 ปี 20-24 ปี < 35-40 ปี	5.15**	20-24 ปี < 30-34 ปี
การศึกษา สูงสุด	3.40	-	6.33***	ม.ต้น < อนุปริญญา ม.ต้น <ปริญญาตรี ม.ต้น <ปริญญาโท/เอก
อาชีพ	5.38***	เกษตรกร <รับราชการ/ พณ.รัฐวิสาหกิจ รับจ้าง/พณ.บริษัท < รับราชการ/ พณ.รัฐวิสาหกิจ	1.34	-
รายได้ ครอบครัว	7.78***	น้อยกว่า10,000 <10,000-40,000 น้อยกว่า10,000 <มากกว่า80,000	13.23***	น้อยกว่า10,000 < 10,000-40,000 น้อยกว่า10,000 < 40,001-80,000 น้อยกว่า10,000 < มากกว่า80,000
สถานภาพ สมรส	13.49***	มิได้สมรส < สมรสและอยู่ด้วยกัน มิได้สมรส < สมรสแต่แยกอยู่ มิได้สมรส < หย่าร้าง/หม้าย	1.32	-
อายุแรกสมรส	8.75***	ต่ำกว่า 20 ปี < 25-29 ปี ต่ำกว่า 20 ปี < 30ปีขึ้นไป	7.07***	ต่ำกว่า 20 ปี < 25-29 ปี ต่ำกว่า 20 ปี < 30ปีขึ้นไป
ระยะเวลา ของการสมรส	.90	-	4.15**	ต่ำกว่า 2 ปี < 2-4 ปี มากกว่า 7 ปี < 2-4 ปี

จากตาราง 10 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา ที่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม มีผลตามตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตัวแปรอายุ พบว่า บิดาที่มีอายุ 20-24 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ น้อยกว่า บิดาที่มีอายุ 25-29 ปี, 30-34 ปี และ 35-40 ปี อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนมารดาที่มีอายุ 20-24 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ น้อยกว่า มารดาที่มีอายุ 30-34 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ น้อยกว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับ อนุปริญญา ปริญญาตรี และ ปริญญาโท/เอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรอาชีพ พบว่า บิดาที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ มากกว่า บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและ บิดาที่มีอาชีพรับจ้างหรือเป็นพนักงานบริษัท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรรายได้ครอบครัว พบว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ น้อยกว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัว 10,000-40,000 บาท/เดือน และบิดาที่มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 80,000 บาท/เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนมารดาที่มีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ น้อยกว่า มารดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรสถานภาพสมรส พบว่า บิดาที่มีได้สมรส มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ น้อยกว่า บิดาที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรอายุแรกสมรส พบว่าบิดาและมารดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ น้อยกว่า บิดาและมารดาที่มีอายุแรกสมรสระหว่าง 25-29 ปี และ บิดาและมารดาที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรระยะเวลาของการสมรส พบว่ามารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสระหว่าง 2-4 ปีมีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ มากกว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี และมารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสมากกว่า 7 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

โดยสรุปในภาพรวมของคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ พบว่า บิดาซึ่งมี อายุ น้อย (20-24 ปี) รายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีได้สมรส

หรือ มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร
เหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ ส่วนมารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รายได้ครอบครัว
น้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน หรือมีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดา
มารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยบทบาทเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร
ระยะตั้งครรภและคลอดบุตร ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรชีวสังคม

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่
อายุ	2.10	-	1.58	-
การศึกษา สูงสุด	6.12***	ประถม < ม.ต้น ประถม < ม.ปลาย ประถม < อนุปริญญา ประถม < ปริญญาตรี ประถม < ปริญญาโท/เอก	4.90***	ประถม < ม.ปลาย ประถม < อนุปริญญา ประถม < ปริญญาตรี ประถม < ปริญญาโท/เอก
อาชีพ	7.99***	เกษตรกร < พ่อบ้าน/ว่างงาน เกษตรกร < ค้าขาย เกษตรกร < รับจ้าง/พณ.บริษัท เกษตรกร < รับราชการ/ พณ.รัฐวิสาหกิจ เกษตรกร < ธุรกิจส่วนตัว	2.96	-
รายได้ ครอบครัว	10.63***	น้อยกว่า10,000 < 10,000-40,000 น้อยกว่า10,000 < 40,001-80,000 น้อยกว่า10,000 < มากกว่า80,000	3.05*	น้อยกว่า10,000 < 40,001-80,000
สถานภาพ สมรส	.49	-	1.52	-
อายุแรกสมรส	1.36	-	4.07**	ต่ำกว่า 20 ปี < 25-29 ปี ต่ำกว่า 20 ปี < 30ปีขึ้นไป
ระยะเวลา ของการสมรส	2.82	-	.68	-

จากตาราง 11 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่การแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร
ระยะตั้งครรภและคลอดบุตร ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา ที่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม มีผล
ตามตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตัวแปรระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร น้อยกว่า บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับอื่นๆ ทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนมารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร น้อยกว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อนุปริญญา ปริญญาตรี และ ปริญญาโท/เอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรอาชีพ พบว่า บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกร มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร น้อยกว่า บิดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรรายได้ครอบครัว พบว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร น้อยกว่า บิดาที่มีรายได้ครอบครัวในระดับอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนมารดาที่มีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร น้อยกว่า มารดาที่มีรายได้ครอบครัว 40,001-80,000 บาท/เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวแปรอายุแรกสมรส พบว่า มารดาที่มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร น้อยกว่า มารดาที่มีอายุแรกสมรสระหว่าง 25-29 ปี และ มารดาที่มีอายุแรกสมรส 30 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยสรุปในภาพรวมของคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร พบว่า บิดาซึ่งมีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร หรือมีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ ส่วนมารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา หรือมีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของคะแนนเฉลี่ยบทบาทเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร
ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา เมื่อจำแนกตามตัวแปรชีวสังคม

ปัจจัย	บิดา		มารดา	
	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่	F	ผลการเปรียบเทียบรายคู่
อายุ	7.33***	20-24 ปี < 25-29 ปี 20-24 ปี < 30-34 ปี 20-24 ปี < 35-40 ปี	2.21	-
การศึกษา สูงสุด	10.49***	ประถม < ม. ปลาย ประถม < อนุปริญญา ปริญญาตรี < ม. ปลาย ปริญญาตรี < อนุปริญญา ปริญญาโท/เอก < อนุปริญญา	3.30	-
อาชีพ	5.12***	เกษตรกร < รับจ้าง/พนง.บริษัท เกษตรกร < รับราชการ/ พนง.รัฐวิสาหกิจ	.72	-
รายได้ ครอบครัว	3.12	-	.22	-
สถานภาพ สมรส	4.22**	มิได้สมรส < สมรสแต่แยกอยู่	1.07	-
อายุแรกสมรส	5.06**	25-29 ปี < 30ปีขึ้นไป	3.58	-
ระยะเวลาของ การสมรส	6.46***	ต่ำกว่า 2 ปี < 5-7 ปี	6.94***	ต่ำกว่า 2 ปี < 2-4 ปี ต่ำกว่า 2 ปี < 5-7 ปี ต่ำกว่า 2 ปี < 7 ปีขึ้นไป

จากตาราง 12 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ของกลุ่มตัวอย่างบิดาและมารดา ที่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม มีผลตามตัวแปรต่างๆ ดังต่อไปนี้

ตัวแปรอายุ พบว่า บิดาที่มีอายุ 20-24 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี น้อยกว่า บิดาที่มีอายุ 25-29 ปี, 30-34 ปี และ 35-40 ปี

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี มากกว่า บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษาและ ปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับอนุปริญญา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี มากกว่า บิดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ปริญญาตรี และ ปริญญาโท/เอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรอาชีพ พบว่า บิดาที่มีอาชีพเกษตรกร มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี น้อยกว่า บิดาที่มีอาชีพรับจ้างหรือเป็นพนักงานบริษัท และ บิดาที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตัวแปรสถานภาพสมรส พบว่า บิดาที่มีได้สมรส มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี น้อยกว่า บิดาที่สมรสแต่แยกกันอยู่กับคู่สมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรอายุแรกสมรส พบว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสระหว่าง 25-29 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี มากกว่า บิดาที่มีอายุแรกสมรสระหว่าง 30 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรระยะเวลาของการสมรส พบว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี น้อยกว่า บิดาที่มีระยะเวลาของการสมรส 5-7 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนมารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี น้อยกว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสในระดับอื่นๆ ทั้งหมด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

โดยสรุปในภาพรวมของคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี พบว่า บิดาซึ่งมีอายุน้อย (20-24 ปี) หรือมีอาชีพเกษตรกร มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ ส่วนมารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ

ตอนที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบิดาและมารดา เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 16-18 ที่ว่า บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ตาราง 13 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม และระยะต่างๆ คือ ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบิดาและมารดา

บทบาท	ความพึงพอใจในชีวิตสมรส		
	บิดา	มารดา	รวม
บทบาทเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม	.172**	.252**	.216**
บทบาทเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์	.305**	.362**	.342**
บทบาทเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร	.324**	.247**	.276**
บทบาทเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี	-.236**	-.082	-.156**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 13 พบว่า บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา กลุ่มมารดา และกลุ่มรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสในกลุ่มมารดา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชาย
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชายตามตัวแปรทางชีวสังคม ซึ่งได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรกับ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. หญิงและชายมีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
2. หญิงที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
3. หญิงที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าหญิงที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
4. หญิงที่มีอาชีพแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
5. หญิงที่มีรายได้ครอบครัวสูงกว่ามีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าหญิงที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า
6. หญิงที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
7. หญิงที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
8. หญิงที่มีระยะเวลาของการสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
9. ชายที่มีอายุแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
10. ชายที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าชายที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า
11. ชายที่มีอาชีพแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน

12. ชายที่มีรายได้ครอบครัวสูงกว่ามีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมกว่าชายที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า
13. ชายที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
14. ชายที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
15. ชายที่มีระยะเวลาของการสมรสแตกต่างกันมีบทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกัน
16. บทบาทการเป็นมารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส
17. บทบาทการเป็นบิดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของชายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส
18. บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของหญิงและชายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตรอย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ หญิงและชายที่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี มีบุตรอย่างน้อย 1 คน (รวมถึงบุตรในครรภ์) และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ความเชื่อมั่นอย่างน้อย 95 % ($\alpha = .05$) จำนวน 460 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (ยุทธ ไกยวรรณ .2546 :109) แยกเป็นหญิง 230 คน และชาย 230 คน จากห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ แผนกภูมิเวชและแผนกสูติรีเวชในโรงพยาบาล หรือสถานที่ที่ทั่วๆไป ซึ่งเป็นสถานที่ที่จะสามารถพบกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการได้โดยง่าย และเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย ในอาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส ระยะเวลาของการสมรส จำนวนบุตร เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและเติมคำ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แบ่งเป็น 3 ระยะเวลา
ระยะที่ 1 ระยะก่อนตั้งครรภ์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประโยคคำถาม เป็น ปริญญา 2 ตัวเลือก
ระยะที่ 2 ระยะตั้งครรภ์ และ
ระยะที่ 3 ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดถึง 1 ปี มีลักษณะเป็นแบบสอบถามประโยคคำถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและเติมคำ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอความร่วมมือจากพยาบาลแผนกกุมารเวช และแผนกสูติรีเวช ช่วยรวบรวมข้อมูลจากบิดาและมารดาที่มาใช้บริการของโรงพยาบาลมงกุฎวัฒนะ ให้ช่วยเก็บข้อมูล และผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองตามห้างสรรพสินค้า และสวนสาธารณะ

2. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
4. นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดกระทำโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) และในการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ ยอมรับความมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรตามลำดับตัวแปรอิสระ และคะแนนความพึงพอใจในชีวิตสมรส

2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของ 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ซึ่งจำแนกตามตัวแปรเพศ

3. เปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way analysis of variance) หรือทดสอบค่าเอฟ (F-test) และ ถ้าพบว่าผลการตรวจสอบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ต่อไป โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe Test)

4. หาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรส โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และการทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าดังกล่าว

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. บิดาและมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05

2. คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันตามตัวแปรปัจจัยชีวิตสังคมต่างๆอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 ดังนี้

2.1 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส และอายุแรกสมรส

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

2.2 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์ พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส และอายุแรกสมรส

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

2.3 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์ และคลอดบุตร พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ครอบครัว

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว และอายุแรกสมรส

2.4 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ไม่แตกต่างกันในทุกตัวแปร ยกเว้น ระยะเวลาของการสมรส เท่านั้นที่พบว่ามีความแตกต่างกัน

3. บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา กลุ่มมารดา และกลุ่มรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี มีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของกลุ่มบิดา แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของกลุ่มมารดา

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบิดาและมารดา ในกรุงเทพมหานคร มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เปรียบเทียบบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ของบิดาและมารดา

จากผลการศึกษา พบว่า บิดาและมารดา มีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร และระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี พอกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527:30) ที่ว่า ระหว่างการตั้งครรภ์และการคลอด บิดามารดาต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้นเพื่อที่จะให้บิดามารดา มีความวิตกกังวลน้อยลงและมีความสุขในการดำเนินชีวิตในช่วงนี้คือ บิดาและมารดาจะต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงบทบาท และหน้าที่ของครอบครัวใหม่ ภายใต้ความคิดเห็นที่สอดคล้องเป็นเอกฉันท์ซึ่งกันและกันโดยมีการศึกษาหาความรู้ในเรื่อง การตั้งครรภ์ การปฏิบัติตัวในระยะตั้งครรภ์และคลอด เตรียมพร้อมเพื่อบุตร โดยจัดเตรียมที่พักและของใช้ที่จำเป็นของบุตร ปรับปรุงการใช้จ่ายเงินเพื่อบุตร ปรับตัวในการเข้า

สังคมกับเพื่อนและญาติ ปรับความสัมพันธ์ทางเพศทางการสื่อสารระหว่างสามีและภรรยาให้สอดคล้องกัน มีความคิดเห็นว่าเป็นบิดามารดานั้นเป็นพฤติกรรมที่สามี และภรรยาจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งการช่วยเหลือซึ่งกันและกันดังกล่าว จึงทำให้ต่างมีบทบาทที่ใกล้เคียงกัน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล (2533:25) ที่ศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูบุตรเป็นบทบาทที่สำคัญอันหนึ่งของบิดาในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในลักษณะครอบครัว คู่สมรสจำเป็นต้องแยกครอบครัวมาอยู่ตามลำพัง การเลี้ยงดูบุตรจึงเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือกันระหว่างบิดามารดา และจากสภาวะเศรษฐกิจทำให้มารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน บทบาทการเลี้ยงดูอย่างเดียวจึงลดลงไป ฉะนั้น บทบาทใหม่ของบิดาคือช่วยเหลือเลี้ยงดูบุตรด้วย ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาบิดามีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยมาก เพราะได้แบ่งหน้าที่นี้ให้แก่ผู้เป็นมารดาไป แต่จากการศึกษาในปัจจุบันพบว่า บิดาและมารดามีความสำคัญเท่ากันในการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากพบว่า ครอบครัวที่ขาดบิดาหรือบิดาไม่สนใจบุตรเท่าที่ควร จะทำให้บุตรขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง กลายเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมผิดปกติ เป็นปัญหาของสังคม

2. บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร กับปัจจัยชีวิตสังคม

จากการศึกษา พบคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรแตกต่างกันตามตัวแปรปัจจัยชีวิตสังคมต่างๆ ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส และอายุแรกสมรส

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

2. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อน

ตั้งครรภ์ พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ อาชีพ รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรส และอายุแรกสมรส

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

3. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์

และคลอดบุตร พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ และรายได้ครอบครัว

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ครอบครัว และอายุแรกสมรส

4. เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร **ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี** พบว่า

ในกลุ่มบิดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แตกต่างกันตามตัวแปร อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส

ในกลุ่มมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ไม่แตกต่างกันในทุกตัวแปร ยกเว้น ระยะเวลาของการสมรส เท่านั้นที่พบว่ามีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ที่กล่าวมา พบข้อที่น่าสังเกตคือ ในภาพรวม บิดาและมารดา มีคะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ทั้งโดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ และระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร แตกต่างกันตามตัวแปรปัจจัยชีวิตสังคม ในเกือบทุกตัวแปร และผลดังกล่าวนี้พบได้ชัดเจนในกลุ่มบิดามากกว่ากลุ่มมารดา ยกเว้นในระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี ซึ่งพบว่า คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มบิดา แตกต่างกันตามปัจจัยชีวิตสังคมในเกือบทุกตัวแปร แต่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรของกลุ่มมารดา ไม่แตกต่างกันตามปัจจัยชีวิตสังคมใดๆ ยกเว้น ระยะเวลาของการสมรส

และเมื่อเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยสรุป ในภาพรวม พบว่า บิดาซึ่งมีอายุน้อย (20-24 ปี) การศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร รายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มิได้สมรส หรือ มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ ส่วนมารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา รายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20 ปี หรือมีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่า กลุ่มอื่นๆ

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า อายุของบุคคล มีความเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติตนของบุคคล จึงทำให้บุคคลมีพฤติกรรมในการปฏิบัติตนที่แตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของสำเนียง แยมสะอาด (2528) ซึ่งศึกษาพบว่าบทบาทการเลี้ยงดูทารก พบว่าบิดาที่มีอายุสูงกว่า 30 ปี รับรู้บทบาทของตนเอง สูงกว่า บิดาที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี และงานวิจัยของ ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล

(2528) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุของสามี กับการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาในขณะที่ภรรยาตั้งครรภ์ พบว่า สามีที่มีอายุมาก จะมีการรับรู้บทบาทดีกว่าสามีที่อายุน้อย นอกจากนี้ รูบิน (สุวรรณี ศรีจันทร์ อภา. 2527:75; อ้างอิงจากRubin.1967:237) ได้กล่าวว่า หญิงที่มีบุตรเมื่ออายุน้อยมักจะประสบปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาทางจิตใจที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากระยะวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในช่วงของความสับสนเพราะสภาวะทางจิตใจยังเจริญได้ไม่เต็มที่ และมารดาวัยรุ่นอาจเกิดความเครียดได้เนื่องมาจากระดับการศึกษาต่ำ ความไม่มั่นคงทางครอบครัวทำให้ขาดความอดทน และมีแนวโน้มที่จะลงโทษบุตรสูง ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีบุตรเมื่อมีอายุที่เหมาะสม เพื่อให้มีความพร้อม

การศึกษาสูงย่อมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาหาความรู้ และการมุ่งพัฒนาความสามารถของตน ในเรื่องต่างๆ ดังนั้นจึงพบว่าบิดาที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักจะมีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร มากกว่า บิดาที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณี ศรีจันทร์ อภา (2527) ที่พบว่า บิดาที่มีการศึกษาในระดับสูง มีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่า บิดามารดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำ ส่วนงานวิจัยของประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล (2528) พบว่าสามีของหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาสูง มีการรับรู้บทบาทการเป็นบิดา ดีกว่า สามีของหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาต่ำ และงานวิจัยของ สำเนียง แยมสะอาด (2528) พบว่า บิดาที่มีการศึกษาสูง รับรู้บทบาทของบิดาในเรื่องการเลี้ยงดูบุตรได้ดีกว่า ดังนั้นจึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาถึงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรให้แก่ผู้ที่ต้องการมีบุตรก่อนการมีบุตร เพื่อให้เขาเหล่านั้นมีความรู้ที่เพียงพอที่จะนำไปปฏิบัติจริงในครอบครัวได้

ความแตกต่างทางอาชีพของบุคคลแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในการมีแสดงบทบาทซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเกื้อ วงศ์บุญสิน (พิทักษ์ คู่เจริญถาวร. 2539; อ้างอิงจาก เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2534) ศึกษาพบว่าภรรยาที่ ประกอบอาชีพค้าขาย หรือทำกิจกรรมของตนเองอยู่ที่บ้านนั้น ย่อมจะแสดงบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกัน ชายที่ประกอบอาชีพค้าขาย หรือประกอบอาชีพที่เป็นกิจการของตนเองนั้น ย่อมจะแสดงบทบาทการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรได้มากกว่า ชายในกลุ่มวิชาชีพหรือบริหาร ซึ่งมีเวลาการทำงานตายตัว และต้องออกไปประกอบกิจการนอกบ้าน ส่วนด้านสถานภาพการทำงานนั้น ชายที่เป็นลูกจ้าง ไม่ว่าจะของราชการ หรือเอกชน มักจะมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรน้อยกว่าชายที่มีสถานภาพเป็นนายจ้าง ซึ่งชายที่มีสถานภาพเป็นนายจ้างนั้น ส่วนมากมักจะประกอบกิจการเป็นของตนเอง ย่อมมีเวลาปลื้มตัวหรือลงานเพื่อมาดูแลบุตรได้ง่ายกว่า จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรจะมีลักษณะของงานที่ต้องออกไปประกอบกิจการนอกบ้านและอาจ

มีสถานภาพเป็นลูกจ้าง ประกอบกับผู้ที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรมักมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงนัก จึงทำให้บิดาที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรมีการแสดงบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรที่เหมาะสมน้อยกว่าบิดาในกลุ่มอาชีพอื่นๆ

รายได้ครอบครัวที่แตกต่างกันทำให้นักแสดงบทบาทแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรดี จันทวสุ (2522) พบว่ามารดาที่มีระดับเศรษฐกิจสังคมต่ำ ไม่มารับการฝากครรภ์หรือมารับการฝากครรภ์เมื่อใกล้คลอดแล้ว ส่วนเด็กโดยส่วนรวมแล้วมักมีขนาดเล็กกว่าอายุครรภ์จริงๆ เมื่อคลอดน้ำหนักมักน้อยกว่า 2,500 กรัม ส่วนงานวิจัยของสุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527:76) พบว่า บิดามารดาที่มีรายได้สูง มีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่าบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตครอบครัว ในปัจจุบันสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวไทยอยู่กันแบบครอบครัวเล็ก (Nuclear Family) ภายในครอบครัวจะประกอบด้วย พ่อแม่ ลูก และในบางครอบครัว มารดายังมีความจำเป็นที่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจของครอบครัว บิดาจะเข้ามามีบทบาทกิจการภายในบ้านมากขึ้น การที่บิดามารดาต้องทำงานมากขึ้นเพื่อเลี้ยงดูบุตร อาจจะเป็นเหตุให้ทั้งคู่เหน็ดเหนื่อย และถ้ามีปัญหาเกิดขึ้นอาจจะใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ไม่เหมาะสมได้ เนื่องจากความเครียดและความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน อีกประการหนึ่งบิดามารดาที่มีรายได้ต่ำ มักจะมีภาวะเศรษฐกิจที่บีบรัดตัว ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ซึ่งไม่มีเวลาสนใจหาความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับการดูแล อบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับคำกล่าวของแมคคินเลย์ (McKinley, 1964) ที่ว่า บิดาที่มีรายได้ต่ำ มักจะมีภาวะเศรษฐกิจที่บีบรัดตัว ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ซึ่งไม่มีเวลาสนใจหาความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับการดูแลอบรมเลี้ยงดูเด็ก

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การที่บิดามีได้สมรส จะทำให้มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรที่เหมาะสมน้อย ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากการตั้งครรภ์เป็นสภาวะที่จะเกิดขึ้นกับฝ่ายหญิง เมื่อมิได้มีการสมรส จึงอาจแสดงให้เห็นว่าเป็นการตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นด้วยความไม่ตั้งใจ บิดาจึงขาดแรงจูงใจ และความสนใจที่มีให้ต่อมารดาและบุตรในการแสดงบทบาทดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูพ (Shoop, 1979 : 26) ที่กล่าวว่าบิดาจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการเปลี่ยนแปลงในระยะการตั้งครรภ์และระยะคลอด ก็เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือภรรยาหรือมารดาของบุตรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น และก็เป็น การแสดงให้เห็นว่าตนยอมรับและยินดีในการตั้งครรภ์ของภรรยาครั้งนี้

ในเรื่องของอายุแรกสมรสน้อยทำให้มีการแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527:75) ที่พบว่า บิดาและมารดาที่มีอายุ 21-30 ปีและสูงกว่า มีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 20 ปีและต่ำกว่า เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะอายุ 20 ปีและต่ำกว่า จัดว่าเป็นระยะวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยของความตื่นเต้นไม่

จริงจัง ในขณะที่อายุ 21-30 ปี และสูงกว่เป็นวัยผู้ใหญ่ ทำให้สามารถแยกปัญหาต่างๆ ออกจากกันได้ตามที่จำเป็นและตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นได้ดีกว่า

จากผลการศึกษาระยะเวลาของการสมรส ที่พบว่า มารดาที่มีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี มีบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรน้อยแสดงให้เห็นว่า ในระยะแรกภายหลังการสมรสนั้น มีบทบาทมากมายให้มารดารับผิดชอบ ทั้งบทบาทการเป็นภรรยา บทบาทการเป็นลูกสะใภ้ นอกจากนั้นยังเป็นช่วงที่มารดาต้องปรับตัวในการใช้ชีวิตภายหลังการสมรส จากบทบาทและสภาวะหลายอย่างที่เกิดขึ้นกับมารดา จึงทำให้ขาดความสนใจที่จะศึกษาหรือแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร แต่การแสดงบทบาทจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีระยะเวลาของการสมรสมากขึ้นและผ่านสภาวะของการปรับตัวแล้ว

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบิดาและมารดา

จากการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ทางลบระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดา ทั้งๆที่บทบาทในระยะอื่นๆ มีความสัมพันธ์ทางบวก ผลการวิจัยนี้แสดงว่าเมื่อบิดาต้องแสดงบทบาทด้านการเลี้ยงดูบุตรระยะแรกเกิด -1 ปี มากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โรลลินซ์ และ แคนนอน (สุวรรณี ศรีจันทร์ธากา. 2527; อ้างอิงจากChadwick. Albrecht and Kunz 1976:431; citing Rollins ;& Cannon 1974) ซึ่งได้ศึกษา ความพึงพอใจใน ชีวิตสมรส พบว่า ความพึงพอใจในระยะเริ่มต้นและระยะสุดท้ายของชีวิต มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสสูง แต่ในระยะกึ่งกลางชีวิตพบว่ามีความพึงพอใจในชีวิตสมรสต่ำ โดยให้เหตุผลว่าเนื่องมาจากการมีบุตรและมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของการเป็นบิดามารดา เมื่อบิดาและมารดาต้องเลี้ยงดูบุตรแล้วเกิดความเหน็ดเหนื่อย อีกทั้งผ่านพ้นสภาพการเป็นคู่สมรสใหม่ จึงทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดต่ำได้ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีริกสัน (ฉันทจิต จิตจรรยาโรจน์.2541;อ้างอิงจากErickson, 1979) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการทำงานในครัวเรือนกับคุณภาพชีวิตสมรส พบว่า การเข้ามาช่วยทำงานบ้าน และดูแลบุตรของสามี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตสมรส แต่การที่พบว่ามีความสัมพันธ์ทางลบระหว่างบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด -1 ปี กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดาในงานวิจัยนี้นั้น อาจเนื่องจากโดยปกติวัยทารกตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปีนั้น เป็นวัยที่ต้องการแม่มากกว่าพ่อ บิดาจึงมีความคาดหวังที่ว่ามารดาควรเป็นผู้ดูแลบุตรมากกว่าตน การที่บิดาเข้ามามีบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาจากภาวะความจำเป็นใดๆก็ตาม จึงทำให้บิดาเกิด

ความรู้สึกผิดความคาดหวัง ดังนั้นอาจเป็นสาเหตุให้บิดาที่แสดงบทบาทการเลี้ยงดูบุตรในระยะแรกเกิด-1 ปีมาก มีแนวโน้มจะพึงพอใจในชีวิตสมรสน้อย ในขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของมารดา เนื่องจาก การแสดงบทบาทของมารดาที่มีต่อบุตรนั้นเป็นบทบาทที่พึงกระทำเพื่อการพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจของบุตร อีกทั้งมารดายังมีความผูกพันกับบุตรมากกว่าเนื่องจากเป็นผู้ตั้งครรภ์ การที่ได้แสดงบทบาทจึงไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสน้อยลงแต่อย่างใด แต่พ่อนั้นจะมีความสำคัญมากในการกำหนดท่าทีทางอารมณ์ของแม่ และเป็นผู้ให้กำลังใจในการเลี้ยงดูลูก รวมทั้งช่วยในการเลี้ยงดูได้เมื่อจำเป็น (สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา.2527:35)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงประเด็นที่จะเสนอแนะในแง่ของการนำผลการศึกษา ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ทางการปฏิบัติ และในแง่ของการศึกษาวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

1. จากผลวิจัยที่พบว่า กลุ่มบิดาที่มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ บิดาซึ่งมีอายุน้อย (20-24 ปี) การศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีอาชีพเกษตรกร รายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มิได้สมรส หรือ มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20ปี และกลุ่มมารดาที่มีแนวโน้มแสดงบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเหมาะสมน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ มารดาที่มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา รายได้ครอบครัวน้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน มีอายุแรกสมรสต่ำกว่า 20ปี หรือมีระยะเวลาของการสมรสต่ำกว่า 2 ปี เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ควรให้ความใส่ใจเป็นพิเศษ ในการจัดการอบรมให้กับกลุ่มคนดังกล่าว โดยอาจจัดการอบรมเสริมความรู้ให้ระหว่างที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล รณรงค์ให้รู้จักการวางแผนครอบครัว การใช้ถุงยางอนามัยหรือการคุมกำเนิดวิธีอื่นๆ เพื่อกำหนดการมีบุตร ส่งเสริมให้มีเพศสัมพันธ์ภายหลังการสมรส บทบาทหน้าที่ของสามีและภรรยา การเตรียมตัวรับบทบาทการเป็นบิดามารดา

2. จากผลวิจัยที่พบว่า บทบาทของบิดาในการเลี้ยงดูบุตรในช่วงแรกเกิด -1 ปีมีความสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของบิดา กล่าวคือ ในระยะดังกล่าว ยิ่งบิดาต้องมีบทบาทมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้มีความพึงพอใจในชีวิตสมรสลดน้อยลง ดังนั้นผู้ที่จะเป็นบิดาและมารดาควรทำความเข้าใจกับบทบาทใหม่ของตนเองที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะบิดาควรจะได้รู้ไว้ก่อนว่าการที่ตนเองต้องแสดงบทบาทในการเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1ปีนั้นจะทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตสมรสลดน้อยลงได้ เมื่อได้รู้และเตรียมใจล่วงหน้าโดยอาจปรับความคาดหวังให้เหมาะสมเมื่อต้องรับบทบาทการเลี้ยงดูบุตร

เพื่อให้มีความพร้อมต่อสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น ก็อาจจะทำให้สามารถรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ส่วนมารดา ควรจะรู้ว่าหากบิดาต้องมียุทธศาสตร์ในการเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1ปีมากเท่าใดก็อาจทำให้บิดามีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตสมรสลดน้อยลงได้ ก็จะทำให้มารดาได้ตระหนักถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นและกำหนดทิศทางว่าควรจะเป็นไปในลักษณะใด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษามหาวิทยาลัยการเป็นบิดามารดาในด้านอื่นๆ เช่น บทบาทด้านการแก้ปัญหา บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว บทบาทด้านการเป็นแบบอย่างทางสังคม บทบาทด้านสันติภาพ เพื่อให้เนื้อหาของงานวิจัยครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
2. งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาบทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ในระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร และระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1 ปี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษามหาวิทยาลัยการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ในระยะที่บุตรอายุมากกว่า 1 ปี เช่น บุตรวัยเด็กเล็ก บุตรวัยเด็กโต บุตรวัยรุ่น เพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมยิ่งขึ้น
3. ปัจจัยชีวิตสังคมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้ ครอบครัว สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส และระยะเวลาของการสมรส แต่จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆอีก เช่น ขนาดของครอบครัว ขนาดของที่พักอาศัย จำนวนคนที่ช่วยดูแลบุตร ความต้องการในการตั้งครรภ์ น้ำหนักแรกคลอดของบุตร ระยะเวลาของการมีบุตรภายหลังการสมรส เป็นต้น ดังนั้นจึงควรศึกษาในปัจจัยดังกล่าวเพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
4. ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหญิงและชายที่มีได้เกี่ยวข้องกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษารายคู่ ซึ่งอาจจะทำให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2544.) *หลักสถิติ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545, กรกฎาคม) รักของพ่อกับแม่ ใน *แม่และเด็ก*. กรุงเทพฯ : หนึ่งเจ็ดการพิมพ์. หน้า 126-127.
- เกษม ตันติผลาชีวะ. (2538) *สุขภาพจิตครอบครัว*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บุ๊คแบงก์.
- จริยาวัตร คมพยัคฆ์. (2522) *ความพร้อมในการใช้สมรรถนะของมารดาไทยกับการโรคท้องเดินในทารก อายุแรกเกิดถึง 3 เดือน ซึ่งรับไว้รักษาในโรงพยาบาลในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร์) กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- จริยาวัตร คมพยัคฆ์ และ อุดม คมพยัคฆ์. (2523) *อนามัยแม่-เด็ก และการวางแผนครอบครัว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนกุล. (2526) *ตัวแบบสมมูลฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรสทดสอบเฉพาะกรณีข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม*. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.
- จันทร์รัตน์ เจริญสันติ. (2533) *ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อบทบาททางเพศ ความพึงพอใจในชีวิตสมรส กับ การปรับตัวของบิดาและมารดาที่มีบุตรคนแรก*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. อัดสำเนา.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2535) *รายงานการประชุมวิชาการเรื่อง "กระบวนการเรียนรู้เชิงสังคมในครอบครัวด้านบทบาทหญิงชาย" คณะอนุกรรมการการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม (ใน กสส.) สำนักนายกรัฐมนตรี*.
- จำเรียง ฤทธิ์สุวรรณ. (2522) *สังคมนิยมสำหรับพยาบาล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามเจริญพานิช.
- ฉันทจิต จิตจรรยาโรจน์. (2541) *การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตสมรสของคู่สมรสที่มีการจับคู่ของบทบาททางเพศต่างกัน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมศรี ธีรนต์เศรษฐ์. (2545, กุมภาพันธ์) *ตอบปัญหาสารพันเพื่อครอบครัวคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รักลูก.
- ชนิกา ตูจินดา. (2545, มกราคม) *หมอชนิกาตอบปัญหาเด็กวัยแรกเกิด – 1 ปี*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รักลูก.
- ชนิกา ตูจินดา. *คู่มือเลี้ยงลูก*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: แปลนพรินท์ติ้ง.

- ชนิกา ตูจินดา, พิกพ จิรภิญโญ, วินัดดา ปิยะศิลป์. (ตุลาคม, 2545) *คู่มือเลี้ยงลูกยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : ส. เอเซียเพลส .
- ชัยรัตน์ บัณจุมพพร. (2545, มกราคม) ลูกฉลาดได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: แปลนพริ้นท์ติ้ง.
- ชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ สุรีย์ กาญจนวงศ์ และจารุณี นะวิโรจน์. (2523) *เพศศึกษาแผนใหม่*. กรุงเทพฯ : บารมีการพิมพ์.
- เจิดชาติ พุกพูน. (2535) *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในบทบาทและความคลุมเครือในบทบาทกับความพอใจในงานของบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ในสถานการศึกษาของรัฐที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย*. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีทางการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . อัดสำเนา.
- จุจิตต์ พิทักษ์ผล. (2505) *การอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร.
- จุศรี วงศ์รัตนะ. (2544) *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. (2535) *การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก*. (แปลและเรียบเรียงจากการเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็กของ ศ.ดร.อาร์ เมอเรโหมัส. มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย แซนต้า บาบารา) กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ณิมกาญจน์ พิพัฒน์โยธะพงศ์. (2544) *ปัญหาทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตของพนักงานธนาคารที่สมรสแล้ว*. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- นวรรณ์ ศรีบุญเพชร. (2529) *สัมพันธ์ภาพของพ่อแม่และลูกกับรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลวัยรุ่น*. ปรินูญานินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- นวลละอ อสุภาณ. (2541) *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประมวลศิลป์.
- นวลละอ อสุภาณ. (2523) *เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์. (2545) *ก่อนจะถึงวันนั้น*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เกล็ดไทย.

นวลศิริ เปาโรหิตย์.(2537) รักให้เป็น. กรุงเทพฯ : ดับเบิลยูเอส พรินติ้ง.

นันทกานต์ วงษ์ปัญญา.(2542) ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิตสมรสกับความไว้วางใจคู่สมรส.ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เนตรทราย รุ่งเรืองธรรม และ จริยาวัตร คมพยัคค์. (2521)การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กทารกของมารดาไทย ใน ตำบลศิริราช และ ตำบลบ้านช่างหล่อ อำเภอบางกอกน้อย. รายงานการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

บุญประครอง ภาณุรัตน์.(2531) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อุดลำนเา.

บุญลือ วันทายนต์.(2522) ครอบครัวและวงศวาน (Family and Kinship AN(SO) 221). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประภารัตน์ ทวีเกียรติตระกูล.(2528) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาของสามีในขณะภรรยาตั้งครรภ์. ปริญญาโท จท.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประมวญ ดิศักดิ์.(2520) วิทยพัฒนาจิตวิทยาพัฒนาการ : วิทยหนุ่มสาววัยสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา.

พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล.(2536) ทศนคติของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกลด้าน การปรับตัวของบุตรวัยรุ่น. ปริญญาโท ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนเา.

พนิตย์ จิระนนทประวติ.(2540) คุยกับหมดพนิตย์เรื่องกรรมและทารก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

พรรณี ศรีสุพทพงษา.(2540) เพื่อถูกรักคุณพร้อมแล้วหรือยัง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญ.(2536) จิตวิทยาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์.(2531) วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.

พิมลวรรณ วายจุต.(2536) สถานภาพและบทบาทสตรีไทย: การเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว. ปริญญาโทพัฒนบริหารบัณฑิต. กรุงเทพฯ :สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- พิทักษ์ คู่เจริญถาวร. (2539,กันยายน) การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของชายที่เป็นบิดาของนักเรียน
อนุบาลในกรุงเทพมหานคร. ประชากรศาสตร์. 12(2).
- พิพัฒน์ โกศลวัฒน์.(2531,มีนาคม) "บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา," วารสาร
ข้าราชการ
- เพียว ผลิต. (2544)บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา การปรับตัวกับเพื่อน กับความรู้สึกมีคุณค่า
ในตนเองของวัยรุ่น. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อุดลำนนา.
- ไพบูลย์ ชาวสวนศรีเจริญ.(2534) สุขภาพจิตของหญิงมีครรภ์ในจังหวัดนครปฐม. ปรินญานิพนธ์กศ.ม.
(สุขศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อุดลำนนา.
- ภัสสร ลิมานนท์. "บทบาทของผู้ชายกับปัญหาครอบครัวไทยในปัจจุบัน" ในวารสารสมาคม
จิตแพทย์แห่งประเทศไทย. ปีที่ 43 ฉบับที่ 3. กรกฎาคม-กันยายน, หน้า 258-267.
- ยุทธ ไถยวรรณ.(2546) สถิติเพื่อการวิจัย.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พิมพ์ดี.
- รัตน สิริโชคธนาภิ.(2547)บทบาทในครอบครัวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสามีและภรรยาใน
เขตกรุงเทพมหานคร.ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.อุดลำนนา.
- ลลิตา ธีระศิริ.(2536) เรียนรู้ชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมธรรม.
- วราคม ทีสุกะ. (2524)มนุษย์กับสังคม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วราวัฒน์ กิตติรักษน.(2536) ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในชีวิตสมรส พฤติกรรมเผชิญความเครียด
ปัจจัยบางประการทางชีวสังคม สิ่งแวดล้อม และบุคลิกภาพของสตรีที่สมรสแล้ว.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.อุดลำนนา.
- วันเพ็ญ พิศาลพงษ์ และ งามตา วณินทานนท์.(2526) การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางด้าน
ร่างกาย และความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพฯ. รายงานการวิจัย
ฉบับที่ 29. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- วิจารณ์ พานิช และ สรรใจ แสงวิเชียร.(2518) มนุษย์พันธุศาสตร์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- วิทยา นาควัชร.(2545,กรกฎาคม) ลูกจะเป็นอย่างไรเมื่อพ่อแม่ก้าวร้าว ใน แม่และเด็ก. กรุงเทพฯ : เน้น
จัดการพิมพ์.หน้า 110-115.

วิวัฒน์ ศุภดิษฐ์. (2535) *คลินิกให้คำปรึกษาก่อนสมรส*. กองสูตินรีเวชกรรม โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า.

ศิริวงศ์ ทับสายทอง. (2530) *จิตวิทยาผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ .

ศิริบุรณ์ สายโกศล. *จิตวิทยาการศึกษา. ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*.

ศรีธรรม ธนะภูมิ. (2522, ธันวาคม) *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย : ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและทารกแรกเกิด* .24 (4) หน้า519-524.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2540) *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย*. เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรีสวัสดิ์ ชลวิสุทธิ์. (2505) *การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมระดับกลาง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร*.

สถิต นิยมญาติ. (2524) *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอส.

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิต. (2526) *จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่*. เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์.

สมเกียรติ ศรีลัมพ์. (2537, ธันวาคม) *ชีวิตและความรัก (Life+Love)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประติพัทธ์.

สายพา อังศุภโชติ. (2537) *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งในบทบาทและความคลุมเครือในบทบาทกับความพอใจในงานของบุคลากรแนะแนวในวิทยาเขตเกษตรสังกัด สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. อุดลำนนา*

สุชาติ โสมประยูร และ วรณี โสมประยูร. (2521) *เพศศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุพจน์ พันธนิยะ . (2542) *อิทธิพลของความขัดแย้งในงานและครอบครัวที่มีต่อความพึงพอใจในชีวิตของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร . ปรินูญานิพนธ์ วท.ด.*

(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดลำนนา.

สุพัตรา สุภาพ. (2519) *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุพัตรา สุภาพ. (2525) *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว : ศาสนา : ประเพณี*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุพัตรา สุภาพ. (2528) *สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี* . กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุพัตรา สุภาพ. (2533) *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- สุนทรทิพย์ นวลปรีชา.(2526) การทดลองใช้บทเรียนโปรแกรมสอนเพศศึกษาเรื่อง "ชีวิตสมรส" สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ม.5). ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.อัสสัมชัญ.
- สุภา มาลากุล ณ อยุธยา.(2501) " การศึกษาค้นคว้าเรื่องการเลี้ยงดูเด็กอายุ 1-5 ปี ในวัฒนธรรมไทย."ในวารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย.
- สุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์.(2535) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสตรีสมรสวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร.ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ จันทน์เอม. (2524) จิตวิทยาเด็ก. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- สุริย์ กาญจนวงศ์.(2526,พฤษภาคม)ความเหมาะสมของคู่มือแต่งงาน ในแม่และเด็ก. ฉบับที่ 109 ปีที่ 6.หน้า 75-78.
- สุวรรณี ศรีจันทร์ธาดา.(2527) ความพร้อมในการเป็นบิดามารดาของบิดามารดาในภาคเหนือประเทศไทย.ปรินญาณินพนธ์ ศศ.ม.(พยาบาลศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัสสัมชัญ.
- สุวธิน มีตรสัมพันธ์.(2542) ผลการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการรับรู้บทบาทการเป็นบิดาของเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม. กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โสภา ชปิลัมพ์ และคณะ. (2536,กรกฎาคม-กันยายน)"การศึกษารูปแบบของครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย" ใน วารสารการวิจัยทางการศึกษา เล่มที่ 23. ฉบับที่ 3.
- สำเนียง แยมสะอาด.(2529) บทบาทของบิดาต่อการเลี้ยงดูทารกตามการรับรู้ของตนเอง. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม. กรุงเทพ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อรดี จันทวสุ.(2520,ธันวาคม) วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย : การติดเฮโรอีนในหญิงที่ตั้งครรภ์และทารกเกิด. 24 (4)หน้า443-448.
- เอลิซาเบธ เฟนวิก.(2540)ห่วงใยคุณแม่ดูแลลูกน้อย ,แปลและเรียบเรียงโดย นพ.ยงยศ จริยวิทยาวัฒน์ และพญ.ภัทรวรรณ ธาดาลทิพย์. แปลจากภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ : ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- เตรียมตัวเป็นครอบครัวใหม่.(2543)ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- รายงานสัมมนาทางจิตการแห่งชาติเรื่องประชากรของประเทศไทย.(ครั้งที่ 4) สำนักสภาวิจัยแห่งชาติ.

เอกสารเผยแพร่. (2537)ข้อเสนอแนะในการที่จะทำให้สามีภรรยาอยู่กันอย่างมีความสุข . สำนักงานเขตบางเขน.

พัฒนาการของครอบครัวและเด็ก.(2512) ฉบับปรับปรุง สมาคมคนเครษราษฎรแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

เอกสารเผยแพร่.(2544,ธันวาคม) บทบาทหญิงชายกับงานอนามัยการเจริญพันธ์ .นนทบุรี : กองวางแผนครอบครัวและประชากร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

เอกสารเผยแพร่.(2541) คัมภีร์ครอบครัว .มูลนิธิวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ความเป็นพ่อแม่ ในพัฒนาการของครอบครัวและเด็ก. (2512)เล่ม 6. หน้า 92-108.

ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ใน พัฒนาการครอบครัวและเด็ก .(2509)เล่ม 6. หน้า 83-97.

คู่มือเจริญวัยขวบปีแรก.(2545, พฤศจิกายน – 2546,เมษายน) กรุงเทพฯ : ด้านสุขภาพการพิมพ์. 6 (14) .

Allport. G.W. (1982) *Partern and Growth in Personality*. New York : Holf Rinehart and Winston.

Anderson,S.L.H.(1982) *Attitudes of Oklahoma Jaycees toward the father role*. Oklahoma state University.

Aye Morgot L.(1982,May) "Motherhood and Career" "Beyond Maternity Leave" *ABAC Journals* Page 43-47.

Bahr, Stephen J. (1989)*Family Interaction*. New York : Macmillan Publishing Company.

Bell, R.R.(1967) *Marriage and Family Interaction*. Illinois : The Dorsey Press.

Benson, L. (1985, September – October)"Theoretical Perspectives," in Frederick W. Bozett and Shirley M.H. Hanson (Eds). *American Behavioral Scientist*. 29(1) . P.25-42.

Blood, M, and B.(1978) *Marriage* New York : The Free Press.

Blood, Robert O., and Donald M. Wolfe .(1960)*Husbands and Wives : The Dynamics of Married Living*. Glen Coe, Illinois: The Free Press.

Bowlby, J.(1968) *Child Care and The Growth of Love*. 2nd ed. Great Britain : Penguin Book Ltd.

Braverman, J. and Roux, J.F.(1978,July) "Screening for the patient at risk for postpartum depression." *Obstetric and Gynecology* 68 P. 52.

- Brody, A.L.(1968, September 19) " Socialization and Parent-Child Relationship" *Child Development* P.656-660.
- Burr, Wesley R. (1990) *Satisfaction with various aspect of marriage over the life cycle : a random middle class sample_* ; Journal of Marriage and Family.
- Chadwick, Bruce A. Albrecht, Stan L. and Kunz, Phillip R. (1976, August)"Marital and Family Role Satisfaction." *Journal of Marriage and Family* 38, P.432-435.
- Coleman, Jame C.(1988) *Intimate Relationships, Marriage and Family* . 2nd ed. New York : Macmillan Publishing Company P.72.
- Craig, G.J. (1980)*Child Development*. USA : Prentice-Hall, Inc.
- Duvall, Evalyn Millis.(1971) *Family Development*. 4th ed. Philadelphia : J.B. Lippincott Co.
- Erickson, E.H. (1959) *Identity and the Life Cycle in Psychological Issues Monograph*, vol.1, No.1. New York : International Universities.
- Eversoll, D.(1979, October) "A two generational View of Fathering," *The family Coordinator*.
- Freud, S. "Introductory Lectures on Psychoanalysis, Part 3" m J. Starchy (Rd.)
The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmend Freud.
- Gibson, James L., John M. Ivancevich ,& James Donnelly.(1988) *Jr. Organization : Behavior, Structure, Process*, Plano, Texas : Business Publication, Inc.
- Hobbs, Daniel F. (1968, August 30) "Transition to Parent hood: A Replication and an Extension" *Journal of Marriage and Family* .Pages 413-417.
- Hoffman, M.L.(1981) "The Role of the father in Moral Internalization," in Micheal E.Lamb (E.D.)
The Role of the Father in Child Development. 2nd ed. John Wiby & Sons.Pages 359-377.
- Hoyle, Eric. (1969) *The Role of the teacher*. London: Routedge and Kegan Paul.
- Hurlock, Elizabeth E.(1980) *Child Development*. 3rd ed. New York : Mc. Graw-Hill Book Co.
- Hurna, J. and E. Lupri.(1987) " Fathers' Participation in Work , Family Life and Leisure : A Canadian experience," in Charlie Lewis and Margaret O'Brien (Eds.)
Reassessing Fatherhood. California: Sage Publications Ltd., Pages 54-73.
- McKinley, D.G.(1964) *Social Class and Family Life*. New York : Free Press.
- Miriam Stoppard.(1998) *First-time Parents*. Australia : Dorling Kindersley.

Moore K. A. *Women Employment and Marriage in the Subtle Revolution: Women at Work.*

Edited by R. E. Smith Washington D. C. : Urban Institute.

Obrzut, Lee Ann Joy.(1976, September) "Expectant Fathers Perception of Fathering." *American Journal of Nursing*. Volume 76. Pages 1440-1442.

Owens, Robert G. (1987) *Organizational Behavior in Education*. 3rd ed. Englewood Cliff, New Jersey : Printice-Hall,Inc.

Purcell, Elizabeth F. (1980) *Psychopathology of Children and Youth : A Cross-Cultural Perspective*. New York : New York Josich Macy Jr. Foundation.

Robert H. Bradley.(2001, November-December) "The Home Environments of Children in the United States Past I : Variations by Age, Ethnicity and Poverty Status" *Child Development*, 72, Number 6, Pages 1844-1867.

Robischon , P. and D. Scott.(1969,July) " Role theory and its Application in Family Nursing," *Nursing Outlook*. Volume 17. Pages 52-57.

Shaw, M.E.,& P.R. Costanzo.(1982)*Theories of Social Psychology*. Singapore : McGraw-Hill, Book Co.

Shoop, Linda Lee.(1979, November-December) "Education for Parenthood." *Children Today* . Number 8, Pages 23-26.

William L. Cook.(2001, July/August) "Interpersonal Influence in Family Systems : A Social Relation Model Analysis." *Child Development*, Volume 72, Number 4, Pages 1179-1197.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลนำไปใช้ในการจัดทำงานวิจัยประกอบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรของท่าน และความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่สมรสของท่าน

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามด้วยความตั้งใจและกรุณาตอบให้ครบทุกข้อเพื่อประโยชน์ของผลการวิจัย โดยข้อมูลของท่านจะถือเป็นความลับและไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่านทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ผู้วิจัย

ฉบับมารดา

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : การปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดา
ด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรส

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามชุดนี้จะมีทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร

ระยะที่ 1 การเตรียมตัวระยะก่อนตั้งครรภ์

ระยะที่ 2 การปฏิบัติตนระยะตั้งครรภ์ และคลอดบุตร

ระยะที่ 3 การปฏิบัติตนระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดถึง 1 ปี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบุคคลที่มีบุตรอายุไม่เกิน 1 ปี เพื่อประกอบการทำวิจัยเท่านั้น ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด คำตอบทั้งหมดจะเก็บไว้เป็นความลับ และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

3. ในการตอบแบบสอบถามขอความกรุณาให้ท่านอ่านคำชี้แจงก่อนตอบแบบสอบถามส่วนนั้นๆ และตอบแบบสอบถามทุกส่วนให้ครบทุกข้อและตรงตามความเป็นจริงของท่าน

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นางชนธ มงคลพุดผางกูร

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบ หรือ เติมคำลงในช่องว่าง
ให้ตรงตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ หญิง

☐ ชาย

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ

☐ 20-24 ปี

☐ 30-34 ปี

☐ 25-29 ปี

☐ 35-40 ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

☐ ระดับประถมศึกษา

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

☐ ระดับอนุปริญญา / ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

☐ ระดับปริญญาตรี

☐ ระดับปริญญาโท / ปริญญาเอก

4. อาชีพ

☐ แม่บ้าน / พ่อบ้าน / ว่างงาน

☐ รับจ้าง / พนักงานบริษัท

☐ เกษตรกร

☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ ค้าขาย

☐ ธุรกิจส่วนตัว

5. รายได้ของครอบครัว

☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน

☐ 40,001 – 80,000 บาท / เดือน

☐ 10,000 – 40,000 บาท / เดือน

☐ มากกว่า 80,000 บาทขึ้นไป / เดือน

6. สถานภาพสมรส (คำว่า สมรสในที่นี้หมายถึง สถานภาพของคู่หญิงชายที่มีการจดทะเบียนสมรส และ / หรือ มีการจัดงานมงคลสมรส)

☐ มิได้สมรส

☐ สมรสแต่แยกกันอยู่

☐ สมรส และยังอยู่กับคู่สมรส

☐ หย่าร้าง/หม้าย

7. อายุแรกสมรส (อายุในขณะที่สมรส)

- ☐ ต่ำกว่า 20 ปี
 ☐ 25-29 ปี
☐ 20-24 ปี
 ☐ 30 ปี ขึ้นไป

8. ระยะเวลาของการสมรส

- ☐ ต่ำกว่า 2 ปี
 ☐ 5 ปี – 7 ปี
☐ 2 ปี – 4 ปี
 ☐ 7 ปี ขึ้นไป

9. ปัจจุบันท่านมีบุตรกี่คน (ไม่นับบุตรในครรภ์)

- ☐ ไม่มี
 ☐ 2 คน
☐ 1 คน
 ☐ 3 คนขึ้นไป

10. ท่านมีบุตรที่อายุไม่เกิน 1 ปีหรือตั้งครรภ์อยู่หรือไม่

- ☐ ไม่มี
☐ มี ตั้งครรภ์อยู่และมีอายุครรภ์ประมาณ.....เดือน
☐ มี ซึ่งขณะนี้จะมีอายุ.....เดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเตรียมตัวตอบบทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอบถามการปฏิบัติตัวของท่านในการเลี้ยงดูบุตรคนปัจจุบัน ใน
 ระยะเวลาต่างๆ ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ จนถึง การเลี้ยงดูภายหลังคลอด โปรดอ่านข้อคำถามแล้วเลือกกา ✓ ในช่อง
 ที่ตรงกับความเป็นจริง กรุณาตอบทุกข้อ
 ระยะเวลา ก่อนตั้งครรภ์

	ข้อคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
1.	ท่านและคู่สมรสไปตรวจร่างกายและตรวจเลือดก่อนการมีบุตร เพื่อป้องกัน ความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างตั้งครรภ์ใช่หรือไม่		
2.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านอ้วนไปหรือผอมไปใช่หรือไม่		
3.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านเคยแท้งบุตรใช่หรือไม่		
4.	ท่านเคยเป็นโรคเหล่านี้ ในระยะก่อนการมีบุตร ใช่หรือไม่ 1. เป็นมะเร็งปากมดลูก มีเนื้องอกในรังไข่ มีเนื้องอกในมดลูก 2. เป็นโรคหัวใจล้มเหลว โรคความดันโลหิตสูง ชนิดรุนแรง 3. เป็นโรคตับ โรคไตเรื้อรัง โรควัณโรค		
5.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านต้องการและตั้งใจที่จะมีบุตรใช่หรือไม่		
6.	ท่านและคู่สมรสได้ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการก่อนการมี บุตร ใช่หรือไม่		
7.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านและคู่สมรสมีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ใช่หรือไม่		
8.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านรู้สึกว่าคุณสมรสไม่เป็นไปตามคาดหวัง เช่น โกรธง่าย เจ้าอารมณ์ นึกถึงแต่ตนเอง ใช่หรือไม่		
9.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านรู้สึกว่าคุณสมรสมีเวลาให้กับครอบครัวไม่เพียงพอใช่ หรือไม่		
10.	ก่อนการตั้งครรภ์ เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือมีความไม่สบายใจระหว่างท่าน กับคู่สมรส ท่านมักขอให้อีกฝ่ายมาปรับความเข้าใจใช่หรือไม่		
11.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการเลี้ยง ดูบุตรใช่หรือไม่		

	ข้อคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
12.	ท่านเคยศึกษา การวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสใช่หรือไม่		
13.	ท่านทราบถึงวิธีการคุมกำเนิด เพื่อกำหนดเวลาในการมีบุตรใช่หรือไม่		
14.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านได้ปรึกษาพูดคุยกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการตั้งครรภ์, การมีบุตร ใช่หรือไม่		
15.	ท่านทราบถึงวิธีป้องกันการเกิดความผิดปกติกับบุตรของท่านใช่หรือไม่		
16.	ท่านเชื่อว่า บุตรของท่านจะเป็นเด็กดี หรือเด็กเกเร แล้วแต่ฟ้าลิขิตให้เป็น ใช่หรือไม่		
17.	ท่านหรือคู่สมรสเป็นโรคหรือมีญาติที่เป็นโรคเหล่านี้หรือไม่		
	17.1 โรคเบาหวาน		
	17.2 โรคความดันโลหิตสูง		
	17.3 โรคจิตประสาท		
	17.4 โรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย		
	17.5 ปัญญาอ่อน		
	17.6 มีร่างกายพิการมาตั้งแต่กำเนิด		
18.	ท่านคิดว่าปัญหาต่างๆ มากมายของลูก เกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนด ใช่หรือไม่		
19.	ท่านคิดว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตของเด็ก ใช่หรือไม่		
20.	เพื่อเป็นการกระตุ้นเซลล์สมองของบุตร ท่าน/คู่สมรส จึงเตรียมเพลงบรรเลงต่างๆ เพื่อเปิดฟังในระหว่างตั้งครรภ์ใช่หรือไม่		
21.	ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงดูเด็กอ่อนใช่หรือไม่		
22.	ท่านได้เตรียมพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตร ก่อนที่จะมีบุตรใช่หรือไม่		
23.	ท่านคิดว่าจะเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูบุตรเอง ใช่หรือไม่		

	ข้อคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
24.	ท่านได้มีการวางแผนการใช้จ่ายภายในครอบครัว เพื่อแบ่งเงินบางส่วนไว้ใช้จ่ายในการคลอดบุตร และเลี้ยงดูบุตรใช่หรือไม่		
25.	ท่านได้เตรียมเงินสำรองฉุกเฉินหรือทำประกันสุขภาพไว้ให้กับบุตร กรณีที่มีการเจ็บป่วยใช่หรือไม่		
26.	ท่านคิดว่าการมีบุตร จะเพิ่มรายจ่ายมากขึ้นกว่าเดิมมาก และได้ศึกษารายจ่ายต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นว่ามีอะไรบ้าง ใช่หรือไม่		
27.	สถานการณ์ทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวของท่านในระยะก่อนการมีบุตรเป็นอย่างไร		
	27.1 มีหนี้สินที่ต้องผ่อนชำระใช่หรือไม่		
	27.2 มีเงินเหลือใช้ และมีเก็บสะสมไว้ใช่หรือไม่		

37. ในระหว่างการตั้งครรภ์ท่าน และคู่สมรสได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการคลอดมาจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
 - ☐ บิดา มารดา เพื่อน หรือญาติของท่าน
 - ☐ การเรียนในหลักสูตร
 - ☐ ศึกษาจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ Internet
 - ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
38. ท่านได้มีการเตรียมในเรื่องการจัดหาสถานที่และของใช้ที่จำเป็นของบุตรในระหว่างตั้งครรภ์ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ เมื่อตั้งครรภ์.....เดือน ☐ ไม่ใช่
39. ท่านมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินโดยคำนึงถึงบุตร ในระหว่างการตั้งครรภ์ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
40. ใครรับผิดชอบในเรื่องการวางแผนการใช้จ่ายเงินในระหว่างตั้งครรภ์
- ☐ สามี ☐ ภรรยา ☐ ทั้งสามีและภรรยา ☐ ไม่ได้วางแผน
41. ในระหว่างการตั้งครรภ์ท่านและคู่สมรส ได้ลดการออกไปนอกบ้านลงใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
42. ในระหว่างการตั้งครรภ์ และการคลอด ภรรยาเป็นผู้รับผิดชอบ ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เจ็บป่วยใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ☐ ไม่มีผู้เจ็บป่วย
43. ท่านและคู่สมรสร่วมกันวางแผนการดูแลบุตร เช่น การให้นม การเปลี่ยนผ้าอ้อม ตั้งแต่บุตรอยู่ในครรภ์ ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ☐ ไม่ทราบ
44. ในระหว่างการตั้งครรภ์ ท่านและคู่สมรสมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเพศสัมพันธ์ ไปในทางที่ท่านพอใจใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดถึง 1 ปี

45. ท่าน (วางแผน) จะให้บุตรของท่านได้รับนมมารดาในระยะแรกเกิด ใช่หรือไม่

- ☐ ใช่ (.....เดือน) ☐ ไม่ใช่

46. ท่าน (จะ) ให้นมบุตรของท่านอย่างไร (เลือกเพียง 1 ข้อ)

- ☐ ให้เป็นเวลา
☐ ให้ทุกครั้งที่บุตรร้อง
☐ ให้เมื่อร้อง และทำท่าดูดปากหรือนิ้วมือ
☐ ไม่ทราบ

47. ท่านจะเริ่มให้อาหารเสริมแก่บุตรของท่านเมื่อบุตรอายุได้

- ☐ 2-3 เดือน
☐ 4 เดือน หรือมากกว่า 4 เดือน
☐ ไม่ทราบ

48. ท่านจะให้บุตรดื่มน้ำประเภทใด

- ☐ น้ำต้มสุก ☐ น้ำฝนไม่ได้ต้ม
☐ น้ำผสมน้ำตาลกลูโคส ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

49. ท่านวางแผนจะรับประทานยาอะไรหลังคลอด

- ☐ ยาของโรงพยาบาล หรือยาที่แพทย์สั่งให้
☐ ยาเอง เหล้า ยาขับน้ำคาวปลา
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

50. เมื่อบุตรอายุระหว่าง 4-6 เดือน บุตรควรได้รับภูมิคุ้มกันโรคอะไร

- ☐ วัคซีนโรค
☐ ใช้ทรพิษ ใช้ไทฟอยด์
☐ คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ
☐ ไม่ทราบ

51. แพทย์จะนัดให้ท่านนำบุตรมาฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ 1 เดือน ติดต่อกันรวม 3 ครั้ง ท่านจะสามารถนำบุตรไปพบแพทย์หรือไม่

- ☐ ไปแน่นอน ☐ ไปถ้าว่าง ☐ ไม่แน่ใจ ☐ ไม่ไป

52. เมื่อบุตรของท่านมีไข้ ท่านจะช่วยเหลื่อบุตรอย่างไร ในระยะแรก

☐ ใช้น้ำอุ่นเช็ดตัวให้	☐ ให้บุตรกินยาลดไข้
☐ พาไปพบแพทย์	☐ ให้บุตรกินยาลดไข้และใช้น้ำอุ่นเช็ดตัวให้
☐ ใส่เสื้อผ้าหนาๆ ให้	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

53. เมื่อบุตรของท่านถ่ายอุจจาระเหลวจำนวน 5-10 ครั้ง ท่านจะช่วยเหลื่อบุตรของท่านอย่างไรในระยะแรก

☐ นำบุตรส่งโรงพยาบาล	☐ รอจนกว่าจะหายเอง
☐ ให้ดื่มน้ำชาแก่ๆ	☐ ให้ดื่มน้ำเกลือแร่และให้กินอาหารอ่อนๆ
☐ งดนมและน้ำทุกชนิด	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

54. ท่านวางแผนจะให้ใครดูแลบุตร เมื่อออกจากโรงพยาบาลแล้ว

☐ ท่านและคู่สมรสช่วยกัน	☐ ท่านดูแลเอง
☐ พ่อแม่ หรือญาติ	☐ พี่เลี้ยงที่ท่านจ้างมา
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)	

55. สถานที่ที่ท่านวางแผนจะใช้ในการเลี้ยงดูบุตรของท่านอันดับแรก คือ

☐ ในบ้านของท่าน	☐ สถานรับเลี้ยงเด็ก
☐ บ้านพ่อแม่ของท่าน	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

56. ท่านพร้อมที่จะเข้าไปดูแลบุตรเมื่อได้ยินเสียงร้องของบุตรทุกครั้งใช่หรือไม่

☐ ใช่	☐ ไม่ใช่	☐ ไม่แน่ใจ

57. ท่านรู้สึกพอใจที่ได้บุตรในตอนนีใช่หรือไม่

☐ ใช่	☐ ไม่ใช่	☐ ไม่แน่ใจ

58. ท่านเริ่มรักบุตรคนนี้ตั้งแต่เมื่อใด

☐ เมื่อตั้งครรภ์ หรือภรรยาตั้งครรภ์
☐ เมื่อเห็นหน้าบุตร
☐ เมื่อเลี้ยงดูมาระยะหนึ่ง
☐ ไม่ทราบ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

59. ท่านเป็นผู้พาบุตรเข้านอนเป็นส่วนใหญ่ ใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

60. ท่าน/ คู่สมรส อ่านนิทานให้บุตรฟังก่อนนอนเป็นประจำใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

61. ท่าน / คู่สมรส มีเวลาเล่นกับบุตรเป็นประจำ

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

62. ท่าน / คู่สมรส ได้โอบกอด อุ้มชู หอมแก้มหรือแสดงความรักอื่นๆ ต่อบุตรเป็นประจำใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอบถามความรู้สึกในปัจจุบันของท่านที่มีต่อคู่สมรส โปรดอ่านข้อความแล้วเลือกกา ✓ ในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน กรุณาตอบทุกข้อ

	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่ค่อย จริง	ไม่ จริง เลย
1. ท่านรู้สึกพอใจกับฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวท่าน					
2. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับระบบการใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวของท่าน					
3. ท่านรู้สึกชีวิตสมรสของท่านมีความมั่นคงด้านการเงินเพียงพอ					
4. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรสของท่านให้เงินสนับสนุนครอบครัวไม่เพียงพอ					
5. เมื่อเปรียบเทียบฐานะการเงินของครอบครัวท่านและครอบครัวผู้อื่น ท่านรู้สึกว่าฐานะทางการเงินของครอบครัวท่านไม่เป็นที่พึงพอใจ					
6. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรสของท่านใช้จ่ายเงินเกินฐานะ					
7. ท่านรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว					
8. ภายหลังจากการสมรสท่านมักต้องคอยระมัดระวังการใช้จ่ายในแต่ละเดือน					
9. ท่านรู้สึกเหนื่อยและเบื่อกับที่ต้องทำงานหนักมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว					
10. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรส ทำให้ท่านมีเงินเก็บสะสมน้อยลง					
11. ท่านรู้สึกว่ามีปัญหาทางการเงินเกิดขึ้น ภายหลังจากการสมรส					
12. ภายหลังจากการสมรสท่านมักมีปัญหาการเงินจนต้องพึ่งพิงผู้อื่น					

	จริง ที่ สุด	ค่อนข้าง จริง	ไม่ แน่ ใจ	ไม่ ค่อย จริง	ไม่ จริง เลย
13. ท่านรู้สึกว่าคุณและคู่สมรสของท่านมักจะเปิดโอกาสแก่กัน ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว					
14. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในตัวคู่สมรสของท่านมาก					
15. คู่สมรสของท่านมักจะให้เกียรติและยกย่องท่านเสมอ (เช่น ยินยอมให้ท่านมีส่วนร่วมรู้เห็นเรื่องการเงิน, จัดทะเบียนสมรสกับท่าน ฯลฯ)					
16. ท่านและคู่สมรส มักจะมีความขัดแย้งกันเสมอ (เช่น เรื่องการเงิน เรื่องบุตร เรื่องงาน ฯลฯ)					
17. คู่สมรสของท่านมักช่วยเหลือเกื้อกูลท่านเสมอ					
18. เมื่อท่านมีปัญหา ท่านมักปรึกษาหารือกับคู่สมรสของท่าน					
19. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรสของท่านใช้เวลาสังสรรค์หรือเที่ยวเตร่กับเพื่อนฝูงมากกว่าท่าน					
20. ท่านรู้สึกเบื่อกับสภาพโดยรวมภายในครอบครัว					
21. ท่านพอใจที่จะใช้เวลาว่างในการพักผ่อนพร้อมกับคู่สมรส					
22. ท่านและคู่สมรสมีรสนิยมทางการกีฬาที่สอดคล้องกัน					
23. ท่านรู้สึกอบอุ่น และผูกพันกับคู่สมรส					
24. ท่านรู้สึกว่า ท่านมีความสำคัญต่อคู่สมรส					
25. ถ้าสามารถยืมเวลาได้ ท่านอยากกลับไปเป็นโสดเหมือนเดิม					
26. คู่สมรสของท่านมักจะเข้าใจความรู้สึกของท่านเสมอ					
27. ท่านมีความพอใจในด้านความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่สมรสของท่าน					
28. ท่านรู้สึกว่าชีวิตการแต่งงาน ให้ความมั่นใจ และเป็นหลักประกันที่ดีสำหรับท่าน					

	จริง ที่ สุด	ค่อนข้าง จริง	ไม่ แน่ ใจ	ไม่ ค่อย จริง	ไม่ จริง เลย
29. ท่านรู้สึกว่าคุณสมรสยังคงรัก และห่วงใยท่านอยู่เสมอ					
30. ท่านมักแสดงกิริยาต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความรักต่อคู่สมรส					
31. ท่านรู้สึกว่าท่านและคู่สมรส มีเป้าหมายในการใช้ชีวิตคู่ แตกต่างกัน					
32. จากการใช้ชีวิตสมรส ทำให้ท่านต้องรับภาระบางอย่างที่ ไม่ต้องการ					
33. คู่สมรสของท่านมักแสดงกิริยาต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความรัก ที่มีต่อท่าน					
34. คู่สมรสของท่านแสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อ ครอบครัวที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน					
35. ท่านมักรู้สึกโดดเดี่ยวและอ้างว้าง					
36. ท่านรู้สึกผิดหวังที่ตัดสินใจแต่งงาน					

ฉบับบิดา

เรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บข้อมูลนำไปใช้ในการจัดทำงานวิจัยประกอบการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรของท่าน และความคิดเห็นเกี่ยวกับคู่สมรสของท่าน

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามด้วยความตั้งใจและกรุณาตอบให้ครบทุกข้อเพื่อประโยชน์ของผลการวิจัย โดยข้อมูลของท่านจะถือเป็นความลับและไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่านทั้งสิ้น

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ผู้วิจัย

ฉบับบิดา

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : การปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดา
ด้านการเลี้ยงดูบุตรและความพึงพอใจในชีวิตสมรส

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามชุดนี้จะมีทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร

ระยะที่ 1 การเตรียมตัวระยะก่อนตั้งครรภ์

ระยะที่ 2 การปฏิบัติตนระยะตั้งครรภ์ และคลอดบุตร

ระยะที่ 3 การปฏิบัติตนระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดถึง 1 ปี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส

2. แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการปฏิบัติตนต่อบทบาทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร และความพึงพอใจในชีวิตสมรส ของบุคคลที่มีบุตรอายุไม่เกิน 1 ปี เพื่อประกอบการทำวิจัยเท่านั้น ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด คำตอบทั้งหมดจะเก็บไว้เป็นความลับ และคำตอบของท่านจะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

3. ในการตอบแบบสอบถามขอความกรุณาให้ท่านอ่านคำชี้แจงก่อนตอบแบบสอบถามส่วนนั้นๆ และตอบแบบสอบถามทุกส่วนให้ครบทุกข้อและตรงตามความเป็นจริงของท่าน

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นางชนธ มงคลพุดผางกูร

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลรายละเอียดส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบ หรือ เติมคำลงในช่องว่าง
ให้ตรงตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ หญิง

☐ ชาย

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ

☐ 20-24 ปี

☐ 30-34 ปี

☐ 25-29 ปี

☐ 35-40 ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

☐ ระดับประถมศึกษา

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

☐ ระดับอนุปริญญา / ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

☐ ระดับปริญญาตรี

☐ ระดับปริญญาโท / ปริญญาเอก

4. อาชีพ

☐ แม่บ้าน / พ่อบ้าน / ว่างงาน

☐ รับจ้าง / พนักงานบริษัท

☐ เกษตรกร

☐ รับราชการ / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ ค้าขาย

☐ อื่นๆ.....

5. รายได้ของครอบครัว

☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน

☐ 40,001 – 80,000 บาท / เดือน

☐ 10,000 – 40,000 บาท / เดือน

☐ มากกว่า 80,000 บาทขึ้นไป / เดือน

6. สถานภาพสมรส (คำว่า สมรสในที่นี้หมายถึง สถานภาพของคู่หญิงชายที่มีการจดทะเบียนสมรส และ /
หรือ มีการจัดงานมงคลสมรส)

☐ มิได้สมรส

☐ สมรสแต่แยกกันอยู่

☐ สมรส และยังอยู่กับคู่สมรส

☐ หย่าร้าง/หม้าย

7. อายุแรกสมรส (อายุในขณะที่สมรส)

☐ ต่ำกว่า 20 ปี☐ 25-29 ปี☐ 20-24 ปี☐ 30 ปี ขึ้นไป

8. ระยะเวลาของการสมรส

☐ ต่ำกว่า 2 ปี☐ 5 ปี – 7 ปี☐ 2 ปี – 4 ปี☐ 7 ปี ขึ้นไป

9. ปัจจุบันท่านมีบุตรกี่คน (ไม่นับบุตรในครรภ์)

☐ ไม่มี☐ 2 คน☐ 1 คน☐ 3 คนขึ้นไป

10. ท่านมีบุตรที่อายุไม่เกิน 1 ปีหรือตั้งครรภ์อยู่หรือไม่

☐ ไม่มี☐ มี ตั้งครรภ์อยู่และมีอายุครรภ์ประมาณ.....เดือน☐ มี ซึ่งขณะนี้ไม่มีอายุ.....เดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเตรียมตัวตอบบทการเป็นบิดามารดา ด้านการเลี้ยงดูบุตร

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอบถามการปฏิบัติตัวของท่านในการเลี้ยงดูบุตรคนปัจจุบันที่อายุไม่เกิน 1 ปี ในระยะต่างๆ ตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ จนถึงการเลี้ยงดูภายหลังคลอด โปรดอ่านข้อคำถามแล้วเลือกกา ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง กรุณาตอบทุกข้อ
ระยะก่อนตั้งครรภ์

ข้อคำถาม		ใช่	ไม่ใช่
1.	ท่านและคู่สมรสไปตรวจร่างกายและตรวจเลือดก่อนการมีบุตร เพื่อป้องกันความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างตั้งครรภ์ใช่หรือไม่		
2.	ก่อนการตั้งครรภ์ ภรรยาของท่านอ่อนหรือผอมไปใช่หรือไม่		
3.	ก่อนการตั้งครรภ์ ภรรยาของท่านเคยแท้งบุตรใช่หรือไม่		
4.	ภรรยาของท่านเคยเป็นโรคเหล่านี้ ก่อนการมีบุตร ใช่หรือไม่ 1. เป็นมะเร็งปากมดลูก มีเนื้องอกในรังไข่ มีเนื้องอกในมดลูก 2. เป็นโรคหัวใจล้มเหลว โรคความดันโลหิตสูง ชนิดรุนแรง 3. เป็นโรคตับ โรคไตเรื้อรัง โรควัณโรค		
5.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านต้องการและตั้งใจที่จะมีบุตรใช่หรือไม่		
6.	ท่านและคู่สมรสได้ปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการก่อนการมีบุตร ใช่หรือไม่		
7.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านและคู่สมรสมีปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ใช่หรือไม่		
8.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านรู้สึกว่าคุณสมรสไม่เป็นไปตามคาดหวัง เช่น โกรธง่ายเจ้าอารมณ์ นึกถึงแต่ตนเอง ใช่หรือไม่		
9.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านรู้สึกว่าคุณสมรสมีเวลาให้กับครอบครัวไม่เพียงพอใช่หรือไม่		
10.	ก่อนการตั้งครรภ์ เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือมีความไม่สบายใจระหว่างท่านกับคู่สมรส ท่านมักขอให้อีกฝ่ายมาปรับความเข้าใจใช่หรือไม่		
11.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูบุตรใช่หรือไม่		

	ข้อคำถาม	ใช่	ไม่ใช่
12.	ท่านเคยศึกษา การวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสใช่หรือไม่		
13.	ท่านทราบถึงวิธีการคุมกำเนิด เพื่อกำหนดเวลาในการมีบุตรใช่หรือไม่		
14.	ก่อนการตั้งครรภ์ ท่านได้ปรึกษาพูดคุยกับผู้ที่มีประสบการณ์ในการตั้งครรภ์, การมีบุตร ใช่หรือไม่		
15.	ท่านทราบถึงวิธีป้องกันการเกิดความผิดปกติกับบุตรของท่านใช่หรือไม่		
16.	ท่านเชื่อว่า บุตรของท่านจะเป็นเด็กดี หรือเด็กเกเร แล้วแต่ฟ้าลิขิตให้เป็นใช่หรือไม่		
17.	ท่านหรือคู่สมรสเป็นโรคหรือมีญาติที่เป็นโรคเหล่านี้หรือไม่		
	17.1 โรคเบาหวาน		
	17.2 โรคความดันโลหิตสูง		
	17.3 โรคจิตประสาท		
	17.4 โรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย		
	17.5 ปัญญาอ่อน		
	17.6 มีร่างกายพิการมาตั้งแต่กำเนิด		
18.	ท่านคิดว่าปัญหาต่างๆ มากมายของลูก เกิดจากสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนดใช่หรือไม่		
19.	ท่านคิดว่าสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตของเด็ก ใช่หรือไม่		
20.	เพื่อเป็นการกระตุ้นเซลล์สมองของบุตร ท่าน/คู่สมรส จึงเตรียมเพลงบรรเลงต่างๆ เพื่อเปิดฟังในระหว่างตั้งครรภ์ใช่หรือไม่		
21.	ที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงดูเด็กอ่อนใช่หรือไม่		
22.	ท่านได้เตรียมพื้นที่ที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตร ก่อนที่จะมีบุตรใช่หรือไม่		
23.	ท่านคิดว่าจะเป็นผู้อบรมเลี้ยงดูบุตรเอง ใช่หรือไม่		

ข้อคำถาม		ใช่	ไม่ใช่
24.	ท่านได้มีการวางแผนการใช้จ่ายภายในครอบครัว เพื่อแบ่งเงินบางส่วนไว้ใช้จ่ายในการคลอดบุตร และเลี้ยงดูบุตรใช่หรือไม่		
25.	ท่านได้เตรียมเงินสำรองฉุกเฉินหรือทำประกันสุขภาพไว้ให้กับบุตร กรณีที่มีการเจ็บป่วยใช่หรือไม่		
26.	ท่านคิดว่าการมีบุตร จะเพิ่มรายจ่ายมากขึ้นกว่าเดิมมาก และได้ศึกษารายจ่ายต่างๆ ที่เพิ่มขึ้นว่ามีอะไรบ้าง ใช่หรือไม่		
27.	สถานการณ์ทางเศรษฐกิจภายในครอบครัวของท่านในระยะก่อนการมีบุตรเป็นอย่างไร		
	27.1 มีหนี้สินที่ต้องผ่อนชำระใช่หรือไม่		
	27.2 มีเงินเหลือใช้ และมีเก็บสะสมไว้ใช่หรือไม่		

ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร

28. ภรรยาของท่านมาฝากครรภ์เมื่ออายุได้เท่าใด

☐ ครรภ์ต่ำกว่า 3 เดือน

☐ ไม่เคยฝากครรภ์

☐ ตั้งครรภ์ 3 เดือน – 9 เดือน

☐ ไม่ทราบ

29. ภรรยาของท่านมาฝากครรภ์ทั้งหมดกี่ครั้ง

☐ 0-8 ครั้ง

☐ 9 ครั้งหรือมากกว่า

☐ ไม่ทราบ

30. ท่านเคยศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวของมารดาในระยะตั้งครรภ์ ใช่หรือไม่

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

31. ในระหว่างการตั้งครรภ์ภรรยาของท่านเคยแพ้หรือได้รับประทานอาหารประเภทเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อวัว เนื้อหมู เนื้อปลา ใช่หรือไม่

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

32. ในระหว่างการตั้งครรภ์ ภรรยาของท่านเคยสูบบุหรี่หรือไม่

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

33. ในระหว่างการตั้งครรภ์ ภรรยาของท่านเคยดื่มสุราหรือไม่

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

34. ในระหว่างการตั้งครรภ์ ภรรยาของท่านเคยซื้อยามารับประทานเองโดยเชื่อว่าจะช่วยบำรุงครรภ์ ทำให้ร่างกายแข็งแรงใช่หรือไม่

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

35. ในระหว่างการตั้งครรภ์ ภรรยาของท่านเคยมีอาการป่วยด้วยโรคต่อไปนี้หรือไม่

35.1 โรคเหน็บชา ปากนกกระจอก คอพอก

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

35.2 โรคโลหิตจาง (มีฮีโมโกลบินต่ำกว่า 9 mg) ผอมแห้ง ไม่มีแรง

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

35.3 โรคหัดเยอรมัน โรคกามโรค

☐ เคย

☐ ไม่เคย

☐ ไม่ทราบ

36. ก่อนคลอด ภรรยาของท่านมีอาการผิดปกติ เช่น บวม ปวดศีรษะมาก ตาพร่ามัว มีอาการชักหมดสติไป ใช่หรือไม่

☐ มี

☐ ไม่มี

☐ ไม่ทราบ

37. ในระหว่างการตั้งครรภ์ท่าน และคู่สมรสได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการคลอดมาจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข
 - ☐ บิดา มารดา เพื่อน หรือญาติของท่าน
 - ☐ การเรียนในหลักสูตร
 - ☐ ศึกษาจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ Internet
 - ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
38. ท่านได้มีการเตรียมในเรื่องการจัดหาสถานที่และของใช้ที่จำเป็นของบุตรในระหว่างตั้งครรภ์ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ เมื่อตั้งครรภ์.....เดือน ☐ ไม่ใช่
39. ท่านมีการวางแผนการใช้เงินโดยคำนึงถึงบุตร ในระหว่างการตั้งครรภ์ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
40. ใครรับผิดชอบในเรื่องการวางแผนการใช้เงินในระหว่างตั้งครรภ์
- ☐ สามี ☐ ภรรยา ☐ ทั้งสามีและภรรยา ☐ ไม่ได้วางแผน
41. ในระหว่างการตั้งครรภ์ท่านและคู่สมรส ได้ลดการออกไปนอกบ้านลงใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
42. ในระหว่างตั้งครรภ์หรือภายหลังคลอด ภรรยาของท่านเป็นผู้รับผิดชอบ ดูแลสมาชิกในครอบครัวที่เจ็บป่วยใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ☐ ไม่มีผู้เจ็บป่วย
43. ท่านและคู่สมรสร่วมกันวางแผนการดูแลบุตร เช่น การให้นม การเปลี่ยนผ้าอ้อม ตั้งแต่บุตรอยู่ในครรภ์ ใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ☐ ไม่ทราบ
44. ในระหว่างการตั้งครรภ์ ท่านและคู่สมรสมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเพศสัมพันธ์ ไปในทางที่ท่านพอใจใช่หรือไม่
- ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่

ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิดถึง 1 ปี

45. ท่าน (วางแผน) จะให้บุตรของท่านได้รับนมมารดาในระยะแรกเกิด ใช่หรือไม่

☐ ใช่ (.....เดือน)

☐ ไม่ใช่

46. ท่าน (จะ) ให้นมบุตรของท่านอย่างไร (เลือกเพียง 1 ข้อ)

☐ ให้เป็นเวลา

☐ ให้ทุกครั้งที่บุตรร้อง

☐ ให้เมื่อร้อง และทำท่าดูดปากหรือนิ้วมือ

☐ ไม่ทราบ

47. ท่านจะเริ่มให้อาหารเสริมแก่บุตรของท่านเมื่อบุตรอายุได้

☐ 2-3 เดือน

☐ 4 เดือน หรือมากกว่า 4 เดือน

☐ ไม่ทราบ

48. ท่านจะให้บุตรดื่มน้ำประเภทใด

☐ น้ำต้มสุก

☐ น้ำฝนไม่ได้ต้ม

☐ น้ำผสมน้ำตาลกลูโคส

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

49. ท่านวางแผนจะให้ภรรยาของท่านรับประทานยาอะไรหลังคลอด

☐ ยาของโรงพยาบาล หรือยาที่แพทย์สั่งให้

☐ ยาเอง เหล้า ยาขับน้ำคาวปลา

☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

50. เมื่อบุตรอายุระหว่าง 4-6 เดือน บุตรควรได้รับภูมิคุ้มกันโรคอะไร

☐ วัคซีนโรค

☐ ใช้ทรพิษ ใช้ไทฟอยด์

☐ คอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ

☐ ไม่ทราบ

51. แพทย์จะนัดให้ท่านนำบุตรมาฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ 1 เดือน ติดต่อกันรวม 3 ครั้ง ท่านจะสามารถนำบุตรไปพบแพทย์หรือไม่

☐ ไปแน่นอน

☐ ไปถ้าว่าง

☐ ไม่แน่ใจ

☐ ไม่ไป

52. เมื่อบุตรของท่านมีไข้ ท่านจะช่วยเหลือบุตรอย่างไร ในระยะแรก

☐ ใช้น้ำอุ่นเช็ดตัวให้	☐ ให้บุตรกินยาลดไข้
☐ พาไปพบแพทย์	☐ ให้บุตรกินยาลดไข้และใช้น้ำอุ่นเช็ดตัวให้
☐ ใส่เสื้อผ้าหนาๆ ให้	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

53. เมื่อบุตรของท่านถ่ายอุจจาระเหลวจำนวน 5-10 ครั้ง ท่านจะช่วยเหลือบุตรของท่านอย่างไรในระยะแรก

☐ นำบุตรส่งโรงพยาบาล	☐ รอจนกว่าจะหายเอง
☐ ให้ดื่มน้ำชาแก้ๆ	☐ ให้ดื่มน้ำเกลือแร่และให้กินอาหารอ่อนๆ
☐ งดนมและน้ำทุกชนิด	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

54. ท่านวางแผนจะให้ใครดูแลบุตร เมื่อออกจากโรงพยาบาลแล้ว

☐ ท่านและคู่สมรสช่วยกัน	☐ ท่านดูแลเอง
☐ พ่อแม่ หรือญาติ	☐ พี่เลี้ยงที่ท่านจ้างมา
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)	

55. สถานที่ที่ท่านวางแผนจะใช้ในการเลี้ยงดูบุตรของท่านอันดับแรก คือ

☐ ในบ้านของท่าน	☐ สถานที่รับเลี้ยงเด็ก
☐ บ้านพ่อแม่ของท่าน	☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

56. ท่านพร้อมที่จะเข้าไปดูแลบุตรเมื่อได้ยินเสียงร้องของบุตรทุกครั้งใช่หรือไม่

☐ ใช่	☐ ไม่ใช่	☐ ไม่แน่ใจ

57. ท่านรู้สึกพอใจที่ได้บุตรในตอนนี้ใช่หรือไม่

☐ ใช่	☐ ไม่ใช่	☐ ไม่แน่ใจ

58. ท่านเริ่มรักบุตรคนนี้ตั้งแต่เมื่อใด

☐ เมื่อตั้งครรภ์ หรือภรรยาตั้งครรภ์
☐ เมื่อเห็นหน้าบุตร
☐ เมื่อเลี้ยงดูมาระยะหนึ่ง
☐ ไม่ทราบ
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

59. ท่านเป็นผู้พาบุตรเข้านอนเป็นส่วนใหญ่ ใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

60. ท่าน/ คู่สมรส อ่านนิทานให้บุตรฟังก่อนนอนเป็นประจำใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

61. ท่าน / คู่สมรส มีเวลาเล่นกับบุตรเป็นประจำ

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

62. ท่าน / คู่สมรส ได้โอบกอด อุ้มชู หอมแก้มหรือแสดงความรักอื่นๆ ต่อบุตรเป็นประจำใช่หรือไม่

☐ ใช่

☐ ไม่ใช่

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส

	จริง ที่สุด	ค่อนข้าง จริง	ไม่ แน่ใจ	ไม่ ค่อย จริง	ไม่ จริง เลย
1. ท่านรู้สึกพอใจกับฐานะ เศรษฐกิจของครอบครัวท่าน					
2. ท่านรู้สึกพึงพอใจกับระบบการใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวของท่าน					
3. ท่านรู้สึกชีวิตสมรสของท่านมีความมั่นคงด้านการเงินเพียงพอ					
4. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรสของท่านให้เงินสนับสนุนครอบครัวไม่เพียงพอ					
5. เมื่อเปรียบเทียบฐานะการเงินของครอบครัวท่านและครอบครัวผู้อื่น ท่านรู้สึกว่าฐานะทางการเงินของครอบครัวท่านไม่เป็นที่พึงพอใจ					
6. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรสของท่านใช้จ่ายเงินเกินฐานะ					
7. ท่านรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว					
8. ภายหลังการสมรสท่านมักต้องคอยระมัดระวังการใช้จ่ายในแต่ละเดือน					
9. ท่านรู้สึกเหนื่อยและเบื่อกับที่ต้องทำงานหนักมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว					
10. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรส ทำให้ท่านมีเงินเก็บสะสมน้อยลง					
11. ท่านรู้สึกว่าปัญหาทางการเงินเกิดขึ้น ภายหลังการสมรส					
12. ภายหลังการสมรสท่านมักมีปัญหาการเงิน จนต้องพึ่งพิงผู้อื่น					

	จริง ที่ สุด	ค่อนข้าง จริง	ไม่ แน่ ใจ	ไม่ ค่อย จริง	ไม่ จริง เลย
13. ท่านรู้สึกว่าคุณและคู่สมรสของท่านมักจะเปิดโอกาสแก่กัน ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว					
14. ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในตัวคู่สมรสของท่านมาก					
15. คู่สมรสของท่านมักจะให้เกียรติและยกย่องท่านเสมอ (เช่น ยินยอมให้ท่านมีส่วนร่วมรู้เห็นเรื่องการเงิน, จัดทะเบียนสมรสกับท่าน ฯลฯ)					
16. ท่านและคู่สมรส มักจะมีความขัดแย้งกันเสมอ (เช่น เรื่องการเงิน เรื่องบุตร เรื่องงาน ฯลฯ)					
17. คู่สมรสของท่านมักช่วยเหลือเกื้อกูลท่านเสมอ					
18. เมื่อท่านมีปัญหา ท่านมักปรึกษาหารือกับคู่สมรสของท่าน					
19. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรสของท่านใช้เวลาสังสรรค์หรือเที่ยวเตร่กับเพื่อนฝูงมากกว่าท่าน					
20. ท่านรู้สึกเบื่อกับสภาพโดยรวมภายในครอบครัว					
21. ท่านพอใจที่จะใช้เวลาว่างในการพักผ่อนพร้อมกับคู่สมรส					
22. ท่านและคู่สมรสมีรสนิยมทางการกีฬาที่สอดคล้องกัน					
23. ท่านรู้สึกอบอุ่น และผูกพันกับคู่สมรส					
24. ท่านรู้สึกว่า ท่านมีความสำคัญต่อคู่สมรส					
25. ถ้าสามารถย่นเวลาได้ ท่านอยากกลับไปเป็นโสดเหมือนเดิม					
26. คู่สมรสของท่านมักจะเข้าใจความรู้สึกของท่านเสมอ					
27. ท่านมีความพอใจในด้านความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่สมรสของท่าน					
28. ท่านรู้สึกว่าชีวิตการแต่งงาน ให้ความมั่นใจ และเป็นหลักประกันที่ดีสำหรับท่าน					

	จริง ที่ สุด	ค่อนข้าง จริง	ไม่ แน่ ใจ	ไม่ ค่อย จริง	ไม่ จริง เลย
29. ท่านรู้สึกว่าคุณสมรสยังคงรัก และห่วงใยท่านอยู่เสมอ					
30. ท่านมักแสดงกิริยาต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความรักต่อคู่สมรส					
31. ท่านรู้สึกว่าคุณและคู่สมรส มีเป้าหมายในการใช้ชีวิตคู่ แตกต่างกัน					
32. จากการใช้ชีวิตสมรส ทำให้ท่านต้องรับภาระบางอย่างที่ ไม่ต้องการ					
33. คู่สมรสของท่านมักแสดงกิริยาต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความรัก ที่มีต่อท่าน					
34. คู่สมรสของท่านแสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อ ครอบครัวที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท่าน					
35. ท่านมักรู้สึกโดดเดี่ยวและอ้างว้าง					
36. ท่านรู้สึกผิดหวังที่ตัดสินใจแต่งงาน					

ภาคผนวก ข

ตาราง 14 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ของแบบสอบถาม
 บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม ระยะก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์และคลอด
 บุตร และระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1 ปี ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนทั้งฉบับ

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร โดยรวม	1	.4763
	2	.2580
	3	.0684
	4.1	.0266
	4.2	.2965
	4.3	.2242
	5	.1300
	6	.2913
	7	.0835
	8	.0635
	9	-.2286
	10	.0272
	11	.4752
	12	.3904
	13	.4691
	14	.3745
	15	.5478
	16	.2373
	17.1	.2248
	17.2	.1724
	17.3	.1894
	17.4	.0329
	17.5	.1153

ตาราง 14 (ต่อ)

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร	17.6	.0348
โดยรวม	18	-.2195
	19	.2907
	20	.3698
	21	.1456
	22	.4172
	23	.0711
	24	.4727
	25	.3271
	26	.3754
	27.1	.1695
	27.2	-.0176
	28	.1596
	29	.3863
	30	.2048
	31	.0528
	32	.3297
	33	.3032
	34	-.0232
	35.1	.0034
	35.2	.0733
	35.3	.0480
	36	.0920
	37.1	-.1556
	37.2	.1115

ตาราง 14 (ต่อ)

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร	37.3	-.0723
โดยรวม	37.4	.1761
	37.5	.0385
	38	.4288
	39	.4982
	40	.3550
	41	.3407
	42	-.2389
	43	.4380
	44	.4608
	45	.0894
	46	.1757
	47	.3706
	48	.1269
	49	.0733
	50	.2761
	51	.2777
	52	.1465
	53	.3516
	54	.1015
	55	.1460
	56	.1911
	57	.2415
	58	.4818
	59	.2950

ตาราง 14 (ต่อ)

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร	60	.4708
โดยรวม	61	.2472
	62	.1674
	alpha	.7889
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร	1	.4775
ระยะก่อนตั้งครรภ์	2	.1911
	3	.0096
	4.1	.0032
	4.2	.2799
	4.3	.2344
	5	.2614
	6	.4370
	7	.1069
	8	.1068
	9	-.0933
	10	.0501
	11	.5033
	12	.4250
	13	.5131
	14	.3703
	15	.5226
	16	.2221
	17.1	.1081
	17.2	.0435

ตาราง 14 (ต่อ)

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะก่อนตั้งครรภ์	17.3	.2232
	17.4	.0487
	17.5	.1055
	17.6	.0118
	18	-.1233
	19	.1967
	20	.2462
	21	.1713
	22	.4799
	23	.1711
	24	.4435
	25	.3377
	26	.4041
	27.1	.0716
	27.2	.0829
	alpha	.6934
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร	28	.1957
	29	.3467
	30	.1910
	31	.0604
	32	.2205
	33	.1783
	34	-.0352
	35.1	.1237

ตาราง 14 (ต่อ)

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะตั้งครรภ์และคลอดบุตร	35.2	.0632
	35.3	.0817
	36	.1433
	37.1	-.1310
	37.2	.0980
	37.3	.1054
	37.4	.1805
	37.5	.0497
	38	.2564
	39	.3392
	40	.2470
	41	.2630
	42	-.0871
	43	.3179
	44	.3813
	alpha	.5160
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1 ปี	45	.0841
	46	.3012
	47	.2334
	48	.1631
	49	.0441
	50	.3698
	51	.2017
	52	.3862

ตารางที่ 14 (ต่อ)

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
บทบาทการเป็นบิดามารดาด้านการเลี้ยงดูบุตร	53	.4166
ระยะเลี้ยงดูบุตรแรกเกิด-1 ปี	54	.1702
	55	.2614
	56	.2381
	57	.1862
	58	.1735
	59	.3481
	60	.2791
	61	.2935
	62	.1872
	alpha	.6313

ตาราง 15 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ของแบบสอบถามความพึงพอใจในชีวิตสมรส ระหว่างคะแนนรายข้อและคะแนนทั้งฉบับ

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
ความพึงพอใจในชีวิตสมรส	1	.4358
	2	.4806
	3	.5664
	4	.3646
	5	.5573
	6	.5564
	7	.6933
	8	.3009
	9	.6482
	10	.7465
	11	.7006
	12	.6154
	13	.3814
	14	.6718
	15	.6166
	16	.6046
	17	.6835
	18	.6149
	19	.5926
	20	.7090
	21	.6040
	22	.2619
	23	.7061
	24	.6539

ตาราง 15 (ต่อ)

แบบสอบถาม	ข้อ	ค่า r
ความพึงพอใจในชีวิตสมรส	25	.6594
	26	.5144
	27	.6437
	28	.6383
	29	.6987
	30	.4871
	31	.5978
	32	.6727
	33	.5149
	34	.6757
	35	.6991
	36	.6833
alpha		.9505

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	นางชนธ มงคลพุดผางกูร
วันเดือนปีเกิด	15 มีนาคม 2514
สถานที่เกิด	เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 8/55 ซ.คอนดี 4 หมู่บ้าน การ์เดนโฮม วิลเลจ ถนนพหลโยธิน ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12130
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท การบินไทย จำกัด มหาชน สังกัด QV
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2530	จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนเบญจมราชาลัย กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2531	จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2533	จบศิลปศาสตรบัณฑิต (ศ.บ.) วิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ.2548	จบการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ